

Klaris

KÕRGKOOOLIDE VILISTLASTE UURING

Veiko Vaade
Auni Tamm

Tallinn
mai 2007

Sisukord

Sissejuhatus.....	3
Kokkuvõte	4
Järeldused	9
1 Metoodika kirjeldus	11
1.1 Valim ja küsitlus.....	11
1.2 Andmetöötlus.....	13
2 Tulemused.....	14
2.1 Vastanute iseloomustus.....	14
2.1.1 Vastajate õpingutega seonduv taust	14
2.1.2 Kõrgkooli lõpetanute seotus õpingutega hetkel ja edaspidi	18
2.2 Tagasivaade õpingutele.....	27
2.2.1 Eriala valikut mõjutanud tegurid	27
2.2.2 Hinnangud õppekavale ja õppetegevusele ülikoolis	29
2.2.4 Hinnangud varasemate õpingute arvestamisele ülikoolis	40
2.2.3 Praktika ja töötamine õpingute ajal.....	43
2.2.5 Nõustamisteenuste kättesaadavus ülikoolis	49
2.3 Siirdumine tööturule ja lõpetanute töökohad	54
2.3.1 Töökoha valik ja leidmine	54
2.3.2 Lõpetanute töökohad	58
2.3.3 Kõrgkooli lõpetanute töötamine erinevate tegevusvaldkondade ettevõtetes, asutustes	59
2.3.4 Ametialane positsioon ja seda mõjutavad tegurid.....	66
2.3.5 Hinnangud oma haridustaseme vastavusele ametis vajalikuga	70
2.4 Töökohal vajalikud pädevused.....	73
2.4.1 Pädevuste grupeerimine	73
2.4.2 Lõpetanute hinnangud töös olulistele pädevustele võrrelduna enda taseme ja ülikooli panusega nende arendamisse	74
2.5 Toimetulek töökohal.....	98

Sissejuhatus

Kõrgkooli lõpetanute uuringu andmeanalüüsi viis läbi ja koostas aruande Klaris Uuringud OÜ Tartu Ülikooli tellimusel. Uuringutulemuste omandiõigus kuulub Tellijale.

Uuring viidi läbi Tellija ja erinevate kõrgkoolide koostöös ajavahemikul 21. aprill 2006 – 31. mai 2006. Uuringus kasutatud küsimustik koostati Tellija poolt. Sellele vastas 2975 isikut seitsmest kõrgkoolist.

Uuringu eesmärgiks oli saada teavet 2005. aastal kõrgkooli lõpetanute:

- hinnangutest oma erialavalikut mõjutanud teguritele ja õpingutega seotud erinevatele aspektidele (õppekava, õpimeetodite kasutamise sagedus, praktikakorraldus, nõustamisteenused);
- probleemidest tööturule siirdumisel;
- lõpetanute töökohtadest ja nende valikut mõjutanud teguritest;
- töökohtadel olulistest pädevustest võrrelduna enda taseme ja ülikooli panusega nende arendamisse;
- hinnangutest oma toimetulekule tööturul ja rahulolust oma praeguse tööga.

Uuring võimaldab kõrgkoolidel teha järeldusi õppetöö- ja praktikakorralduse suhtes, erinevate õppevaldkondade lõpetanute hinnangutele tuginedes saada teavet töökohtadel vajalike pädevuste kohta, parandamaks õpet nende pädevuste osas, mida hinnatakse vajalikuks ja mille osas esineb lõpetanutel suuremaid lahknevusi vajalikuga.

Aruande esimeses osas on toodud metoodika kirjeldus, teises osas tulemused.

Lisas on toodud tabeljaotused erinevates lõigetes.

Aruande valmimisele aitasid oma ettepanekute, märkuste ja kasulike soovitusetega kaasa Tiina Annus Haridus- ja Teadusministeeriumist ning Tellija esindajatena Piret Tatuns ja Aune Valk.

Kokkuvõte

Kõrgkoolide 2005. aasta lõpetanute küsitluses osales 2975 isikut seitsmest kõrgkoolist. Vastanute taustaandmed on sarnased lõpetanute taustaga soo, kõrgkooli, õppevaldkonna ja õppekoha (riigieelarveline, riigieelarveväline) osas. Andmed puudusid lõpetanute emakeele kohta ja põhjusel, et küsitlus viidi läbi vaid eesti keeles, ei ole võimalik hinnata, kuivõrd adekvaatselt peegeldavad tulemused eesti keelega toimetulekut muu emakeelega lõpetanutel. Uuringust selgus, et:

1. 2005. aasta lõpetanutest jätkas koheselt õpinguid kokku 40% (30% kombineerides õpinguid tööga, 10% ainult õppides), tööle siirdus 54%. Jätkamist põhjendatakse enesetäiendussoovi kõrval (78%) sagedamini veel sooviga olla konkurentsivõimeline tööturul (67%) ning saada kõrgemat palka (38%).

Koheselt jätkavad õpingutega sagedamini nooremad, riigieelarvelisel õppekohal (tasuta) õppinud. Kuna enamus lõpetas bakalaureuseõppe, jätkatakse magistriõppes (76%). Lisaks kavatseb lähiaastatel õpinguid jätkata 62% tööle siirdunudest, sh 40% kõrgkoolis. Kokku kavandab 77% (2290) kõikidest 2005. aastal kõrgkooli lõpetanutest õpingute jätkamist, valdavalt oma kõrgkoolis.

Taoline tulemus viitab õpingute tähtsustamisele oma edasiste plaanide teostamiseks.

2. Ligikaudu pooled lõpetanud hindasid läbitud õppekavas olevaid valikuvõimalusi ebapiisavaks. Lõpetanute keskmine rahuloluhinnang oma õppekavaga 4-pallisel skaalal oli 1,99 palli ja õppekorraldusega 2,1 palli (skaala algus positiivne). Enam olid rahul nii õppekava (1,77 palli) kui õppekorraldusega (1,86) EBS-i lõpetanud, mõlema aspektiga vähem aga Eesti Kunstiakadeemia (2,22 ja 2,49 palli), Eesti Maaülikooli (2,14 ja 2,2 palli) ja Tallinna Ülikooli lõpetanud (2,11 ja 2,22 palli).
3. Õppetöö korralduslikku poolt puudutab ka varasemate õpingute ülekandmisega seonduv. Varasemate õpingute ülekandmise, vastavate taotluste esitamisega on kokku puutunud alla veerandi lõpetanutest, 3% lõpetanutest esines sellega seoses probleeme. Informatsiooni ja nõu varasemate õpingute ülekandmise korra kohta vajatakse senisest enam. Oodatakse, et vastav süsteem oleks paindlik, arvestaks nii varasemaid õpi- kui töökogemusi.
4. Lõpetanute keskmised rahuloluhinnangud õpetamismeetodite, õppejõudude ja õpetamise sisulise poole ning juhendamise 4 pallisel skaalal olid vahemikus 1,98-2,14 palli. Kasutatud õppemeetodid, iseseisva töö, juhendamise ja hindamise erinevad vormid

seostusid kõige sagedamini õppesuuna või hinnangutega õpitu kasutusvõimalustele oma igapäevatoos. Osa õppesuundi kasutab teatud õpimeetodeid sagedamini (nii näiteks kasutatakse aktiivseid õpimeetodeid sagedamini hariduse ja tervise õppesuunal). Õpitu hilisem kasutusvõimalus oma töös arvestades läbitud õpingutega seotud erinevaid õpimeetodeid viitab sellele, et erinevate õppesuundade ja õppevaldkondade õppurid hindavad oma töö suhtes kasulikuks väga erinevaid õpimeetodeid. Seda kinnitab ka asjaolu, et rahulolu õpimeetodite, õppejõudude ja juhendamisega ei seostunud olulisel määral mitte ühegi ühe kindla õpimeetodiga. Lõpetanud hindavad neid meetodeid, millega nad on kokku puutunud, ühtviisi tulemuslikuks.

5. Üheks probleemsemaks õpinguid puudutavaks teemaks oli praktika, eriti ettevõttepraktika ja selle korraldus. 20% lõpetanutest väitis, et õppekava raames polnud neil praktikat ega praktikume ette nähtud. Enam kui pooled humanitaaria, matemaatika ja statistika, sotsiaal- ja käitumisteaduste, füüsikaliste loodusteaduste õppesuuna, (esmajoones nende suundade lõpetanud Tartu Ülikoolis), tõid välja praktika puudumise õppekavas.

Vaid 67% lõpetanutest oli kokkupuuteid ettevõttepraktikaga. Nagu selgus vabadest kommentaaridest, võis ka nendel lõpetanutel olla ettevõttepraktika paljudel juhtudel lihtsalt formaalsus. Hinnangud praktika sisulisele küljele vajaks eraldi täpsustamist.

Kokku hindas praktika mahtu õppekavas piisavaks alla poole lõpetanutest (43%), keskmine rahuloluhinnang praktikavõimalustega oli võrreldes muude õppetööd puudutavate aspektidega kõige madalam (2,36).

6. 70% lõpetanutest töötas õpingute ajal, veel 4% töötas juba enne õppima asumist, seega on kolmveerandil lõpetanutest olemas töökogemus enne kõrgkooli lõpetamist. Alla poole (43%) töötas osalise koormusega, 51% täiskoormuse ja 6% üle täiskoormuse. Töötamist õpingute ajal põhjendati sagedamini majanduslike põhjustega (pooled) ja töökogemuse saamise sooviga (üle 1/3). Ligikaudu 2/3 lõpetanutest töötas õpingute ajal õpitaval erialal või oli nende töö suurel määral sellega seotud. Töötamisega kompenseeritakse osaliselt puudujääke praktikas – vanemad ja varasemat töökogemust omavad lõpetanud on enam rahul praeguse praktikakorraldusega kui noored. Eriti vajavad praktikat tööturule sisenemiseks need noored, kel puudub töökogemus.

7. Nõustamist kasutavad lõpetanud sagedamini õpikorralduslike probleemide korral (45%). Kõige sagedamini vajatakse nõu seoses õppekava koostamise ja ainete valikuga. Karjäärinõustamise ja psühholoogilise nõustamise kasutamine on oluliselt vähem levinud (vastavalt 21% ja 6%). Samal ajal ületab nõustamist vajanute hulk kõikide nõustamisliikide puhul nende kasutajaskonna. Vähest teadlikkust nõustamisest näitab

see, et 10-18% kõikidest lõpetanutest hindas erinevaid nõustamisteenuseid oma koolis puuduvaks, 51% ei osanud hinnata oma rahulolu nõustamisega üldiselt. Ka keskmine rahuloluhinnang nõustamisteenusega (2,35) on praktiliselt sama madal kui rahulolu praktikavõimalustega.

8. Töökoha valiku mõjutajatena toodi enamasti esile positiivseid tegureid- sagedamini seotust õpitud erialaga (59%), töö huvipakkuvust (54%), professionaalse arengu võimalust (40%). Negatiivse poole pealt toodi esile muude valikute puudumist (7%) ja erialase töö puudumist (5%).

Kuna suur osa lõpetanutest töötab, leitakse töökoht sageli tööandjalt isiklikku pakkumist saades (31%) või ise aktiivselt reklaame, kuulutusi, portaale vmt jälgides (32%). Tuttavate abi kasutas töökoha leidmisel 11%.

Töökoha leidmisel/saamisel hinnati kõige olulisemaks omandatud põhiala, isikuomadusi, eesti keele ja teiste võõrkeelte oskust ning eneseesitlusoskust, väheolulisteks nii lõputöö teemat, hindeid, kui välismaal õppimise/töötamise kogemust.

Probleeme töökoha leidmisel valmistas kõige sagedamini töökogemuse puudumine ning erialaste töövõimaluste puudumine või vähesus elukohas.

9. 57% kõrgkoolide lõpetanutest asus tööle Põhja-Eestisse (52% Tallinna) ja 20% Tartu piirkonda. Teistesse piirkondadesse läks tööle võrdselt 5% lõpetanutest. Tallinna kõrgkoolide lõpetanud jäävad 63-85% ulatuses tööle Põhja-Eestisse, Tartu kõrgkoolide lõpetanutest jääb Tartu piirkonda alla poole (39-46%), ligikaudu kolmandik suundub Põhja-Eestisse.

10. Lõpetanutest ligi pooled (48%) asusid erialasele tööle, lisaks on veerandil töö suurel määral seotud õpitud erialaga. Sagedamini töötavad erialal või suurel määral erialaga seotud tööolõiguse, tervise ja heaolu, arhitektuuri ja ehituse, hariduse, loodus- ja täppisteaduste ning tehnikaalade lõpetanud (75-87%). Kõige vähem on erialasel tööol humanitaaria ja kunstide, põllumajanduse ja sotsiaal- ja käitumisteaduste valdkonna lõpetanuid (33-41%).

11. Juhina, kõrgema ametnikuna töötab 12% ja tippspetsialistina 29% lõpetanutest. Sageli on nad töötanud erialasel tööol juba pikemat aega (Tallinna kõrgkoolide lõpetanud sageli kauem kui 3 aastat). Keskastme spetsialistidena asus tööol kolmandik, ametnikena 9% ja muudele ametikohtadele 9% lõpetanutest.

See, millisele ametipositsioonile lõpetanu tööol asus, sõltub kõige enam siiski töökoha asulatüübist. Tallinnas jätkatakse sagedamini töötamist juba õpinguteaegsel töökohal. Maakonnakeskustesse ja muudesse linnadesse asuvad tippspetsialistide ja keskastme

spetsialistidena erialasele tööle kitsamate erialade lõpetanud; teised oletatavasti kodukohta tagasipöördujad leiavad tööd sagedamini erialaga vähe seotud keskastme spetsialisti või oskustöötaja/ teenindajana.

Maapiirkondadesse minnakse sagedamini juhi ja tippspetsialisti ametikohale, välismaal aga töötatakse sagedamini mitteerialasel töö.

Valiku tegemisel erialase-mitteerialase töö osas on sageli kaalukeeleks parem palk ja töötingimused. Tööle suundutakse valdkondadesse, kus tingimused on paremad või pakutakse soodustusi.

12. Analüüsides lõpetanute hinnanguid haridustaseme vastavusele ametikohal vajalikuga, selgus, et praegusest kõrgemat haridustaset eeldasid oma ametis vaid diplomiõppe/rakenduskõrghariduse lõpetanud (30%). Bakalaureuseõppe lõpetanute hinnangul vastas nende haridustase vajatavale ligikaudu 60%, kõrgemat eeldas 4% ja madalamast piisaks enam kui 20% hinnangul.

Magistriõppe lõpetanud hindasid valdavalt oma haridustaset kõrgemaks kui töökohal vajalik.

Vaadates erinevatel ametipositsioonidel töötavate lõpetanute hinnanguid, torkab silma, et 56% juhtidest ja 58% tippspetsialistidest hindab oma töökohal piisavaks bakalaureusekraadi, kolmandik hindab oma lõpetatud haridustaset kõrgemaks kui sellel ametipositsioonil vajalik. Ühe võimalusena taoliste hinnangute põhjendamiseks võib oletada, et lõpetanute jaoks seostub bakalaureuse õppeaste üheastmelise kõrgharidussüsteemiga.

Kindlasti ei võimalda toodu teha järeldust, et lõpetanud on oma töökohtadel üleharitud. Seda kinnitab lõpetanute hinnangute kõrvutamine töökohal oluliste pädevuste ja enda taseme osas. Enda taset hinnatakse reeglina madalamaks kui vastava pädevuse olulisust töökohal.

13. Mida kõrgem on vastaja õppeaste, seda olulisemaks hinnatakse erinevaid pädevuste grupe oma ametis (magistrid kõrgemalt kui bakalaureused ja doktorid kõrgemalt kui magistrid). See kehtib kõikide pädevusgruppide kohta. Vaadates aga vastanute hinnanguid oma tasemele samade pädevusgruppide osas, olid need erinevate õppeastmete lõpetanutel sarnased - vaid oma võõrkeele- ja arvutioskust hinnati kõrgematel õppeastmetel paremaks.

Ka ülikooliõpingute panust erinevate pädevuste gruppide arendamisse hindasid diplomi-, bakalaureuse-, magistri- ja ka doktoriõppe lõpetanud sarnaselt.

Siit tuleneb küsimus, kas ja kuivõrd erineva tulemuse pädevuste omandamisel annavad õpingud erinevatel õppeastmetel ja kuidas tajuvad lõpetanud erinevatel õppeastmetel omandatud hariduse erinevust.

14. Analüüsid, milliseid pädevuste gruppe peavad lõpetanud oma töökohal vajalikumaks ja kõrvutades neid lõpetanute hinnangutega oma pädevustele ja ülikooli panusele nende pädevusgruppide arendamisse, selgus, et kõige olulisemateks hinnatakse oma ametikohal sotsiaalsete oskuste ja ajakasutusoskustega seotud pädevusi. Samas on lõpetanute hinnangud nii enda tasemele kui ülikooli panusele sotsiaalsete oskuste ja ajakasutusoskuse arendamise osas kõige suurema puudujäägiga võrreldes ametialase olulisusega.

Ülikool tuleb kõige paremini toime erialaste oskuste ja teadmiste arendamisega (välja arvatud praktilised erialased oskused) sellel tasemel, mis ametikohal vajalikud ja teoreetiliste teadmiste osas isegi paremini. Ka analüüsi-, sünteesi- ja õppimisoskused ning eneseväljendusoskused on suhteliselt hästi vastavuses ametikohal vajatavaga ja nende osas hindasid lõpetanud enda taset ja ülikooli panust enam vastavaks vajalikele.

Arvutioskust hinnatakse lõpetanute poolt küllalt oluliseks, enda taset sellest vähe erinevaks, aga ülikooliõpingute panust selle arendamisel väikeseks.

Juhtimis- ja ettevõtlusoskusi, eriti aga võõrkeeleoskust hinnatakse ametikohal vähem olulisteks võrreldes eelpoolnimetatute pädevuste gruppidega ja enda taset vastavaks või isegi vajaliku ületavaks.

Vastanute hinnangud võõrkeele vajalikkusele töökohal erinevad oluliselt selle olulisusest töölevõtmisel. Töölevõtmisel on võõrkeeleoskus teatud filtrina tunduvalt olulisem kui hiljem oma ametikohal töötades.

15. Toimetulek töökohal, rahulolu tööga ja hinnang oma konkurentsivõimele olid kõik enim mõjutatud lõpetanu vanusest. Seejuures kombineeris hinnang toimetulekule lõpetatud kõrgkooli ja õppesuunaga – paremini toimetulevaks hindavad end 25-aastased ja vanemad, kes on lõpetanud EMTA; EBS-i või Tallinna Ülikooli või teiste ülikoolide need õppesuunad, kus palgatase töökohtadel on kõrgem.

Lõpetanute rahulolu tööga seostus vanuse (üle 24 aastased rohkem rahul võrreldes noortematega) ja ametialase positsiooniga (tippspetsialistid, juhid ja kõrgemad ametnikud rahulolevamad); tööturul konkurentsivõimelisena tundmine aga vanuse (üle 24 aastased konkurentsivõimelisemad) ja sissetulekutasemega (kõrgema sissetulekuga lõpetanud hindavad end konkurentsivõimelisemaks).

Pädevuste mõju oma toimetulekule ilmneb mitte otseselt vaid kaudselt teiste tunnuste (ametipositsioon, vanus, töökogemus) kaudu.

Järeldused

Tuginedes kõrgkooli lõpetanute seas läbi viidud uuringu tulemustele, saame välja tuua põhilised probleemid seoses õpingutega kõrgkoolis:

Praktika kõrgkoolis

Liialt väike praktika maht (või selle puudumine) mitmetes õppevaldkondades, mis takistab konkureerimist töökohtade pärast. Eriti puudutab see noori, kes pole õpingute ajal töötanud või on tööd leidnud väljaspool oma eriala.

Viited probleemidele praktika sisulises korralduses (formaalne toimumine). Sellest annab tunnistust ka pädevuste võrdlemine ettevõttepraktika läbinutel ja mitteläbinutel – praktiliste erialaste oskuste tase neil gruppidel ei erine.

Ka nendel lõpetanutel, kes ülikooli ajal ei töötanud, on hinnangud oma praktiliste erialastele oskuste tasemele sõltuvalt praktika toimumisest või mittetoimumisest sarnased.

Praktika läbinute poolt hinnatakse mõnevõrra kõrgemalt ülikooli panust praktiliste erialaste oskuste arendamisse.

Antud uuringus puudus võimalus praktika sisuliseks hindamiseks. Edaspidistes uuringutes võiks pöörata enam tähelepanu just praktika sisulisele poolele (praktikaülesande olemasolu, hinnangud juhendamisele, läbitud praktika tulemuste arutelu ja hindamine).

Erinevate pädevuste arendamine kõrgkoolis õppevaldkonna lõpetanute vajadustest lähtudes

Uuringust selgus, milliste pädevuste ja pädevuste gruppide puhul on kõige suuremad lahknevused töökohtadel vajatava ja ülikooli panuse ning lõpetanute enda taseme vahel.

Erinevate õppevaldkondade lõpetanute hinnangud aitavad teadvustada probleeme ja viia vajadusel õppekavasse sisse korrektiive (aruande lisas on toodud ka erinevate õppesuundade lõpetanute hinnangud pädevustele).

Erinevate õppeastmete lõpetanute vähene eristuvus pädevuste alusel

Erinevate õppeastmete lõpetanud hindavad nii oma taset kui ülikooli panust erinevate pädevuste gruppide osas sarnaselt. Vajab selgitamist, kas ja kui oluliselt realiseeruvad õpingute käigus erinevate õppeastmete õppekavades sõnastatud õppeeesmärgid ja loodetavad tulemused.

Nõustamisteenuste arendamine kõrgkoolis

Erinevate probleemide korral ületab nõustamist vajanute hulk nende kasutajaskonda. See viitab vajadusele vastavad teenused välja arendada ning nendest üliõpilasi teavitada.

Uuringu metoodika

Kuna uuring viidi läbi aasta pärast lõpetamist, on paljudel lõpetanutel käes alles oma tööga kohanemise aeg, mis võib mõjutada antud hinnanguid.

1 Metoodika kirjeldus

1.1 Valim ja küsitlus

Käesolev töö kasutab andmeanalüüsi tegemiseks suuremate avalik-õiguslike ülikoolide 2005. a. lõpetanute seas läbi viidud uuringut, mis viidi läbi projekti „Ülikoolilõpetajate konkurentsivõime tõstmine läbi õppetegevuse kvaliteedi arenduse” raames.

Uuringus osalesid 6 avalik-õiguslikku ülikooli - Eesti Kunstiakadeemia, Eesti Maaülikool, Eesti Muusika ja Teatriakadeemia, Tallinna Tehnikaülikool, Tallinna Ülikool, Tartu Ülikool ning seitsmenda kõrgkoolina lisaks Estonian Business School. Uuring viidi läbi, kasutades kombineeritult postiküsitlust ja internetipõhist küsitlust. Eesmärk oli küsitleda kõiki 2005. aasta lõpetanuid. Kontakteeumiseks kasutati nii posti- kui ka elektronaadresse. Kuna suure osani lõpetanute jõudis nii paberankeet kui e-posti teel edastatud palve vastata küsimustikule internetis, paluti korduva vastamise vältimiseks neil valida enda jaoks sobivaim vastamisviis ja täita ankeet üks kord.

Tallinna Tehnikaülikooli ja Eesti Maaülikooli lõpetanutel oli võimalik vastata vaid internetis ja EBSi lõpetanutel oli võimalus vastata vaid paberankeedile.

Edaspidiste uuringute läbiviimisel:

- *tasuks küsitlevatele anda valikuvõimalus kas paberankeedi või internetis küsimustiku täitmiseks. Seda põhjusel, et teatud isikud eelistavad mingit kindlat vastamisviisi ja kombineeritud küsitlustehnikate kasutamisel saavutame parema esindatuse.*
- *Kindlustamaks küsimustiku ühekordset täitmist, tasuks igale vastajale väljastada unikaalne salasõna (nii paber- kui internetiversiooni tarbeks). See võimaldaks kodeerida salasõnasse ka õppeastme, mille määratlemisega vastanud jäid raskustesse.*

Küsitlus toimus ajavahemikus 21. aprill 2006 – 31. mai 2006. Kokku vastas küsitlusele 3037 vilistlast, nendest 1615 (53,2%) vastas interneti- ja 1422 (46,8%) paberankeedile. Koolid hoolitsesid ise vilistlastega kontakti võtmise eest ja seetõttu võis küsitlusperiood olla koolide lõikes mõnevõrra erinev. 62 ankeeti tuli andmeanalüüsist eemaldada, sest lõpetamise aastaks oli märgitud varasem kui 2005. aasta.

Andmeanalüüsiks sai järelikult kasutada 2975 vilistlase andmeid, kes moodustavad 38% eelpool nimetatud koolide 2005 a. lõpetanute.

Saamaks ülevaadet vastanute ja tegelikult 2005. aastal kõrgkooli lõpetanute jaotusest, võrreldi vastanute parameetreid tegelikult lõpetanute andmestikuga. Saavutamaks paremat vastavust

üldistuste tegemiseks, kaaluti andmefaili ülikooli, õppevaldkonna, soo ja õppekoha (RE, REV) lõikes. Õppekoha ja soo järgi kaalumisel jälgiti, et küsimusele vastamata jätnud inimeste suhe kogu vastajate arvu jääks samaks. Puudus võimalus kaaluda tulemusi emakeele lõikes, kuna ankeedis ei olnud vastavat küsimust.

Õppeastme järgi tulemusi ei kaalutud, kuna osa lõpetanuid osa märkis mitu õppeastet ja seetõttu võivad vastused olla ebatäpsed. Õppeastme erinevus küsitletute ja kaalutud tulemuste osas tuleneb muude parameetrite kaalumise mõjust.

Tabelis 1 on toodud kaalutud ja kaalumata andmete struktuur võrrelduna andmetega 2005. aastal kõrgkooli lõpetanute kohta. Õppeastme osas peegeldavad kaalutud tulemused teiste parameetrite kaalumisest tingitud muutusi.

Tabel 1 Taustaandmestik 2005. aasta kõikide lõpetanute, uuringus osalenute ja kaalutud jaotuste osas

	2005 a. lõpetajate üldandmed		Küsitletud		Kaalutud	
	Arv	Protsent	Arv	Protsent	Arv	Protsent
Õppeasutuse nimi						
Eesti Kunstiakadeemia	213	3%	66	2%	79	3%
Eesti Maaülikool	852	11%	315	11%	325	11%
Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia	109	1%	30	1%	41	1%
Estonian Business School	364	5%	80	3%	139	5%
Tallinna Tehnikaülikool	1757	22%	652	22%	687	22%
Tallinna Ülikool	1676	21%	530	18%	614	21%
Tartu Ülikool	2955	37%	1302	44%	1090	37%
Üldkokkuvõte	7926	100%	2975	100%	2975	100%
Õppevaldkonna kood ja nimetus						
vastamata			173	6%	179	6%
1 Haridus	1063	13%	343	12%	368	12%
2 Humanitaaria ja kunstid	1061	13%	362	12%	357	12%
3 Sotsiaalteadused, ärimus ja õigus	2478	31%	777	26%	911	31%
4 Loodus- ja täppisteadused	1070	13%	500	17%	387	13%
5 Tehnika, tootmine ja ehitus	851	11%	311	10%	293	10%
6 Põllumajandus	270	3%	66	2%	66	2%
7 Tervis ja heaolu	497	6%	195	7%	177	6%
8 Teenindus	636	8%	248	8%	236	8%
Sugu						
vastamata			50	2%	54	2%
mees	2399	30%	805	27%	878	30%
naine	5527	70%	2115	71%	2043	69%
Rahastamisallikas (üldisem)						
vastamata			27	1%	28	1%
riigieelarvest	4271	54%	1904	64%	1583	53%
riigieelarveväline	3655	46%	1042	35%	1364	46%

Tabel 1 Taustaandmestik 2005. aasta kõikide lõpetanute, uuringus osalenute ja kaalutud jaotuste osas (järg)

	2005 a. lõpetajate üldandmed		Küsitletud		Kaalutud	
	Arv	Protsent	Arv	Protsent	Arv	Protsent
Õppekava järgne õpe						
vastamata			35	1%	38	1%
Bakalaureuse- ja magistriõppe integreeritud õppekavad	252	3%	111	4%	93	3%
Bakalaureuseõpe (3+2)	2101	27%	957	32%	999	34%
Bakalaureuseõpe (4+2)	2947	37%	1087	37%	1029	35%
Doktoriõpe	133	2%	43	1%	37	1%
Kõrghar. eeldav 1-a. õpetajakoolitus, interniope	175	2%	94	3%	196	3%
Magistriõpe (3+2)	394	5%	91	3%	119	4%
Magistriõpe (4+2)	808	10%	390	13%	406	14%
Rakenduskõrgharidusõpe/diplomiõpe	1037	13%	364	12%	408	14%
Residendiõpe (vastuvõtt kuni 2000/2001) (üliõpilased)	10	0%				
Residentuur (arst, hambaarst) alates 2001 (ei ole üliõpilased)	69	1%				

1.2 Andmetöötlus

Andmetöötluseks kasutati statistikapaketti SPSS 13.0 for Windows.

Statistilise analüüsi käigus kasutati meetoditena sagedusjaotuste analüüsi, korrelatsiooni (Pearsoni r), faktoranalüüsi ja CHAID-analüüsi.

Faktoranalüüsi eesmärgiks on kirjeldada mõõdetud tunnuste varieeruvus ära vähema hulga mittemõõdetud tunnuste, faktoritega. Käesoleva uuringu käigus tehtud faktoranalüüside lõppresultaadis kasutati ainult neid faktoreid, mille varieeruvus kirjeldas enam kui ühe mõõdetud tunnuse varieeruvuse. Faktorite pööramine lihtsustab faktorite struktuuri ja analüüsi tulemuste interpreteerimist. Käesolevas töös on faktorite pööramisel kasutatud varimax pööramist, mille käigus leitakse lahendus, kus faktorlaadungite varieeruvus on maksimaalne.

Andmeanalüüsi käigus on kasutatud ka **indekseid** - mitme tunnuse (küsimuse) omavahelisel kombineerimisel saadud uusi tunnuseid. Eelkõige on nad vajalikud üldiste seaduspärade kirjeldamiseks.

Lühend **CHAID** tähendab X^2 automaatse vastastikkuse mõju avastajat (*X^2 automatic interaction detector*). Sisuliselt ehitab CHAID analüüs üles baasalgoritmile tuginedes puud, mis näitavad ära sõltuva muutuja suurimad erinevused sõltumatute tunnuste lõikes. Kui sõltuv muutuja on nominaalne (mittejärjestatav), siis kasutatakse X^2 testi määramaks kindlaks järgmist parimat jagunemist, pidevate tunnuste puhul kasutatakse baasalgoritmina F-testi.

2 Tulemused

2.1 Vastanute iseloomustus

2.1.1 Vastajate õpingutega seonduv taust

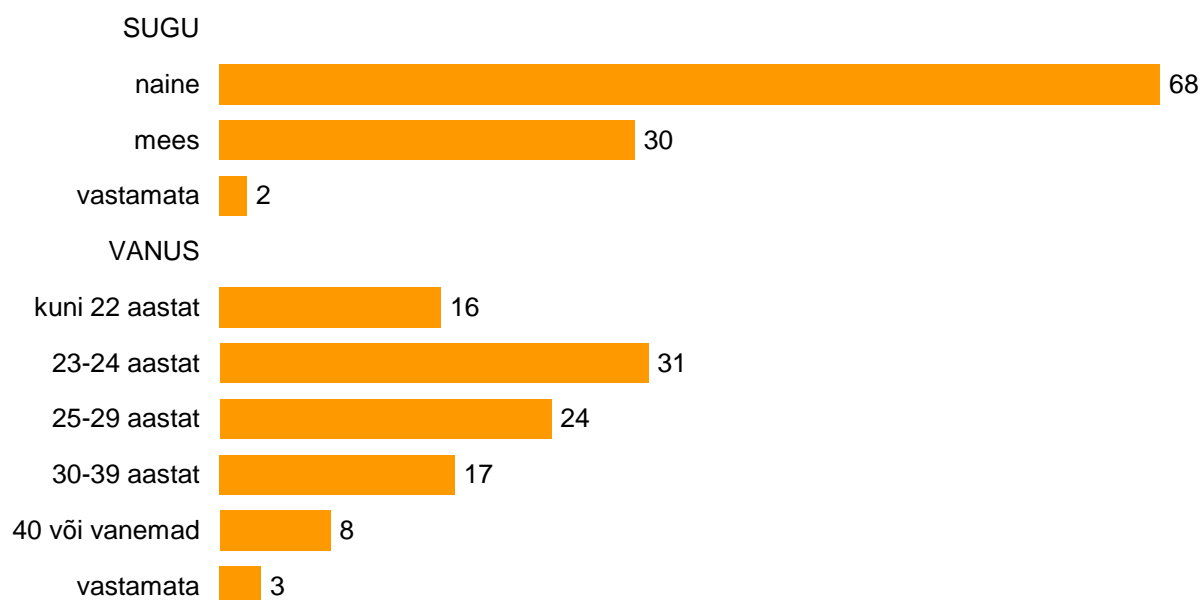
Kokku osales uuringus 2975 isikut, kes olid lõpetanud ülikooli 2005. aastal. Uuringus osalesid 7 kõrgkooli (Tartu Ülikool, Tallinna Tehnikaülikool, Tallinna Ülikool, Eesti Maaülikool, Eesti Kunstiakadeemia, Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia, EBS) lõpetanud. Vastanute ja kõikide lõpetanute taustaandmeid võrreldi andmestikuga vastavate kõrgkoolide lõpetanute kohta ning kaaluti kõrgkoolide lõikes õppevaldkondade, õppekohtade jaotuse, soo, vanuse jm oluliste taustatunnuste alusel sarnaseks lõpetanute taustaandmetega (vt metoodika, lk 12-13) .

Tulemuste analüüs on viidud läbi kaalutud andmetega, vastanute taust on sarnane kõikide lõpetanute omaga ja tulemused peegeldavad eeldatavalt suures osas 2005. aastal kõrgkooli lõpetanute hinnanguid (puudub teave emakeele kohta), arvamusi nii oma õpinguid kui õpingutejärgset töötamist puudutavates küsimustes.

Toome esmalt ära hilisemas analüüsis kasutatavad lõpetanute taustaandmed.

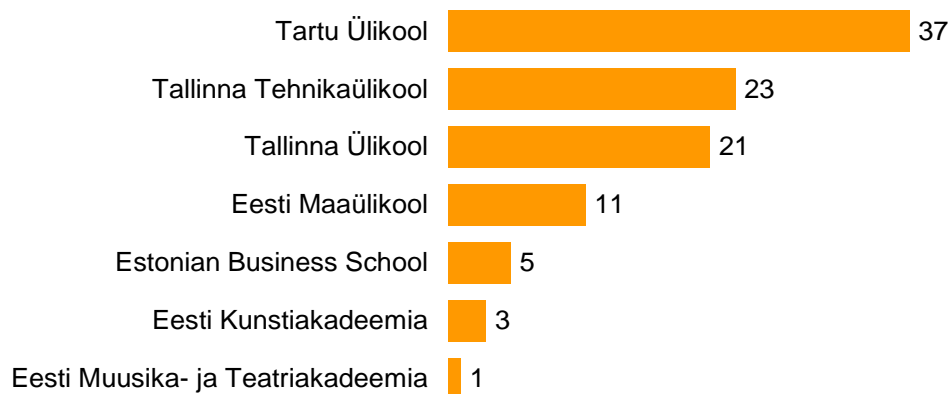
Vastanute jaotus soo ja vanuse alusel on toodud [joonisel 1](#).

Joonis 1 Vastanute jaotus soo ja vanuse alusel, %, n=2975

Uuringus osalenud 2005. aastal kõrgkooli lõpetanute jaotus nende õpinguid iseloomustavate taustatunnuste alusel on toodud joonistel 2-6.

Joonis 2 Erinevate kõrgkoolide lõpetanute osakaal uuringus (% , n=2975)

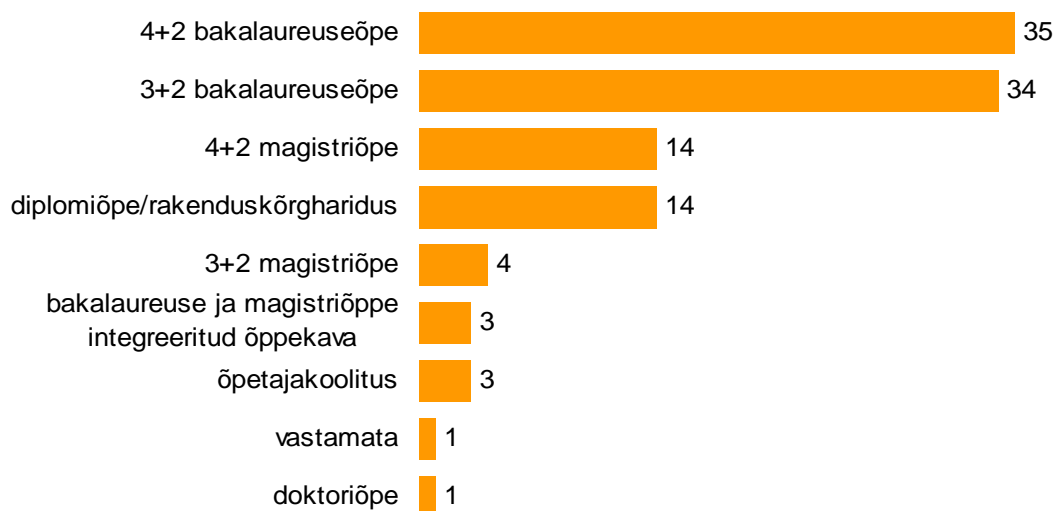
Vastanutel paluti nimetada oma eriala ja selle põhjal kodeeriti vastava klassifikaatori abil õppesuunad ja õppevaldkonnad. Lõpetanute jaotus erinevate õppevaldkondade ja -suundade lõikes, järjestatuna lõpetanute hulga alusel, on toodud joonisel 3.

Joonis 3 Lõpetanute õppevaldkonnad ja õppesuunad (% n=2975)

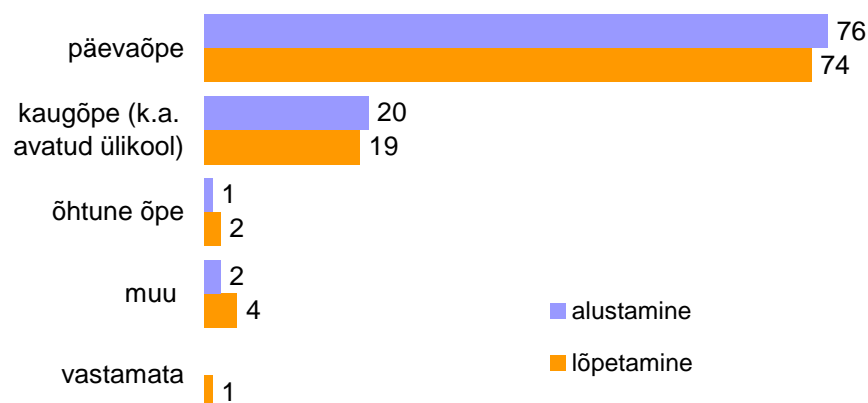
Uuringus osalejad pidid nimetama ka õppeastme, mille nad lõpetasid (joonis 4). 8% vastanutest märkis lõpetatud õppeastmena mitu vastusevarianti (küsimustik võimaldas seda) ja 1% jättis õppeastme üldse määratlemata.

Seetõttu oleks edaspidiste uuringute läbiviimisel otstarbekas väljastada küsimustikud vastajatele koos paroolidega, mis sisaldavad tegelikult lõpetatud õppeastet.

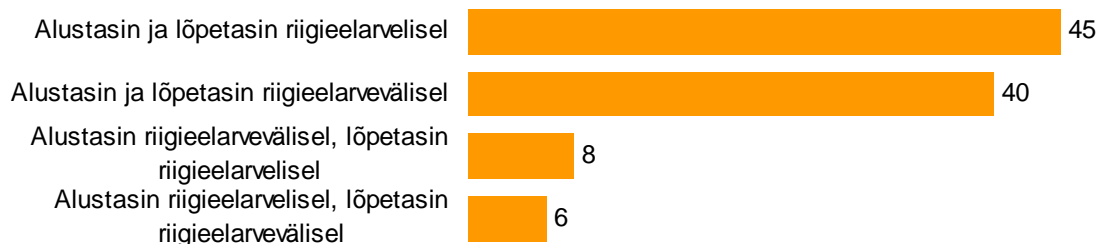
Joonis 4 Lõpetatud õppeaste (% , n=2975)

Ülevaate lõpetanute õppevormist ja õppekohast kooli alustamisel ja lõpetamisel on toodud [joonistel 5 ja 6](#).

Valdav enamuse lõpetanutest oli oma õpinguid alustanud ja ka lõpetanud päevaõppes – vastavalt 76% ja 74%. Edaspidistes uuringutes tasuks kaaluda ka täis- ja osalise koormusega õppimise fikseerimist.

Joonis 5 Õppevorm (% , n=2975)

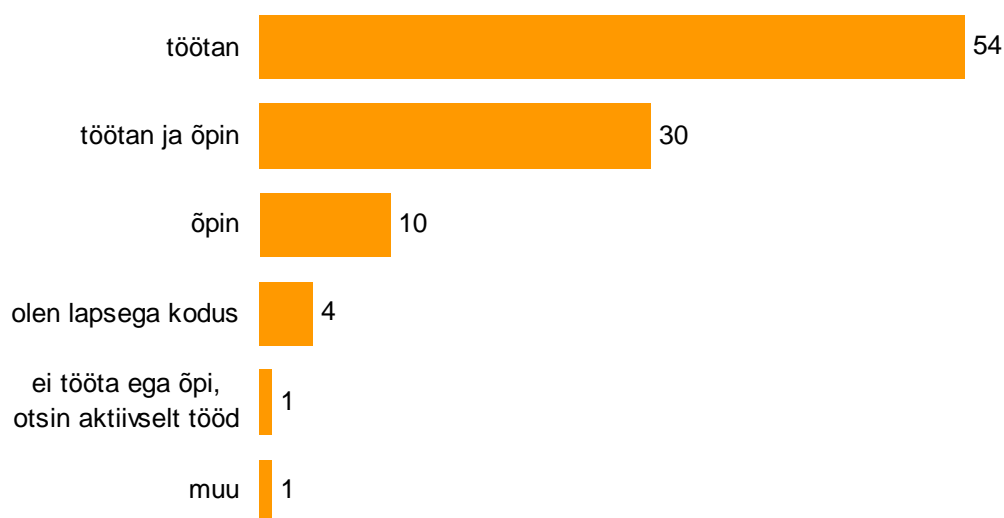
Õppekohad (RE, REV) on 85% lõpetanutest õpinguid alustades ja lõpetades jäänud muutumatuks (joonis 6). Arvestades mõlemasuunalist liikumist – nii riigieelarvelistelt kohtadelt riigieelarvevälistele kui vastupidi, on õppekohti vahetanud kokku 14% lõpetanutest, 1% on jättis sellele küsimusele vastamata.

Joonis 6 Vastanute õppekohad (RE ja REV) õpingute alguses ja lõpul (% , n=2975)

Kui õpinguid alustas riigieelarvelisel kohal 51% vastanutest, siis lõpetamisel oli vastav protsent kokkuvõttes 53, so 2% võrra kõrgem. Riigieelarvevälisel õppekohal alustas kokku 48%, lõpetas 46%. Seega on õppekoha muutused õpingute vältel toimunud suhteliselt tagasihoidlikus mahus.

2.1.2 Kõrgkooli lõpetanute seotus õpingutega hetkel ja edaspidi

2005. aasta lõpetanutest on enam kui pooled oma õpingud praeguse seisuga lõpetanud ja asunud tööle, 30% jätkab õpinguid töö kõrvalt, 10% kõikidest lõpetanutest jätkab ainult õpingutega.

Joonis 7 Lõpetanute praegune tegevus (% , n=2975)

Vaadates õpingute jätkajate (40% lõpetanutest) tausta, on oluliselt sagedamini jätkanud koheselt õpinguid riigieelarvelistel kohtadel kõrgkooli lõpetanud (54% võrreldes 25% REV).

Tõenäoliselt on riigieelarvevälistel kohtadel õppijatel otse tööle siirdudes (69% jätkab ainult töötades) vajalik teatud vahepealne periood raha teenimiseks.

Ka bakalaureusekraadi omanikud (nii 3+2 kui 4+2) jätkavad sagedamini kas ainult õpingutega või õpingute ja tööga (3+2 bakalaureustest 55% ja 4+2 bakalaureustest 42%). Siiski on 4+2 bakalaureuste seas oluliselt madalam ainult õpingutele pühendunute osakaal (7% võrreldes 18% 3+2 bakalaureuste seas).

Bakalaureusekraadi omanike suure osakaalu tõttu vastanute seas on ülekaalukalt populaarseim õpingute jätkamine magistriõppes (joonis 8)

Joonis 8 Õpingute jätkamine erinevatel õppeastmetel (% õpingute jätkajatest, n=1203)

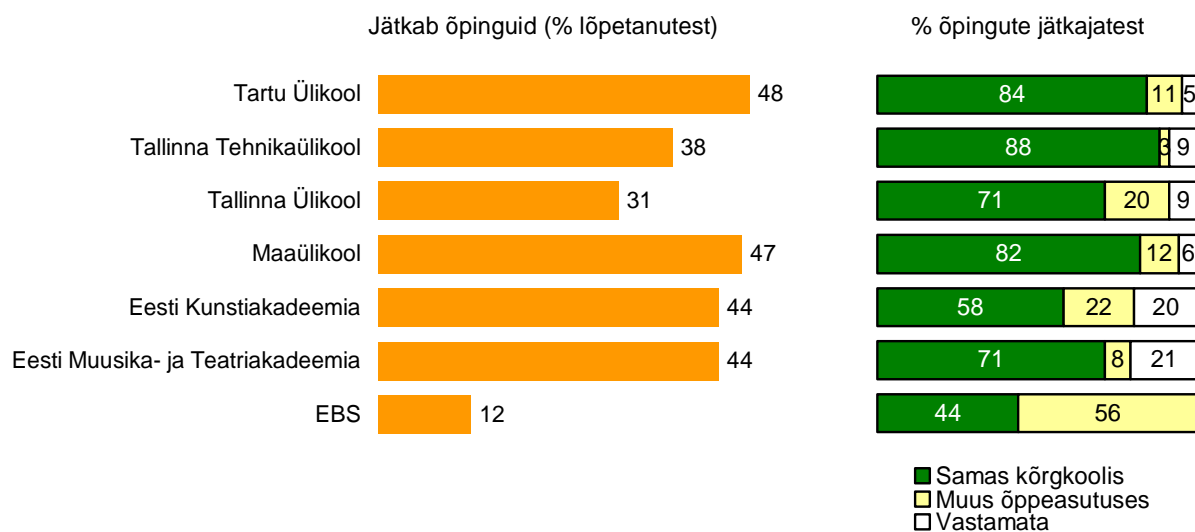
Vaadates erinevate ülikoolide lõpetanute tegevust, siis keskmisest sagedamini:

- on siirdunud otse tööle EBS-i lõpetanud (83%) ja ka Tallinna Ülikooli lõpetanud (63%);
- jätkavad töö kõrval ka õppimist Tartu Ülikooli lõpetanud (36%);
- jätkavad ainult õpingutega Eesti Maaülikooli (18%) ja Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia lõpetanud (19%).

Enamik edasiõppijaist (81%) jätkab samas kõrgkoolis. Eriti puudutab see Tallinna Tehnikaülikooli (88%), Tartu Ülikooli (83%) ja ka Eesti Maaülikooli üliõpilasi (82%) – joonis 9.

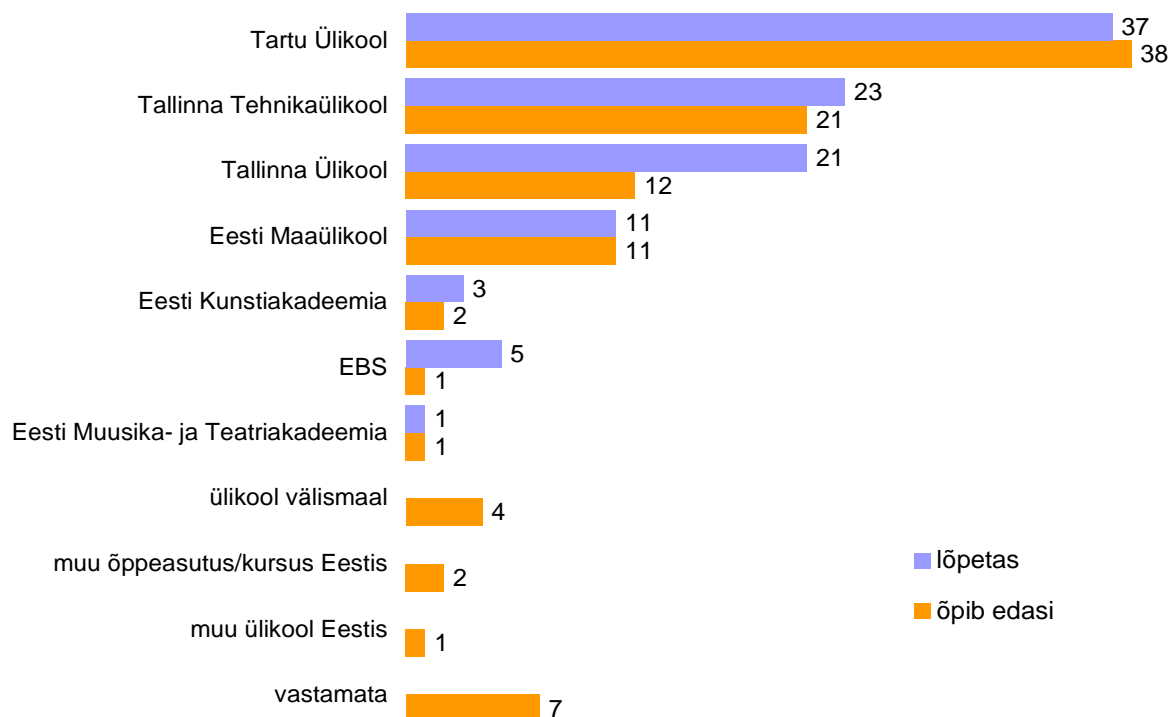
Mõnevõrra vähem on oma koolis jätkajaid Tallinna Ülikooli (71%) ja teiste uuringus osalenud kõrgkoolide lõpetanute seas (44-71%). Tallinna Ülikooli lõpetanud jätkavad õpinguid sagedamini teistes Eesti ülikoolides, muude ülikoolide lõpetanud aga välisülikoolides.

Joonis 9 Õpingute jätkamine erinevate kõrgkoolide lõpetanute poolt (% vastava kooli lõpetanutest) ja nende valitud kõrgkool (% vastava kõrgkooli õpingute jätkajatest)

Lõpetanute ja õpingute jätkajate proportsioonidest erinevates kõrgkoolides annab ülevaate [joonis 9 A](#).

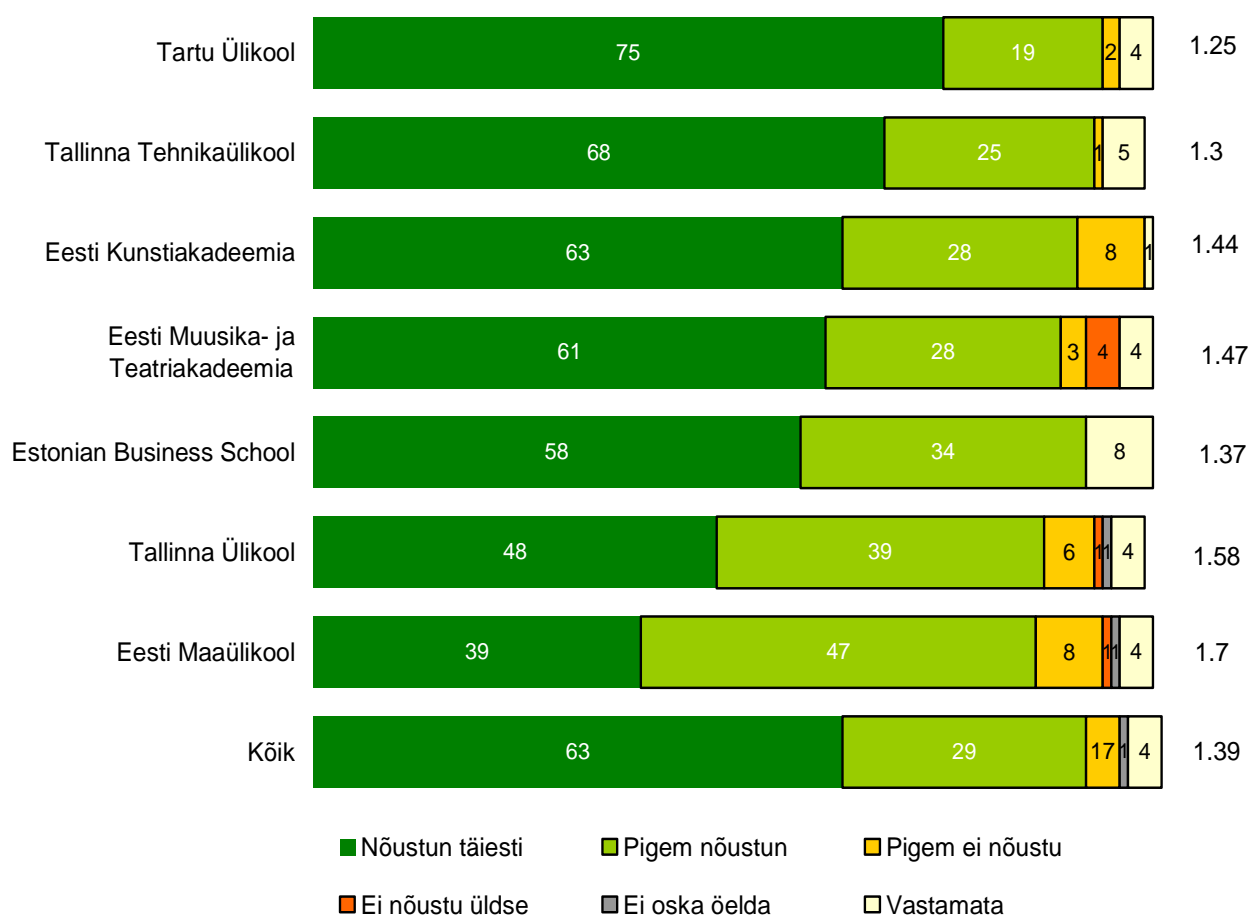
Joonis 10A Õpingute jätkamine erinevates kõrgkoolides (% õpingute jätkajatest, n=1203) võrrelduna kõikide lõpetanute jaotusega (% kõikidest vastanutest, n= 2975)

Võrreldes edasiõppijate ja kõigi lõpetanute jaotumist kõrgkooliti, on need suhteliselt sarnased. Analoogselt lõpetajaskonnaga on ka õpingute jätkajaid enim Tartu Ülikoolis. Jätkajate hulk võrreldes lõpetanutega on oluliselt väiksem Tallinna Ülikoolil ja ka EBS-il. Nagu nägime jooniselt 9, on nendes kõrgkoolides enam otse tööle siirdujaid, millele lisandub õppimaasumine mõnes muus õppeasutuses.

Toome siinkohal ära ka erinevate ülikoolide lõpetanute rahuloluhinnangud oma kooli valikuga. Oma kooli valikuga täiesti rahul olevate lõpetajate hulk on suurim Tartu Ülikoolil ja Tallinna Tehnikaülikoolil, madalaim aga Eesti Maaülikoolil ja Tallinna Ülikoolil (joonis 11).

Joonis 11 Lõpetanute nõustumine väitega: Olen rahul oma ülikooli valikuga (% kõikidest vastajatest ja keskmine hinnang 4-pallisel skaalal)

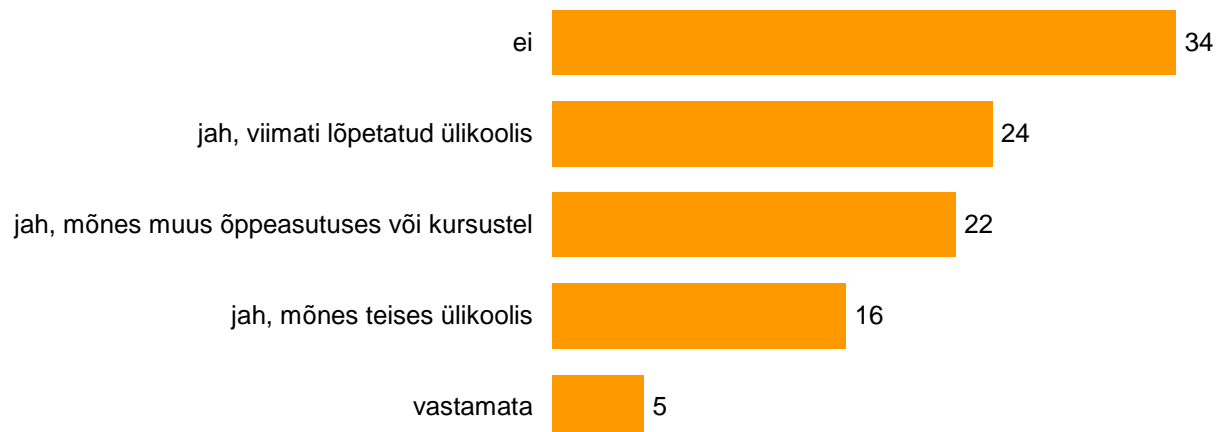

Ainult tööga seotud lõpetanute edasiõppimiskavatsused

Pärast lõpetamist ainult töötavatest hetkel mitteõppivatest vilistlastest kavatses lähiaastatel õpinguid jätkata 62%, sh 40% kõrgkoolis. Eitavalt vastas edasiste õpinguplaanide kohta lähitulevikus vaid kolmandik hetkel ainult tööga seotud lõpetanutest (joonis 12).

Joonis 12 Hetkel õpingutega mitteseotud üliõpilaste edasised õpingukavatsused (% , n=1771)

Kavatseb lähiaastatel õpinguid jätkata:

Õpingute jätkamine-mittejätkamine edaspidi seondub enim vastanute endi taustaga. Õpingute mittejätkajaid on enam vanemate (30-39 aastased - 42%, enam kui 40 aastased 50%) ja kõrgema sissetulekutasemega lõpetanute seas (44% nendest, kelle kuu brutosissetulek ületab 15 000 krooni, ei kavatse õpinguid jätkata).

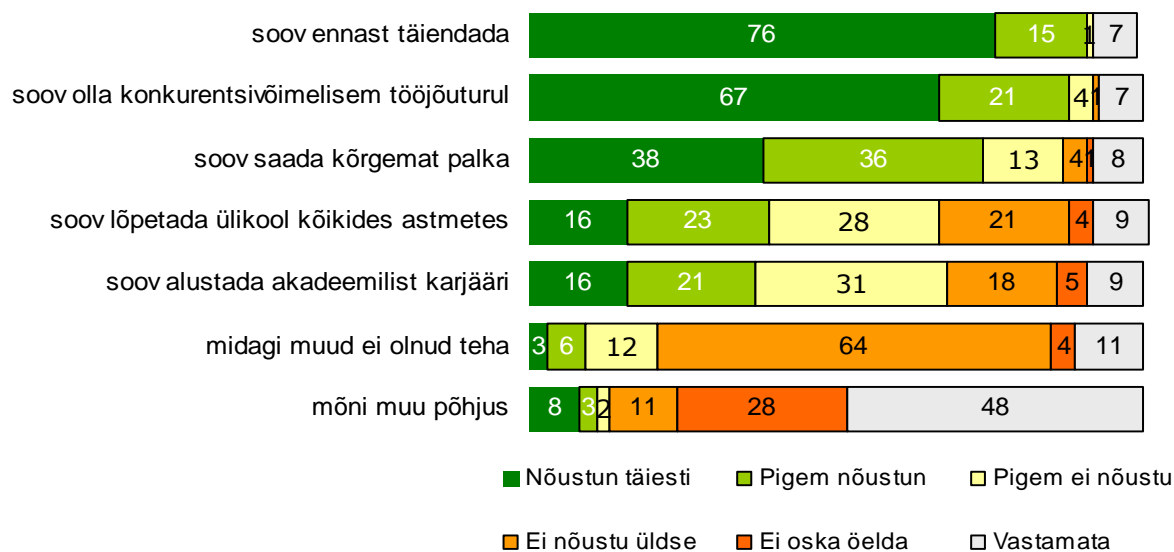
Õpinguid kõrgkoolis soovivad lähiaastatel sagedamini jätkata need, kes on lõpetanud 3+2 bakalaureuse astme (51%,) ja need, kes töötavad hetkel ametnikena (57%).

Kõige sagedamini soovitakse õpinguid jätkata oma ülikoolis. Seda kõikide ülikoolide lõpetanute poolt ühe erandiga - EBS-i lõpetanud kavatsevad edaspidi jätkata sagedamini muus ülikoolis (33%) või õppeasutuses/kursusel (21%) kui oma koolis. Kokku kavatseb EBS-i hetkel töötavatest lõpetanutest õpinguid lähitulevikus jätkata 73%.

Motiivid koheselt õpingute jätkamiseks

Joonisel 13 on toodud nõustumine erinevate väidetega õpingute jätkamise motiivide kohta nende seas, kes olid vastamise hetkel seotud õpingutega.

Joonis 13 Nõustumine erinevate väidetega õpingute jätkamise motiivide kohta (% õpingute jätkajatest, n=1203)

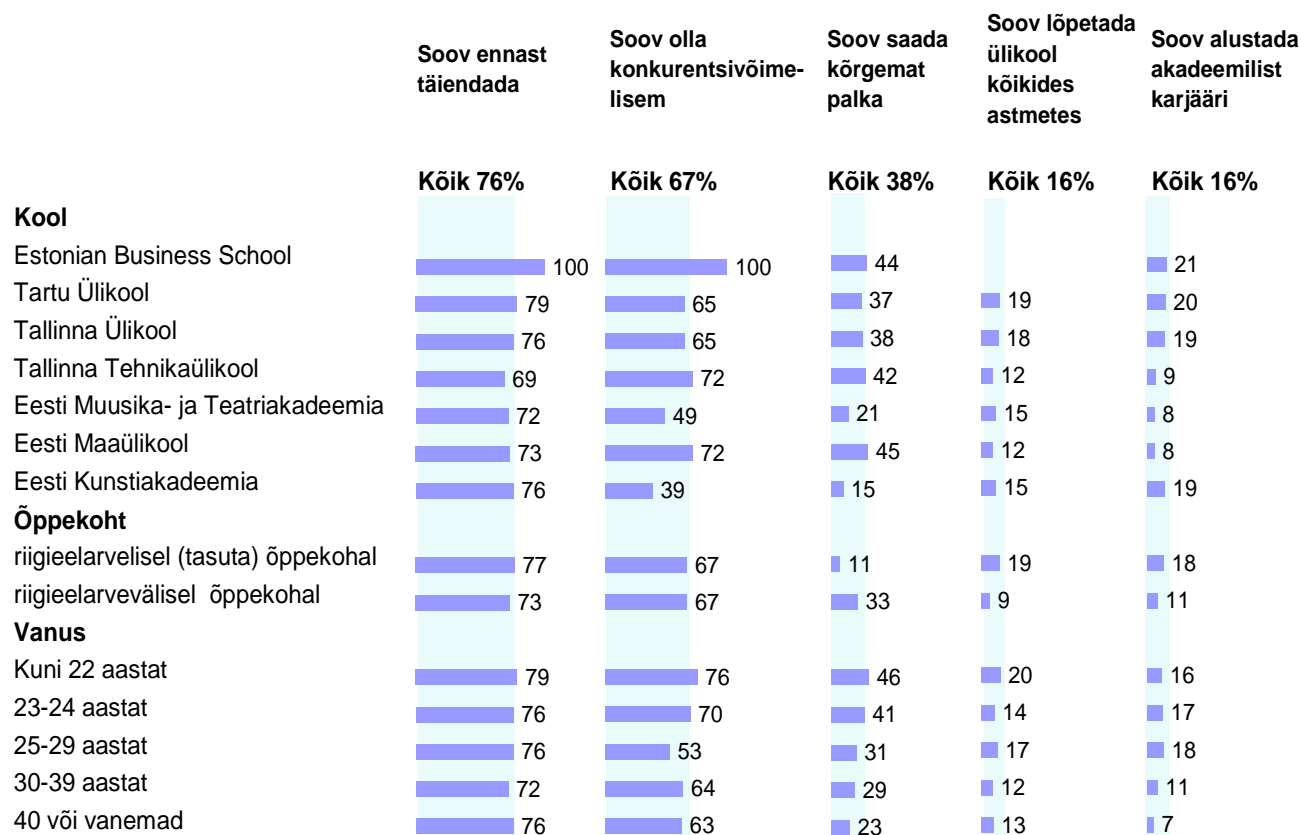

Kõige sagedamini nõustuti väitega, et õpingute jätkamine on seotud sooviga ennast täiendada ja olla konkurentsivõimelisem tööjõuturul. Sellele järgneb soov saada kõrgemat palka.

Kui esimese põhjuse puhul puuduvad erinevate taustatunnuste osas olulised erinevused, siis teised õppimise jätkamise motiivid eristuvad sõltuvalt vastanute õpingutealasest taustast.

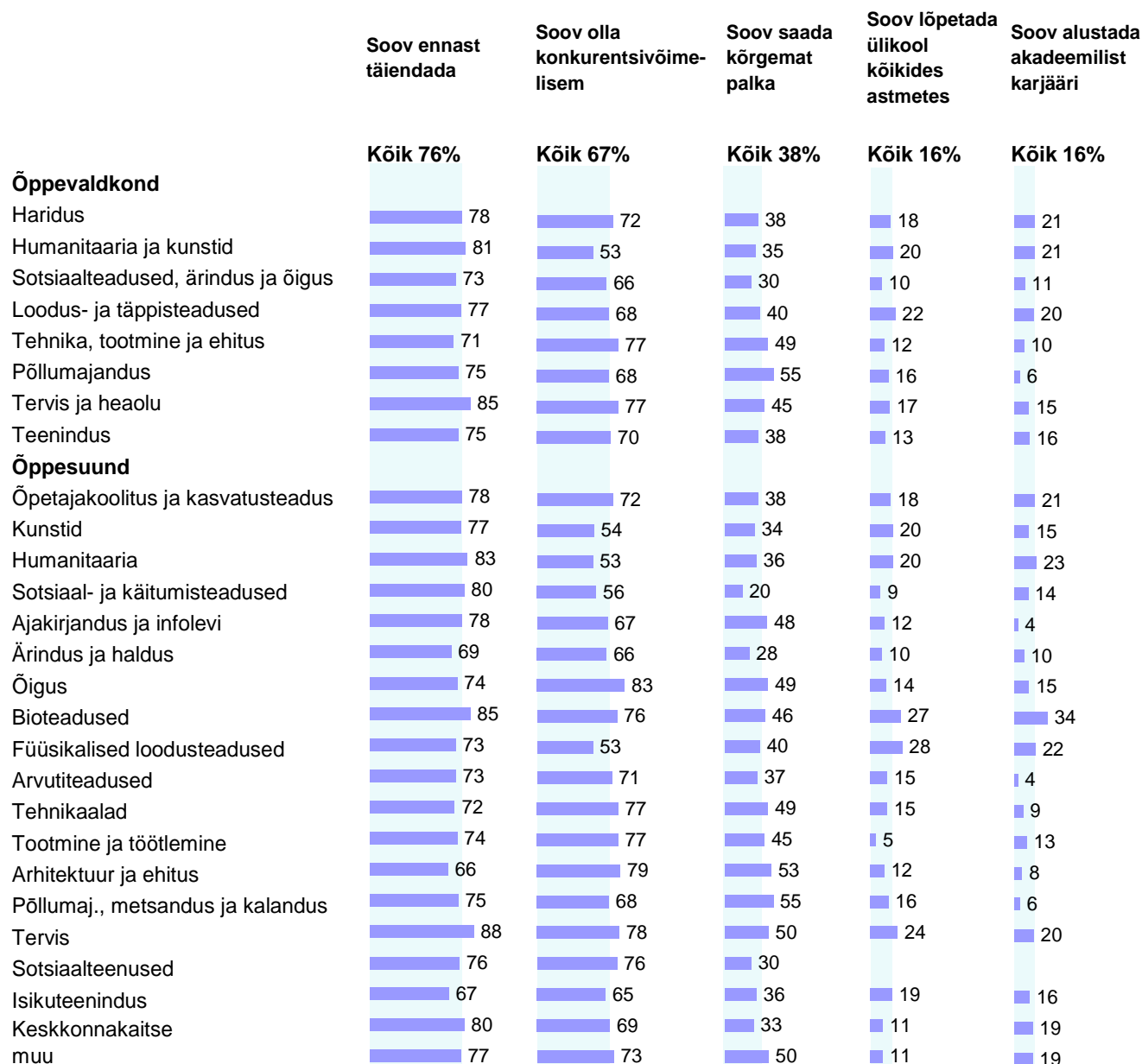
Joonistel 13a ja 13b on toodud edasiõppimise põhjusi puudutanud erinevate väidetega täiesti nõus olnud vastanute jaotumine erinevate taustatunnuste alusel.

Joonis 13a Motiivid õpingute jätkamiseks (väitega täiesti nõus) erinevate õppeasutuste, vanuse ja õppekohtade lõpetanutel (%)

Soov olla konkurentsivõimelisem töajuturul ja kõrgem palk õpingute jätkamise motiividena eristusid enim ülikooliti ja ka mõnede õppevaldkondade/-suundade lõikes (joonis 13b).

Joonis 13b Motiivid õpingute jätkamiseks (väitega täiesti nõus) erinevatel õppesuundade ja õppevaldkondade lõpetanutel

Konkurentsivõimet tööjõuturul tähtsustasid võrreldes kõikide jätkajatega enam EBS-i lõpetanud, õppesuundadest õiguse, arhitektuuri ja ehituse ning tervise suuna lõpetanud.

Kõrgema palga soov õpingute jätkamise motiivina eristus enam õppesuuna ja ka kõrgkooli lõikes. Nii tähtsustasid palka oluliselt sagedamini põllumajanduse, arhitektuuri-ehituse, tervise, õiguse ja tehnikaalade, aga ka ajakirjanduse ja infolevi alal jätkajad, kõrgkoolidest Eesti Maaülikooli ja EBS-i lõpetanud, samuti kuni 22 aastased lõpetanud.

Oluliselt harvemini töid õpingute jätkamise põhjusena parema palga soovi esile Eesti Kunstiakadeemia ja Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia lõpetajad ning õppesuundadest

üllatuslikult mitte kunsti suuna lõpetanud, mis neis ülikoolides levinuim, vaid hoopis sotsiaal- ja käitumisteaduste ning äriandus ja halduse õppesuuna lõpetanud.

Analüüsis selgus, et hinnanguid mõjutab oluliselt mõningatel juhtudel just ülikooli ja õppesuuna kombinatsioon.

Nii tähtsustasid Eesti Kunstiakadeemia ja Teatri- ja Muusikaakadeemia kunstierialade lõpetanud palka õppimise jätkamise motiivina keskmiselt oluliselt vähem, Tallinna Ülikooli kunstierialade lõpetanud aga keskmisest oluliselt sagedamini.

Selgus, et sama tendents ilmneb veel mitme õppesuuna puhul, nii tähtsustavad palka õpingute jätkamise põhjustena:

- Tallinna Tehnikaülikooli, Tartu Ülikooli ja Tallinna Ülikooli ärianduse/halduse erialade lõpetajad oluliselt vähem kui vastavate erialade lõpetajad Eesti Maaülikoolis (47%) ja EBS-is.
- Tallinna Tehnikaülikooli (35%) ja Tartu Ülikooli (37%) arvutisuuna lõpetanud oluliselt vähem võrreldes Tallinna Ülikooli sama suuna lõpetanutega (71%)
- Tartu Ülikooli ja Tallinna Ülikooli sotsiaal- ja käitumisteaduste suuna lõpetanud (vastavalt 14 ja 19%) tunduvat vähem võrreldes Tallinna Tehnikaülikooliga (42%).

Seega esinevad suurimad erinevused palga kui olulise teguri esiletoomises õpingute jätkamisel sõltuvalt õppesuunast ja ülikoolist. Mõningate mitmes ülikoolis õpetatavate erialade puhul on otsustavaks mõjuriks õppesuuna ja ülikooli kombinatsioon.

Kõikides astmetes ülikooli lõpetamise ja akadeemilise karjääri alustamise soove toodi õpingute jätkamise põhilise motiivina esile tunduvalt vähem - mõlema teguri puhul oli täiesti nõus vastava väitega 16%.

Ülikooli lõpetamise soovi kõikides astmetes hinnati erinevalt sõltuvalt õppevaldkonnast ja õppesuunast, akadeemilise karjääri jätkamise esiletoomises eristusid lisaks veel erinevad ülikoolid ja vastanute taustatunnustest õppekoht (joonis 13a).

SEEGA:

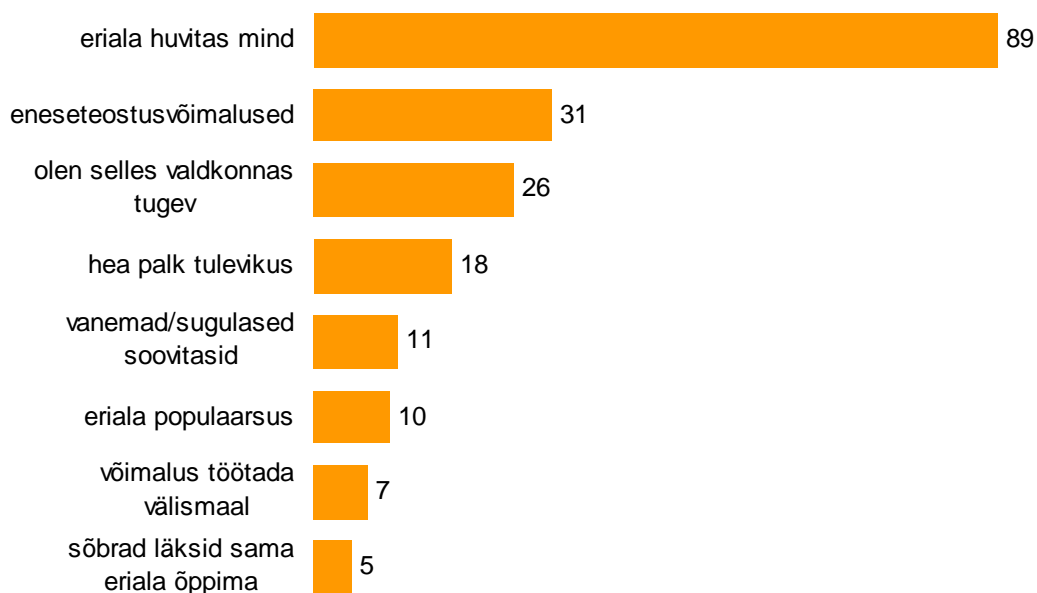
Õpinguid jätkas 2005. aasta lõpetanutest koheselt 40% (30% kombineerides õpinguid tööga, 10% ainult õppides), ainult tööle asus 54% lõpetanutest. Jätkamist põhjendatakse enesetäiendussoovi kõrval (78%) veel sagedamini sooviga olla konkurentsivõimeline tööturul (67%), saada kõrgemat palka (38%). Kohe jätkavad sagedamini õpingutega nooremad, riigieelarvelisel õppekohal (tasuta) õppinud. Kuna enamuse lõpetanutest lõpetas bakalaureuseõppe, jätkatakse magistriõppes (76%). Tööle siirdunudest kavatses lähiaastatel õpinguid jätkata 62%, sh 40% kõrgkoolis. Kokku õpib või kavandab õpingute jätkamist lähiaastatel 77% (2290) kõikidest 2005. aastal kõrgkooli lõpetanutest, kõige sagedamini kavandatakse õpingute jätkamist oma kõrgkoolis.

2.2 Tagasivaade õpingutele

2.2.1 Eriala valikut mõjutanud tegurid

Vastanutel paluti valida etteantud nimekirjast need vastusevariandid, mis sobivad kõige paremini nende erialavalikut mõjutanud teguritega. Tulemused on toodud joonisel 14. Kõige enam toodi eriala valiku põhjusena esile selle huvipakkuvust (89%), see kehtib kõikide vastanute gruppide kohta.

Joonis 14 Põhjendused erialal õppima asumiseks (% kõikidest vastanutest, n= 2975)

Keskmiselt nimetas iga vastaja 1,7 erinevat tegurit.

Ühendades gruppidesse sagedamini koos nimetatud eriala valiku põhjendusi, viisime läbi faktoranalüüsi. Moodustus 3 faktorit, mis kirjeldasid ära 47% üksiktunnuste varieeruvusest:

1. eriala huvipakkuvus;
2. eneseteostusvõimalused, enda tugevus valdkonnas ja võimalus töötada välismaal;
3. eriala populaarsus, hea palk tulevikus, vanemate ja sugulaste soovitus.

Faktoritesse kuuluvate tunnuste põhjal moodustati indeksid, mille eristuvust erinevate taustatunnuste osas vaadeldi CHAID analüüsi abil.

Selgus, et:

Suurimad erinevused huvi alusel eriala õppima asumises ilmnasid õppevaldkonniti:

- sagedamini põhjendati oma eriala valikut huviga humanitaaria ja kunsti, teeninduse, loodus- ja täppisteaduste ning terviseiga seotud õppevaldkondades.

- harvemini põhjendati erialavalikut huviga tehnika, tootmise-ehituse ja hariduse valdkonnas (seda eriti vanemate, enam kui 40 aastaste õppurite poolt).

Eneseteostusvõimalused, enda tugevus valdkonnas ja võimalus töötada välismaal iseloomustab:

- sagedamini humanitaaria ja kunsti valdkonna, eriti riigieelarvelisel kohal õppivate naiste poolset erialavalikut, samuti hariduse, teeninduse, ärimise ja õiguse, loodus- ja täppisteaduse valdkonna, eriti meeste erialavalikut.
- harvemini tehnika, tootmise ja ehituse ala, põllumajanduse, tervise valdkonna, eriti sealsete nooremate õppurite erialavalikut.

Eriala populaarsus, hea palk, vanemate ja sugulaste soovitus on eriala valikul:

- oluliselt sagedamini otsustavaks sõltuvalt õppesuunast – arvutiteadustes, arhitektuuris ja ehituses, tehnikaaladel, õiguses. Põllumajanduses, ärimises/halduses, keskkonnakaitstes, tootmise/töötlemise, bioteaduste, sotsiaal- ja käitumisteaduste ning tervise alal toodi seda sagedamini esile eriti kõige nooremate, kuni 24-aastaste vastanute grupis;
- oluliselt harvemini aga sotsiaalteenuste, õpetajakoolituse ja kasvatusteaduste, isikuteeninduse ja humanitaaria õppesuunal.

Eelnevas peatükis käsitleti õpingute jätkamise motiive sõltuvalt vastanute taustast. Siinkohal vaatame, kas ja millisel moel seonduvad erialavaliku põhjendused ja õpingute jätkamise motiivid.

Selgus, et:

- eriala valikul huvi, eneseteostust ja enda tugevaid külgi arvestanud isikutel on õpingute jätkamise põhjenduseks sagedamini enesetäiendussoov ja soov alustada akadeemilist karjääri;
- eriala valikul välismaal töötamise võimalust silmas pidanud innustab õpinguid jätkama sagedamini veel kõrgem palk tulevikus ja soov olla tööjõuturul konkurentsivõimeline;
- Need isikud, kes valisid eriala selle populaarsuse, hea palga või vanemate ja sugulaste soovitusel, peavad ka õpingute jätkamisel keskmisega võrreldes olulisemaks kõrgemat palka ja konkurentsivõimet tööjõuturul.

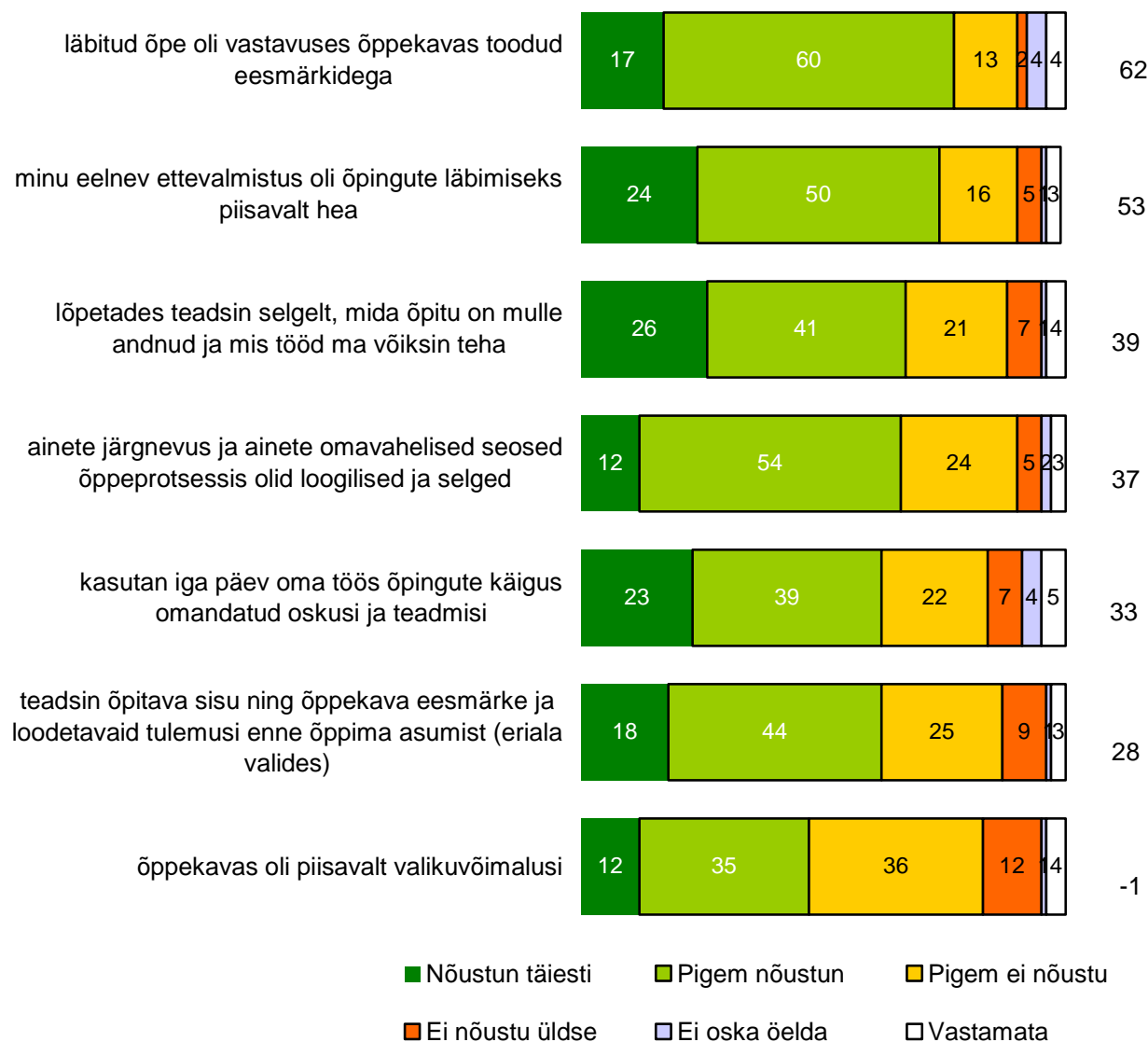
See viitab asjaolule, et õpingute vältel jäävad üliõpilaste üldised hoiakud suhteliselt püsivaks.

Kas ja kuivõrd seonduvad aga erialavaliku motiivid ja rahulolu oma erialavalikuga? Selgus, et mitte olulisel määral. Kui kõikidest vastanutest 53% oli täiesti rahul ja 36% pigem rahul oma erialavalikuga, siis huvi, eneseteostusvõimalusi ja oma tugevaid külgi silmas pidanutest oli erialavalikuga rahul olevate vastanute hulk vaid mõnevõrra kõrgem.

2.2.2 Hinnangud õppekavale ja õppetegevusele ülikoolis

Lõpetanutel paluti hinnata erinevaid väiteid läbitud õppekava kohta. Tulemused on toodud joonisel 15, järjestatuna väitega nõustujate arvu alusel. Iga väite lõpul on toodud väitega nõustujate ja mittedõustujate saldo (nõustujad miinus mittedõustujad)

Joonis 15 Nõustumine erinevate väidetega läbitud õpingute kohta (% kõikidest vastanutest, n= 2975)

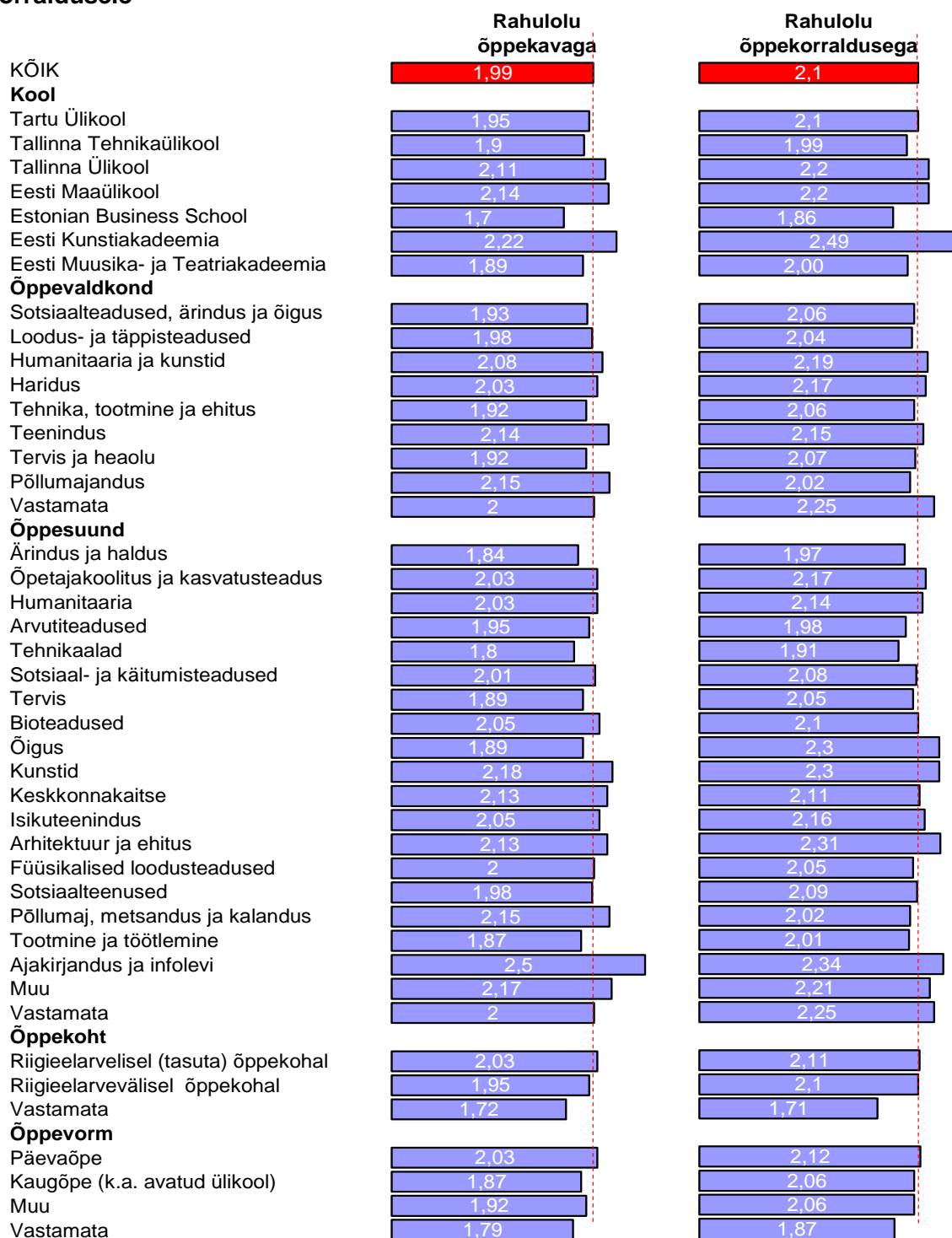

Erinevate õppekava ja õppetegevust puudutavate väidetega mittedõustujate hulk jääb vahemikku 15-48%. Kõige üksmeelsemad ollakse õppekavas toodud eesmärkide ja tegelikult läbitud õppe vastavuse osas. Seevastu arvamused õppekavas olevate valikuvõimaluste piisavuse osas jagunevad praktiliselt pooleks. Kui 47% väitis, et õppekavas oli piisavalt valikuvõimalusi, siis 48% arvas, et õppekavas võiks valikuvõimalusi olla enam. Ka vabades kommentaarides õppekava kohta sooviti enam valikuvõimalusi ja paindlikkust just õppekava

puudutavates küsimustes. Oluliselt suuremana sooviti näha praktika osatähtsust, õppetöö seostamist praktilise eluga.

Joonisel 16 on toodud keskmised rahuloluhinnangud läbitud õppekava ja õppetöö korraldusega erinevatel õppesuundadel, õppevaldkondades, kõrgkoolides ja õppekohtadel. Mida madalam on keskmise hinnangu numbriline väärtus, seda enam ollakse sellega rahul.

Joonis 16 Keskmised rahuloluhinnangud 4-pallisel skaalal läbitud õppekavale ja õppetöö korraldusele

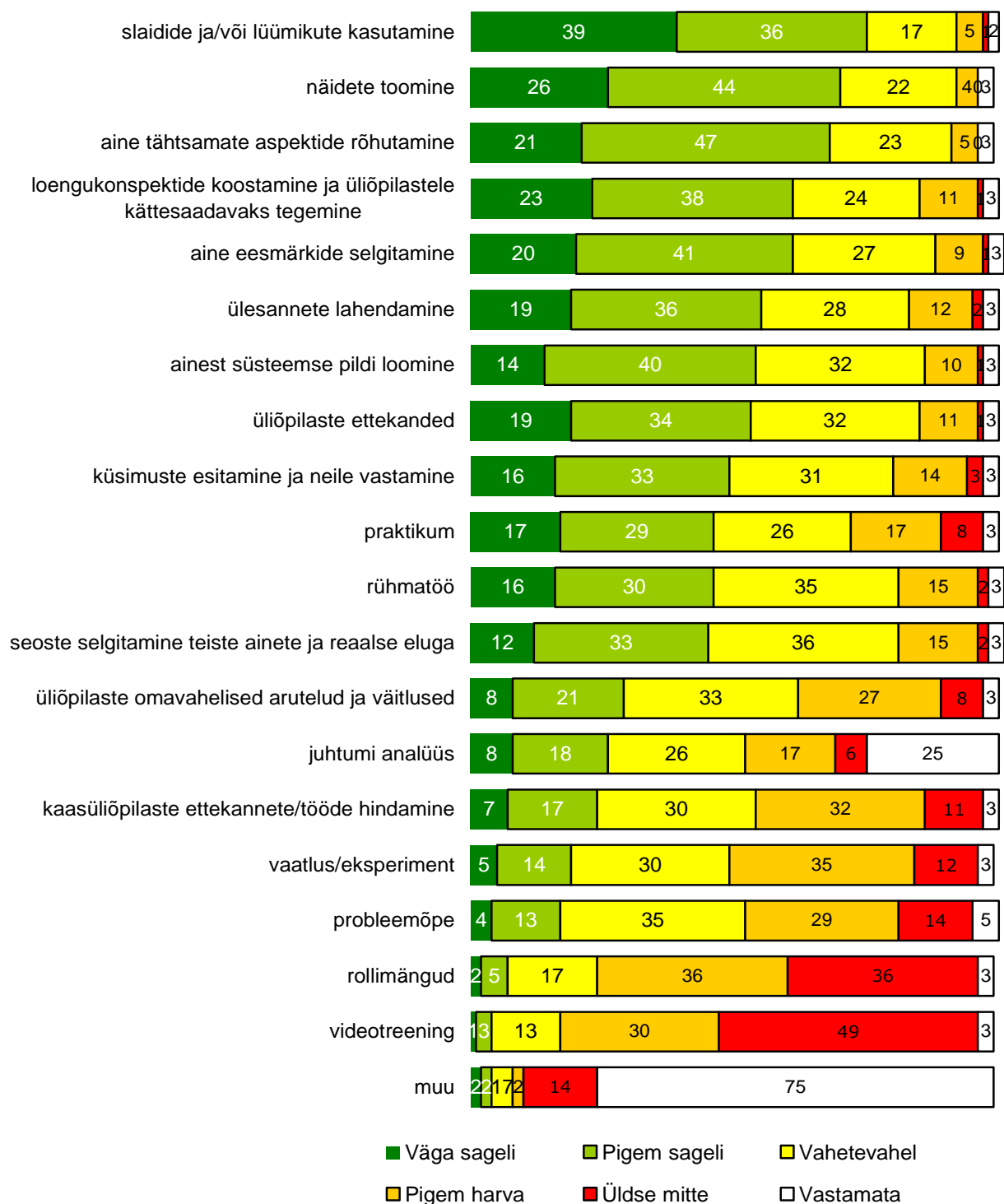

Mõnevõrra vähem on rahul läbitud õppekavaga Eesti Kunstiakadeemia, Eesti Maaülikooli ja Tallinna Ülikooli lõpetanud. Nende kõrgkoolide lõpetanud hindavad madalamalt ka rahulolu sealse õppetöö korraldusega.

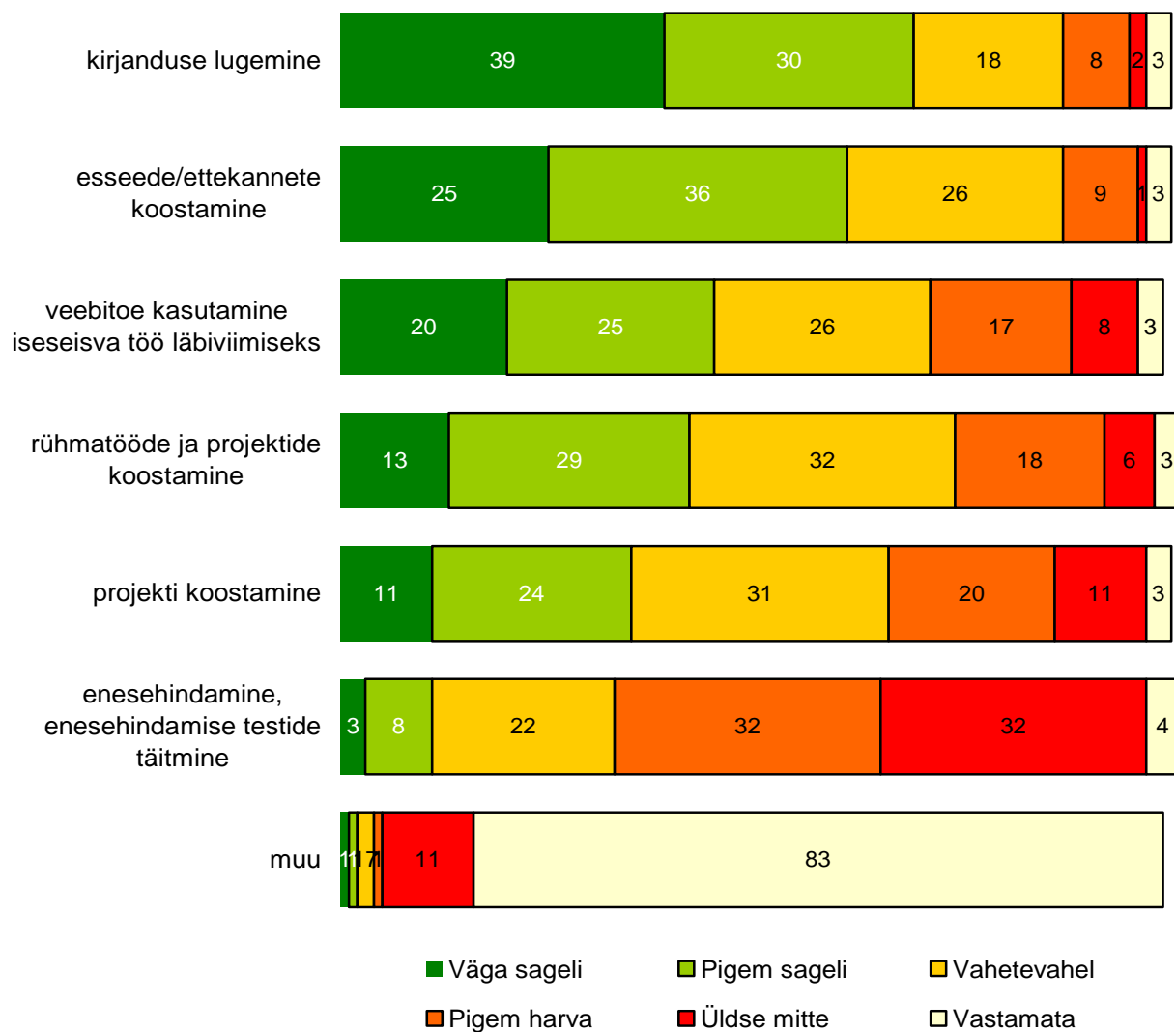
Lõpetanutel paluti tagasiulatuvalt hinnata ka oma õppetööga seotud erinevaid aspekte. Joonistel 17-20 on toodud kõikide lõpetanute poolt antud hinnangud erinevate tegevuste ja õppemeetodite, iseseisva töö ning juhendamise ja hindamise erinevate vormide kasutamise sagedusele.

Joonistelt saame kõige üldisema ülevaate lõpetanute poolt antud hinnangutest erinevate iseseisva töö vormide, õppe- ning juhendamis- ja hindamismeetodite kasutamise sagedusest. Arvestades aga hinnatavate parameetrite hulka, nende omavahelist kombineeritud kasutamist õppetöös ja mõjutatavust erinevatest teguritest, pidasime täpsema pildi saamiseks otstarbekaks viia eelnevalt läbi faktoranalüüs, indeksite koostamine ning teha siis nende põhjal analüüs.

Joonis 17 Erinevate tegevuste ja õppemeetodite kasutamise sagedus ülikooliõpingutes (% kõikidest, n=2975)

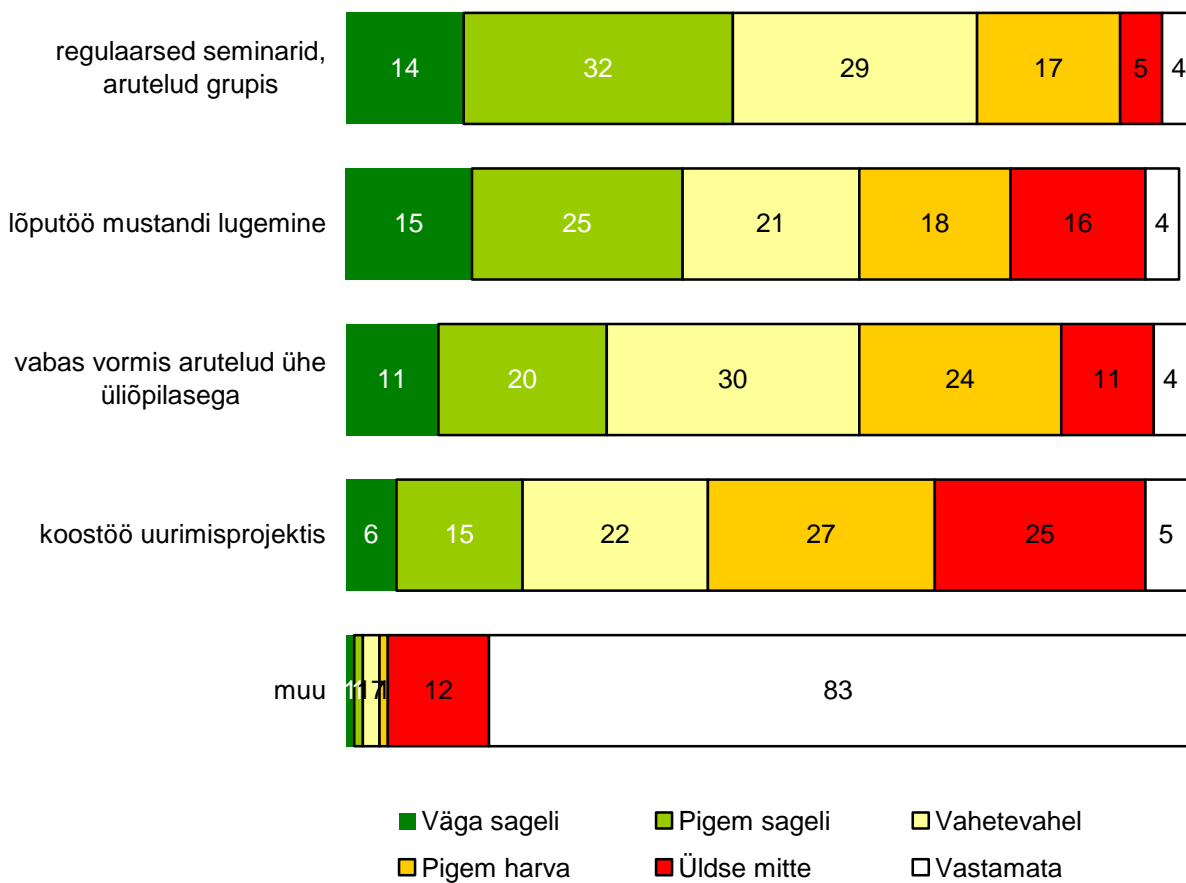

Joonis 18 Eri vormides iseseisva töö tegemise sagedus õpingute käigus (% kõikidest, n=2975)

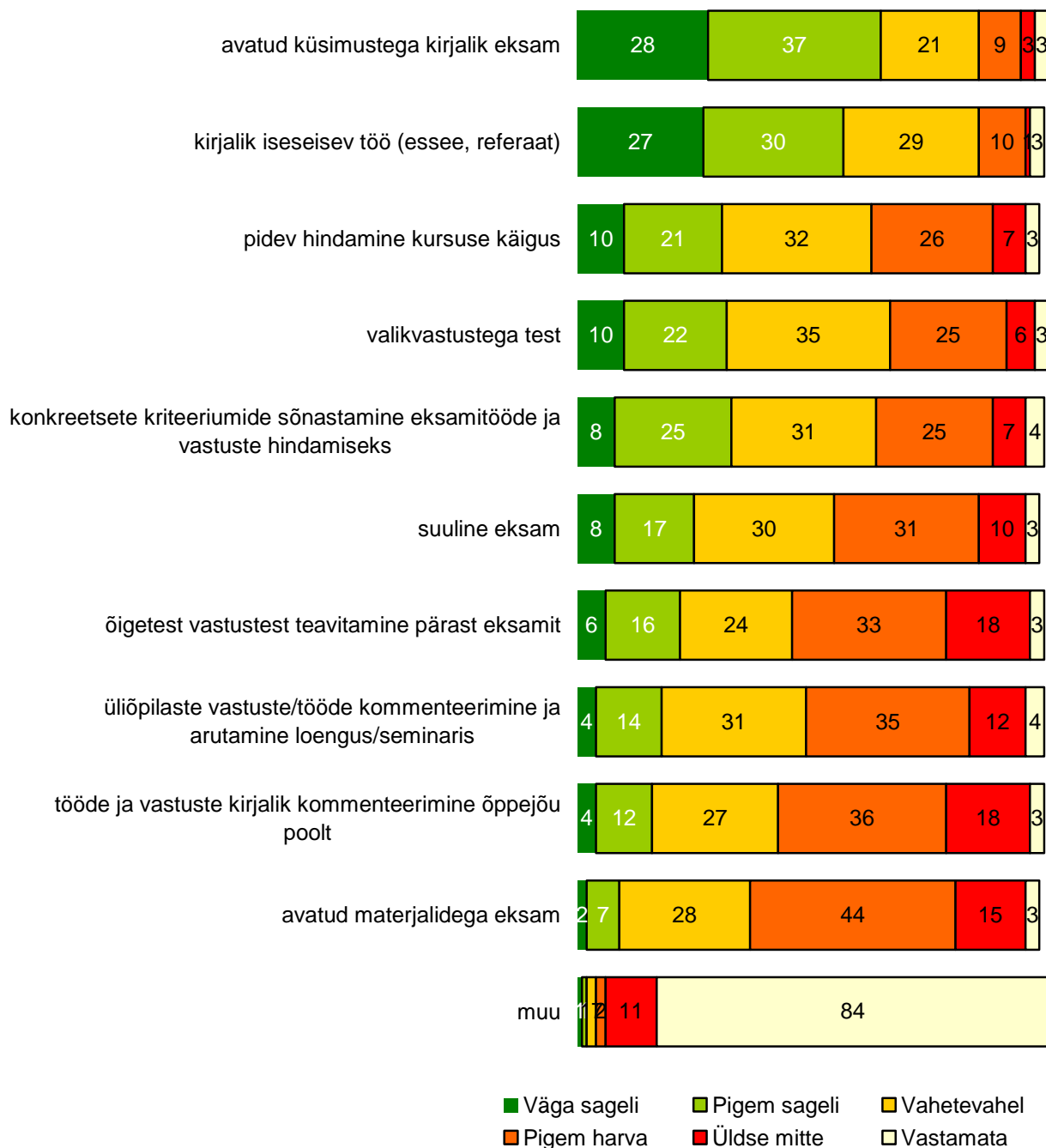

Joonis 19 Erinevate juhendamise- ja koostöövormide kasutamine õpingute käigus

(% kõikidest, n=2975)

Joonis 20 Erinevate hindamis- ja tagasisidevõimaluste kasutamise sagedus õpingute käigus (% kõikidest, n=2975)

Selgitamaks, milliseid tegevused, õppemeetodid kombineeruvad nii omavahel kui ka iseseisva töö ja hindamise vormidega, viisime läbi faktoranalüüsi.

Moodustus 10 faktorit:

1 faktor- suunatus üliõpilaste eneseväljendusele. Sellesse kuulusid:

- erinevatest õppemeetoditest üliõpilaste ettekanded, üliõpilaste omavahelised väitlused, arutelud, rühmatöö, küsimuste esitamine ja neile vastamine, kaasüliõpilaste ettekannete, tööde hindamine;
- iseseisvast tööst esseede, ettekannete koostamine;
- juhendamisest – regulaarsed seminarid, arutelud gruppis;
- hindamisviisides – kirjalik iseseisev töö.

2 faktor- sisaldas vabasid vastusevariante nii õpimeetodite, iseseisva töö, juhendamise kui hindamise kohta, mis olid kodeeritud muu vastusevariandi alla.

3. faktor – aktiivsed õpimeetodid

- erinevatest õppemeetoditest – rollimängud, videotreening, probleemõpe, juhtumi analüüs;
- hindamisel – enesehindamine, enesehindamise testide täitmine, avatud materjalidega eksam.

4. faktor – ainekstervikpildi loomine

- erinevatest õppemeetoditest- aine tähtsamate aspektide rõhutamine, ainekstervikpildi loomine, aine eesmärkide selgitamine, seoste selgitamine teiste ainete ja reaalse eluga, näidete toomine.

5. faktor – hindamiseks selgete nõuete kehtestamine koos aktiivse tagasisidega

- hindamine - konkreetsete kriteeriumide sõnastamine eksamitööde ja vastuste hindamiseks, üliõpilaste vastuste/tööde kommenteerimine, arutamine loengus/seminaris; pidev hindamine kursuse käigus, õigetest vastustest teavitamine pärast eksamit.

6.faktor – praktiliste oskuste omandamine

- õpimeetoditest -praktikum, ülesannete lahendamine, vaatlus, eksperiment;
- hindamisel -suuline eksam.

7. faktor- koostöösuhtel põhinev juhendamine

- juhendamine - lõputöö mustandi lugemine, koostöö uurimisprojekti, vabas vormis arutelud üliõpilastega.

8. faktor – õppematerjalikeskne

- erinevatest õppemeetoditest - slaidide või lüümikute kasutamine, loengukonspektide koostamine ja üliõpilastele kättesaadavaks tegemine;
- hindamisel - suuline eksam.

9. faktor- iseseisev töö (projekti koostamine)

- erinevatest õppemeetoditest - iseseisev projekti koostamine, rühmatööde ja projektide koostamine;
- hindamisel - avatud materjalidega eksam.

10. faktor- teadmiste kirjalik kontroll

- erinevatest õppemeetoditest - veebitoe kasutamine iseseisva töö läbiviimiseks;
- hindamisel - avatud küsimustega kirjalik eksam, valikvastustega test.

Kirjeldatud faktoritesse kuuluvate tunnuste põhjal moodustati indeksid ja seejärel selgitati CHAID analüüsi abil, millised taustatunnused ja sisulised hinnangud eristuvad igaühe puhul kõige enam. Järgnevalt vaatamegi iga indeksi puhul olulisemaid eristavaid taustatunnuseid.

Suunatus üliõpilaste eneseväljendusele

Kõige enam seostus suunatus üliõpilaste eneseväljendusele õpitu hilisema kasutamisega oma igapäevatoos – mida sagedamini on kasutatud õpingute käigus erinevaid eneseväljendusvorme ja iseseisvat tööd kirjandusega, seda sagedasemaks hinnati õpingute käigus omandatu kasutamist ka oma igapäevatoos:

- oluliselt sagedamini seonduvad üliõpilaste eneseväljendusele suunatud õpimeetodid ja omandatu kasutamine igapäevatoos koolidest Tallinna Ülikooli ja EBS-i lõpetanutel ning õppesuundadest kunstide, õpetajakoolituse ja kasvatusteaduse, sotsiaal- ja käitumisteaduste, humanitaaria, sotsiaalteenuste, ajakirjanduse ja infolevi õppesuundade vilistlastel, eriti neil, kes olid enam rahul oma praktikavõimalustega.
- oluliselt harvemini õppevaldkondadest loodus- ja täppisteadused, tehnika, tootmine, ehitus, põllumajandus ja teenindus.

Muud õpimeetodid, iseseisva töö, juhendamise ja hindamise vormid

Muude õpitoo vormide kasutamine seostus enam kõrgkooli tunnusega- oluliselt sagedamini valisid muu vastusevariandi õppetöös kasutatavate vormide ja tegevuste kohta Eesti Kunstiakadeemia, Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia ning Tartu Ülikooli lõpetanud (kokku

ligikaudu pooltel juhtudest). See viitab võimalusele, et nendes kõrgkoolides on õppetöös kasutusel sellised õppe-, iseseisva töö ja hindamise vormid, mida küsimustikus polnud välja toodud. Seega on otstarbekas koos nende kõrgkoolide esindajatega küsimustiku see osa üle vaadata ja vajadusel viia sisse täiendused.

Aktiivsed õpimeetodid

Ka aktiivsete õpimeetodite kasutamine seostus õpitu hilisemate paremate kasutusvõimalustega oma igapäevatöös, seda eriti hariduse ning tervise õppevaldkonna esindajatel. Sellegipoolest on aktiivsete õpimeetodite kasutamine meie koolides vähe levinud (joonis 17).

Ainest tervikpildi loomine

Ainest tervikpildi loomine seostus enam rahuloluga õppejõudude suhtes ja õpetamise sisulise tasemega. Õppejõu ja õpetamise sisulise tasemega rahul olevad lõpetanud kasutavad ka igapäevatöös sagedamini omandatud teadmisi ja on enam rahul läbitud õppekavaga.

Hindamiseks selgete nõuete kehtestamine koos aktiivse tagasisidega

seostus õpitu paremate kasutusvõimalustega oma igapäevatöös.

Praktiliste oskuste omandamine

seostus õpitu kasutamisega igapäevatöös, seda eriti järgmistel õppesuundadel: tootmine ja töötlemine, tehnikaalad, füüsilised loodusteadused, tervis, põllumajandus, bioteadused, arvutiteadused, isikuteenindus, matemaatika ja statistika.

Koostöösuhe

Õpingute vältel sagedamini koostöösuhtele orienteeritud juhendamist kogunud üliõpilased on enam rahul õpetamise meetoditega oma koolis, eriti need, kes on rahul ka praktikavõimalustega.

Õppematerjalikeskne õpe

seostus õppesuunaga, eriti ärimise ja halduse, keskkonnakaitse, sotsiaal- ja käitumisteaduste, ajakirjanduse ja infolevi, bioteaduste, arvutiteaduste, sotsiaalteenuste suunal, seda sagedamini EBS-i ja Tartu Ülikooli lõpetanutel.

Iseseisev töö (projekti koostamine)

seostus õppesuunaga, eriti arhitektuuri-ehituse, arvutiteaduste, ajakirjanduse ja infolevi õppesuuna nende lõpetanutel, kes on enam rahul oma erialavalikuga ja ärimise- halduseõppesuunal EBS-is ning ka Tallinna ja Tartu ülikoolides.

Teadmiste kirjalik kontroll

seostus õpitu hilisema kasutamisega igapäevatoos, seda eriti neil, kes olid enam rahul õppejõudude ja õpetamise sisulise tasemega.

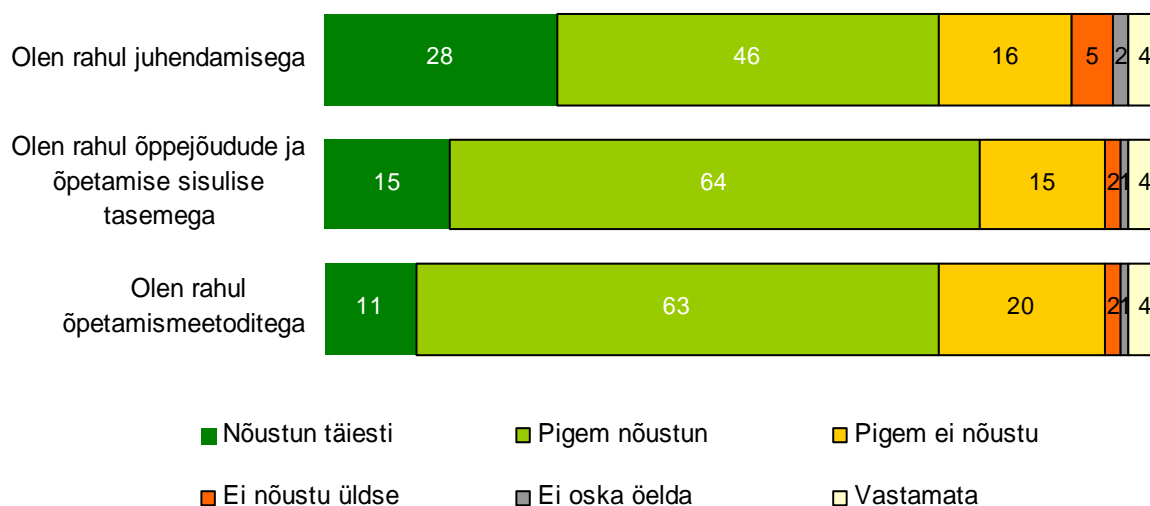
SEEGA: erinevate meetodite kasutamine nii õppetegevuses, iseseisvas töös kui juhendamisel-hindamisel seondub paljudel juhtudel kõige tugevamalt kas

- hinnangutega õpitu kasutusvõimalustele oma igapäevatoos või
- õppesuunaga.

Kui viimane eristumine toob esile erinevatele õppesuundadele sagedamini iseloomulikud õpimeetodid, siis õpitu hilisem kasutusvõimalus oma töös erinevate õpimeetodite puhul viitab sellele, et erinevate õppesuundade ja õppevaldkondade õppurid hindavad oma töö suhtes kasulikuks erinevaid õpimeetodeid.

Lõpetanutele esitati väited ka rahulolu kohta juhendamise, õpetamise/õppejõudude sisulise taseme ja õpetamismeetodite kohta ja paluti hinnata nõustumist nendega. Tulemused on toodud [joonisel 21](#).

Joonis 21 Nõustumine erinevate väidetega rahulolu kohta õpetamismeetodite, õppejõudude/ õpetamise sisulise taseme ja juhendamise (% kõikidest, n=2975)

Enam on rahul kõikide joonisel 21 toodud aspektidega EBS- i lõpetanud, 40-aastased ja vanemad lõpetanud.

Et selgitada, kuivõrd seostuvad rahuloluhinnangud ja erinevate õpimeetodite kasutamine, viidi läbi korrelatsioonanalüüs. Erinevate õpimeetodite ja rahuloluhinnangute seos õpetamismeetodite, juhendamise, õppejõudude ja õpetamise sisulise tasemega osutus väga nõrgaks. Ka see kinnitab, et rahulolu ei seostu ühe kindla õpimeetodiga.

2.2.4 Hinnangud varasemate õpingute arvestamisele ülikoolis

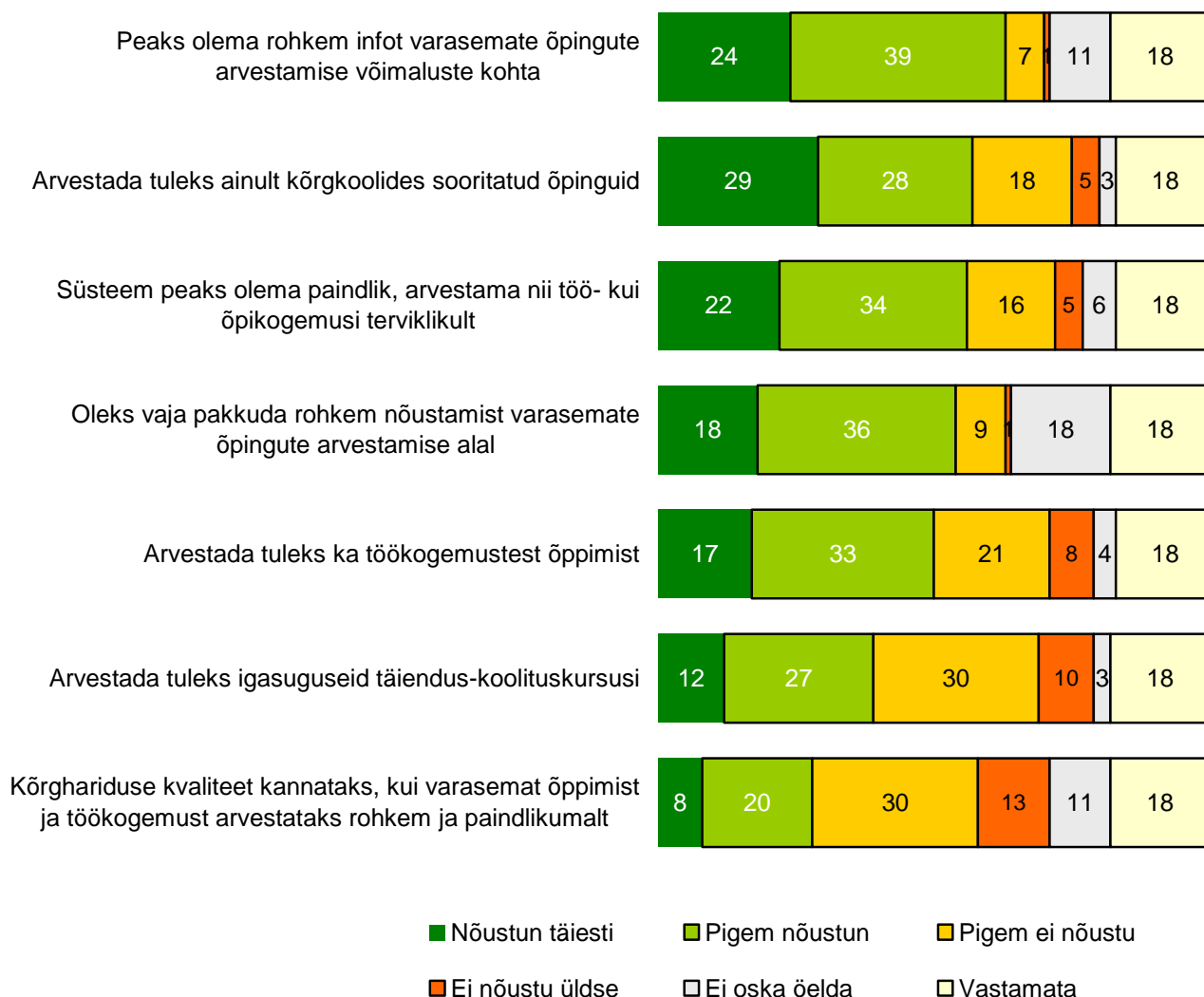
Varasemate õpingute ülekandmine puudutab õppetöö korralduslikku poolt. Enamik 2005. aasta lõpetanutest pole eelnevate õpingute ülekandmisega kokku puutunud kas siis nende puudumise või mittetaotlemise tõttu (kokku 71%). Suur osa selle küsimusega kokku puutunutest ei täheldanud probleeme õpingute ülekandmisel, st kõik või enamik taotletust kanti üle (joonis 22). Kolmel protsendil kõikidest vastanutest (17% taotluse esitanutest) esines probleeme õpingute ülekandmisega. Mõnevõrra enam täheldasid probleeme ainete ülekandmisel Tallinna Ülikoolis õppinud (6%), kus sagedamini ei jäädud rahule ka vastusega taotlusele (11% taotluse esitanutest Tallinna Ülikoolis võrreldes taotluse esitanute 6 protsendiga kõrgkoolides keskmiselt).

Joonis 22 Probleemide esinemine seoses varasemate õpingute ülekandmisega (% kõikidest, n=2975)

Kooli lõpetanutel paluti hinnata samuti erinevaid väiteid seoses varasemate õpingute ja nende ülekandmisega. Vaadates vilistlaste suhtumist varasemate õpingute arvestamise ja ülekandmisega seonduvasse (joonis 23), tuleb märkida, et 21-36% ei oska erinevates küsimustes seisukohta võtta või jätsid küsimusele lihtsalt vastamata.

Joonis 23 Nõustumine erinevate väidetega varasemate õpingute ülekandmise kohta (% kõikidest, n=2975)

Kõige üksmeelsemad (nõustujate suurim ülekaal võrreldes mittenõustujatega) varasemate õpingute arvestamise küsimuses ollakse infovajaduse ja nõustamise vajalikkuse osas. Võrreldes keskmisega nõustusid info ja nõustamisvajadusega enam Tallinna Ülikooli lõpetanud (täiesti nõus senisest enama infovajadusega 34% ja täiesti nõus suurema nõustamisvajadusega 25%). Küllalt üksmeelsed ollakse ka süsteemi paindlikkuse osas, mis tagaks nii töö kui õpikogemuste tervikliku arvestamise. Selles ei nähta ohtu kõrghariduse kvaliteedile. Siiski on ülekaalus seisukoht, et õpingutest peaks arvestama ülekandmisel vaid kõrgkoolis sooritatut, mitte igasuguseid täiendus/koolituskursuseid.

SEEGA:

Hinnates tagasivaatavalt oma õppekava ülikoolis, hinnati ligikaudu poolte lõpetanute poolt õppekavas olevaid valikuvõimalusi ebapiisavaks. Lõpetanute keskmine rahuloluhinnang 4-pallisel skaalal oma õppekavaga oli 1,99 palli ja õppekorraldusega 2,1 palli. Positiivseimad hinnangud pälvis oma lõpetanutelt nii õppekava (1,77 palli) kui õppekorralduse osas (1,86) EBS, vähem on mõlema aspektiga rahul Eesti Kunstiakadeemia (2,22 ja 2,49 palli), Eesti Maaülikooli (2,14 ja 2,2 palli) ja Tallinna Ülikooli lõpetanud (2,11 ja 2,22 palli).

Ka lõpetanute keskmised rahuloluhinnangud õpetamismeetodite, õppejõudude ja õpetamise sisulise poole ja juhendamisega olid samal tasemel (keskmised 1,98-2,14).

Kasutatud õppemeetodid, iseseisva töö, juhendamise ja hindamise erinevad vormid seostusid kõige sagedamini kas

- hinnangutega õpitu kasutusvõimalustega oma igapäevatoös

või

- õppesuunaga.

Kui viimane eristumine toob esile erinevatele õppesuundadele sagedamini iseloomulikud õpimeetodid, siis õpitu hilisem kasutusvõimalus oma töös erinevate õpimeetodite puhul viitab sellele, et erinevatel õppesuundade ja õppevaldkondade õppurid hindavad oma töö suhtes kasulikuks erinevaid õpimeetodeid. Seda kinnitab asjaolu, et rahulolu õpimeetodite, õppejõudude ja juhendamisega ei seostunud olulisel määral ühegi kindla õpimeetodiga.

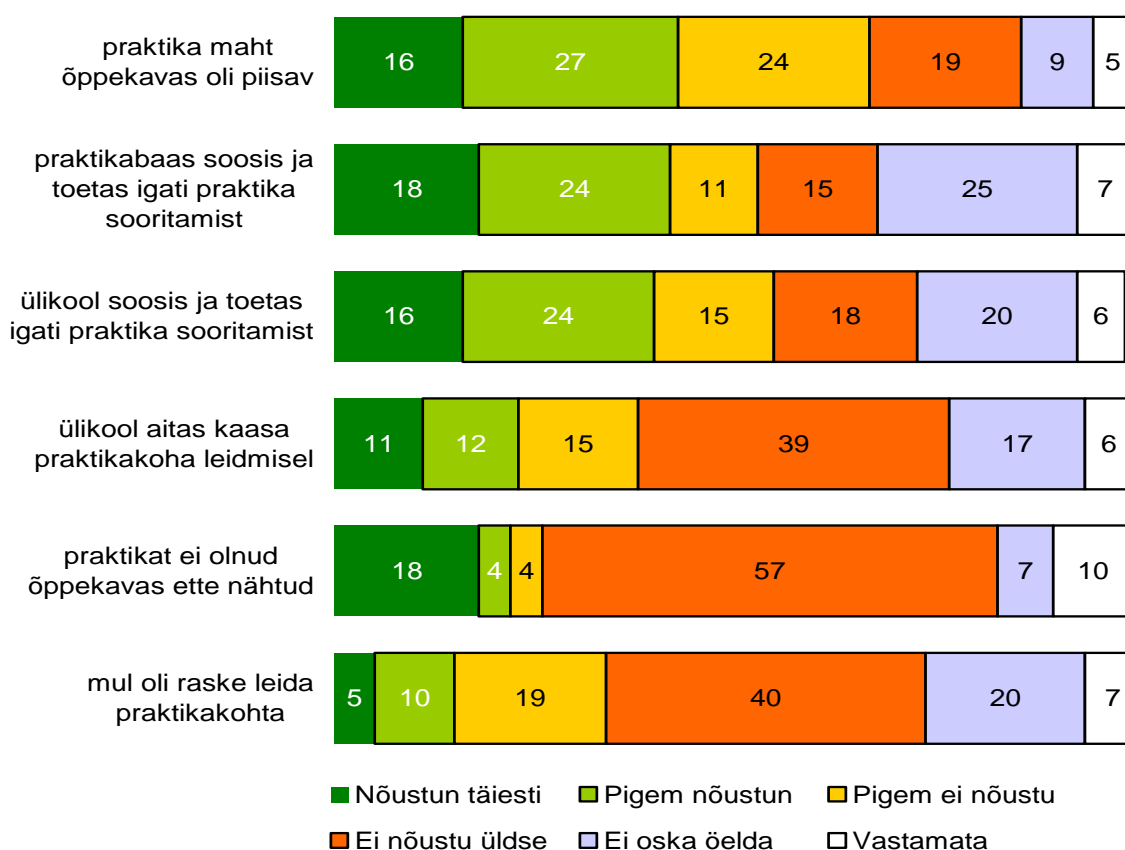
Varasemate õpingute ülekandmise, vastavate taotluste esitamisega on kokku puutunud alla veerandi lõpetanutest, 3% lõpetanutest esines sellega seoses probleeme. Enam vajatakse informatsiooni ja nõu varasemate õpingute ülekandmise korra kohta, samuti oodatakse, et vastav süsteem oleks paindlik, arvestades terviklikult nii õpi- kui töökogemust.

2.2.3 Praktika ja töötamine õpingute ajal

Praktikateema käsitlemist alustame lõpetanute hinnangutest praktikakorraldusele. Vastanute nõustumine erinevate väidetega praktikakorralduse kohta on toodud joonisel 24.

Hinnangud praktika mahu piisavusele õppekavas jagunesid pooleks, mis tähendab, et 43% lõpetanutest hindas praktikat ebapiisavaks, sama paljud piisavaks.

Joonis 24 Nõustumine erinevate väidetega praktikakorralduse kohta (% kõikidest vastanutest, n=2975)

Hinnangud praktika mahu piisavusele õppekavas eristusid kõige enam vanuse lõikes. Mida vanem oli vastaja, seda sagedamini hindab ta õppekavas olevat praktika mahtu piisavaks, mida noorem oli lõpetanu, seda enam hindab ta praktika mahtu õppekavas ebapiisavaks. Eriti sageli hinnatakse praktikat ebapiisavaks kõige noorema vanusegrupi, 3+2 bakalaureuseastme ja kunsti, humanitaaria, teeninduse, põllumajanduse õppevaldkondade lõpetanute poolt.

18% vastanutest nõustus täiesti ja 4% pigem nõustus, et neil polnud õppekava raames praktikat ette nähtud. Chaid analüüsi abil selgus, et suurimad erinevused selles osas seonduvad ka siin õppesuunaga:

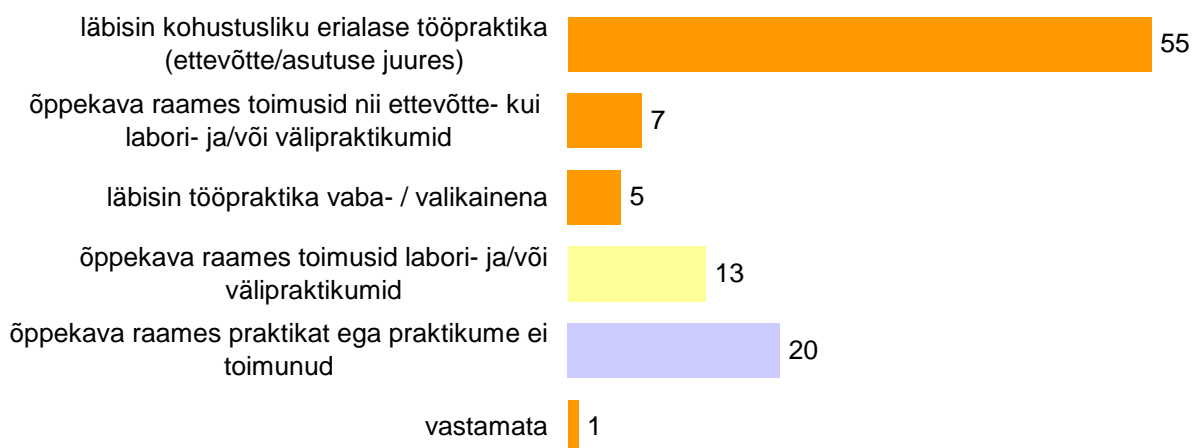
- humanitaaria, matemaatika ja statistika, sotsiaal- ja käitumisteadused, füüsilised loodusteadused, eriti Tartu Ülikoolis on need õppesuunad, kus enam kui pooled vastanud nõustusi väitega läbitud õppekavas praktika puudumise kohta.
- tervis, arhitektuur, ehitus, õigus, õpetajakoolitus ja kasvatusteadused, tehnikaalad ja isikuteenindus on need õppesuunad, kus vastanud valdavalt ei nõustunud väitega, et õppekavas praktika puudus.

Vaatamata sellele, et enamus vastanutest polnud nõus väitega, et ülikool toetab igati praktikakoha leidmist, hindas vaid 15% kõikidest vastanutest enda jaoks praktikakoha leidmist raskeks. See tähendab, et põhilised probleemid pole mitte praktikakoha leidmises, vaid praktika sisulises korralduses. Sellele viitavad ka vastanute vabad kommentaarid, millest paljud lisaks praktika liialt väiksele mahule hindavad praktika korraldust vähesisukaks, praktika aruande koostamist formaalseks.

Tegemaks sisulisi järeldusi lõpetanute hinnangutest praktika kasulikkuse kohta, oleks edaspidistes uuringutes otstarbekas lülitada uuringusse täpsemad küsimused praktika sisulise korraldamise kohta.

Vastanutelt küsiti ka konkreetselt, millistes vormides toimus praktika sooritamine. Tulemused on toodud joonisel 25.

Joonis 25 Õppetöö käigus praktika sooritamise eri vormid (% kõikidest vastanutest, n=2975)

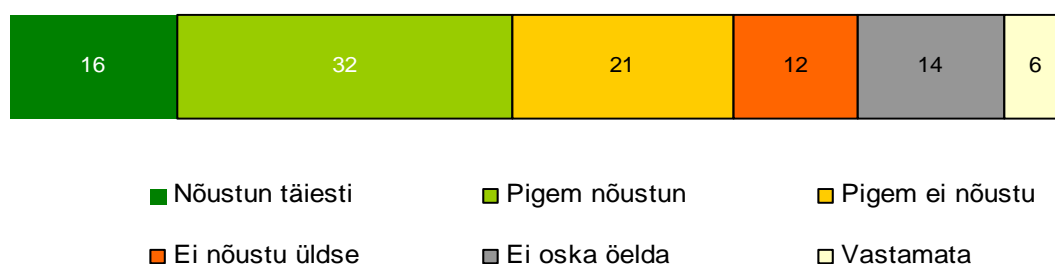
Ka konkreetsete vormide etteandmisel väitis 20% lõpetanutest, et õppekava raames praktikat ega praktikume ei toimunud.

Levinuimaks vormiks on kohustuslik erialane tööpraktika ettevõtte/asutuse juures (55%); sellele lisandub tööpraktika valikainena (5%). Kuna eriala õppeks vajalikud labori- või välipraktikumid pole otseselt seotud ettevõtetega, võime väita, et läbi ettevõttepraktika on töömaailmaga kokkupuuteid vaid 67% kooli lõpetanutest.

Nendest, kes ei olnud läbinud ettevõttepraktikat, omas kaks kolmandikku töökogemust kas enne õpinguid või õpingute ajal töötamise näol. See tähendab, et töötamisel õpingute ajal on oluline roll töömaailma tundmaõppimisel.

Samuti paluti lõpetanutel hinnata oma rahulolu praktikavõimalustega (joonis 26). Need hinnangud olid võrreldes teiste rahulolu hinnangutega õpinguid puudutavatele aspektidele kõige madalamad. Vaid 16% nõustub täiesti, et on rahul praktikavõimalustega, 20% ei oska neid hinnata kokkupuudete puudumise tõttu. Keskmise rahuloluhinnang praktikavõimalustele oli 2,36 palli.

Joonis 26 Nõustumine väitega: olen rahul praktikavõimalustega (% kõikidest vastanutest)

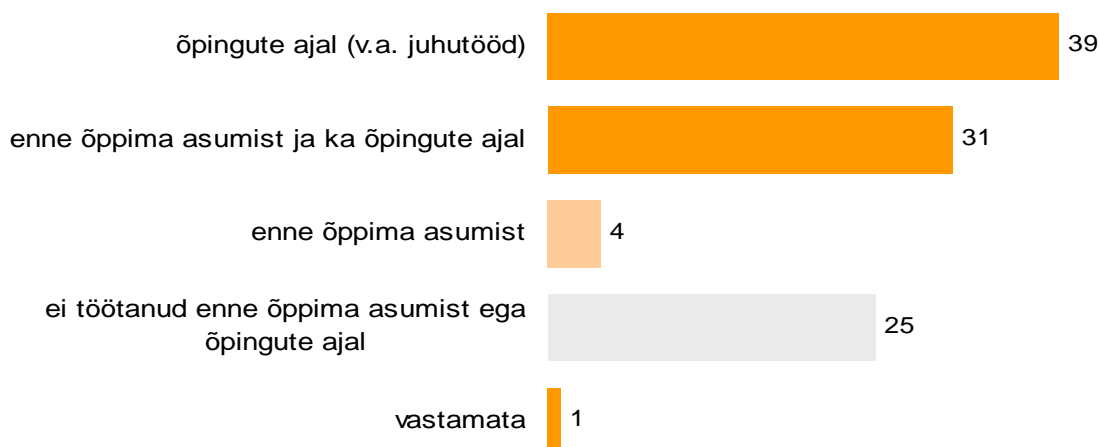
Mõnevõrra enam on rahul praktikakorraldusega Tallinna Ülikooli lõpetanud, seda tänu õpetajakoolituse õppesuuna lõpetanutele.

Töötamine õpingute ajal

Töökogemus on olemas ligikaudu kolmveerandil ülikooli lõpetanutest, sh 70% on töötanud õpingute vältel (joonis 27).

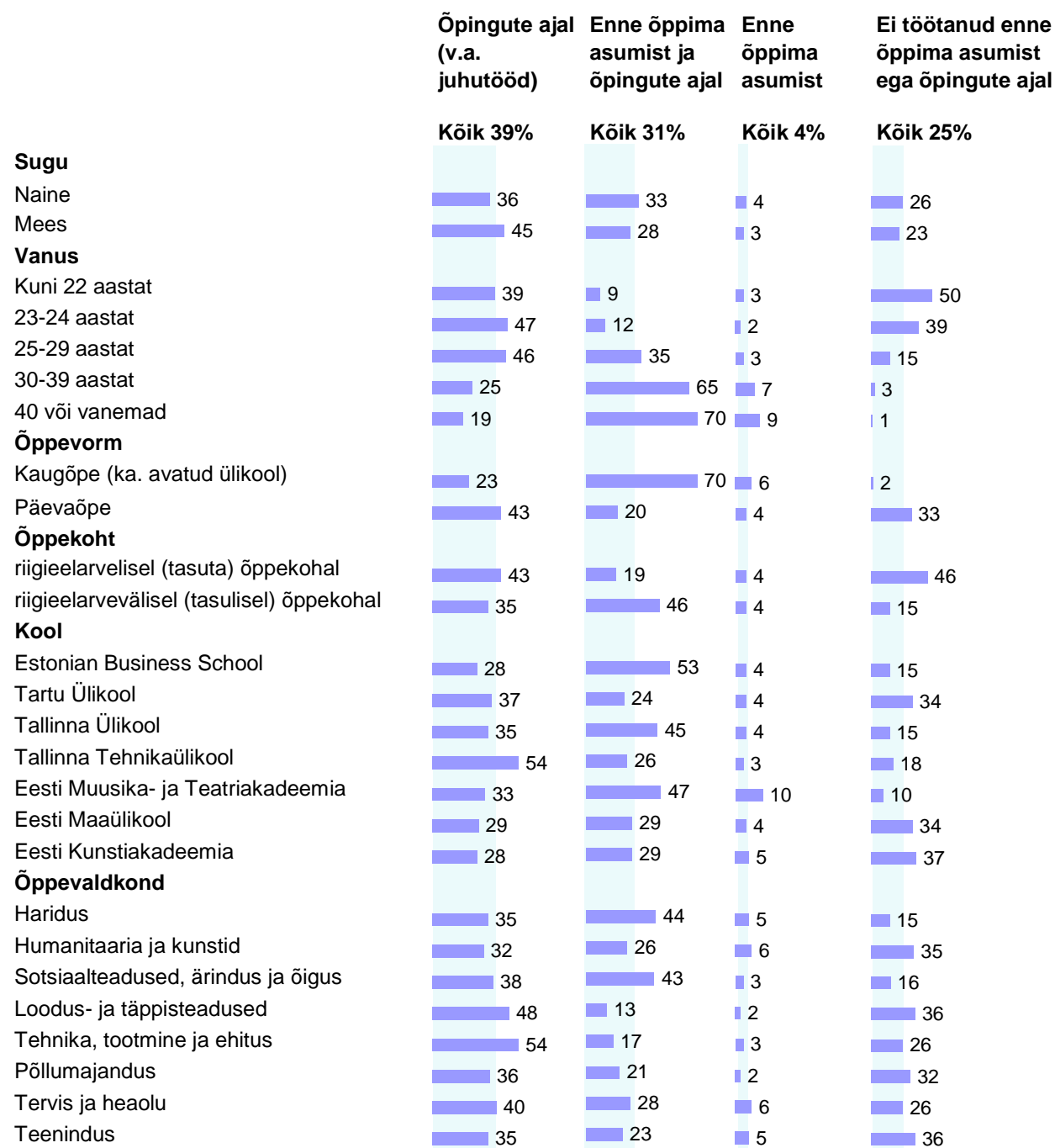
Joonis 27 Töökogemuse olemasolu enne ülikooli lõpetamist (% kõikidest vastanutest, n= 2975)

Töötamine....

Õpingute ajal töötamine seostub enam vanuse, õppevormi ja õppekohaga- vanemad, kaugõppes ja riigieelarvevälistel kohtadel lõpetanud on oluliselt sagedamini töötanud õpingute ajal või jätkanud töötamist varasemal töökohal. Nii töötas 81% tasulises õppes õppijatest õpingute ajal või ka enne õpingute alustamist. Riigieelarvelisel kohal lõpetanute puhul oli vastav protsent oluliselt madalam – 62 (joonis 28).

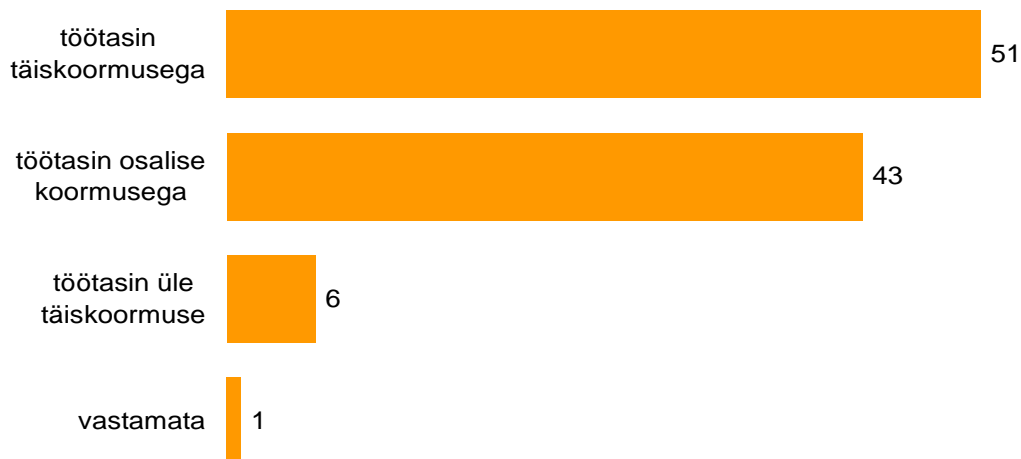
Joonis 28 Erineva taustaga lõpetanute töötamine õpingute ajal (% kõikidest vastanutest)

Sagedamini on õpingute ajal töötanud EBS-i Tallinna Ülikooli ja Tallinna Tehnikaülikooli lõpetanud, viimase lõpetanud on sagedamini alustanud töötamist just õpingute ajal.

Töökoormusest õpingute ajal annab ülevaate joonis 29.

Joonis 29 Töökoormus õpingute ajal (% õpingute ajal töötanutest, n=2084)

Kõige sagedamini on õppetöö ajal täiskoormusega või üle täiskoormuse töötanud EBS-i (77%+8%) ja Tallinna Ülikooli (57%+8%) lõpetanud.

Osalise koormusega töötamine iseloomustab oluliselt sagedamini Eesti Kunstiakadeemia (74%) ja Tartu Ülikooli (51%) lõpetanuid. Teiste ülikoolide lõpetanute töökoormus õpingute ajal ei erine oluliselt keskmisest.

Vastanutel paluti põhjendada oma töötamist õpingute ajal, toetudes etteantud vastusevariantidele. Tulemused on toodud joonisel 30.

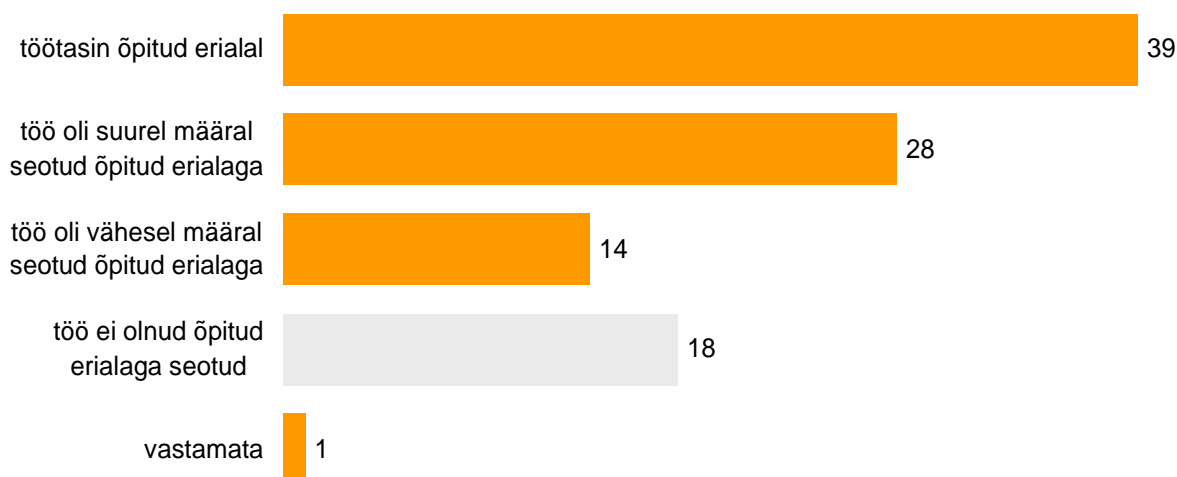
Joonis 30 Õpingute ajal töötamise peamised põhjused (% õpingute ajal töötanust, n=2084)

Kuigi õpingute ajal töötamise põhjusena toodi enam kui poolte vastanute hinnangul esile soovi või vajadust raha teenida, on veidi enam kui kolmandiku poolt kokku olulisena mainitud soovi saada töökogemust, end teostada või teha erialast tööd.

Nagu näha jooniselt 31, on enam kui 2/3 õpingute ajal töötanust teinud erialast või suurel määral erialaga seotud tööd.

Joonis 31 Õpinguteaegse töö seotus erialaga (% õpingute ajal töötanust, n=2084)

Keskmisest sagedamini töötasid õpitud erialal või sellega suurel määral seotud tööl Eesti Teatri- ja Muusikaakadeemia lõpetanud (94%) ja hariduse õppevaldkonna lõpetanud (58%+20%).

2.2.5 Nõustamisteenuste kättesaadavus ülikoolis

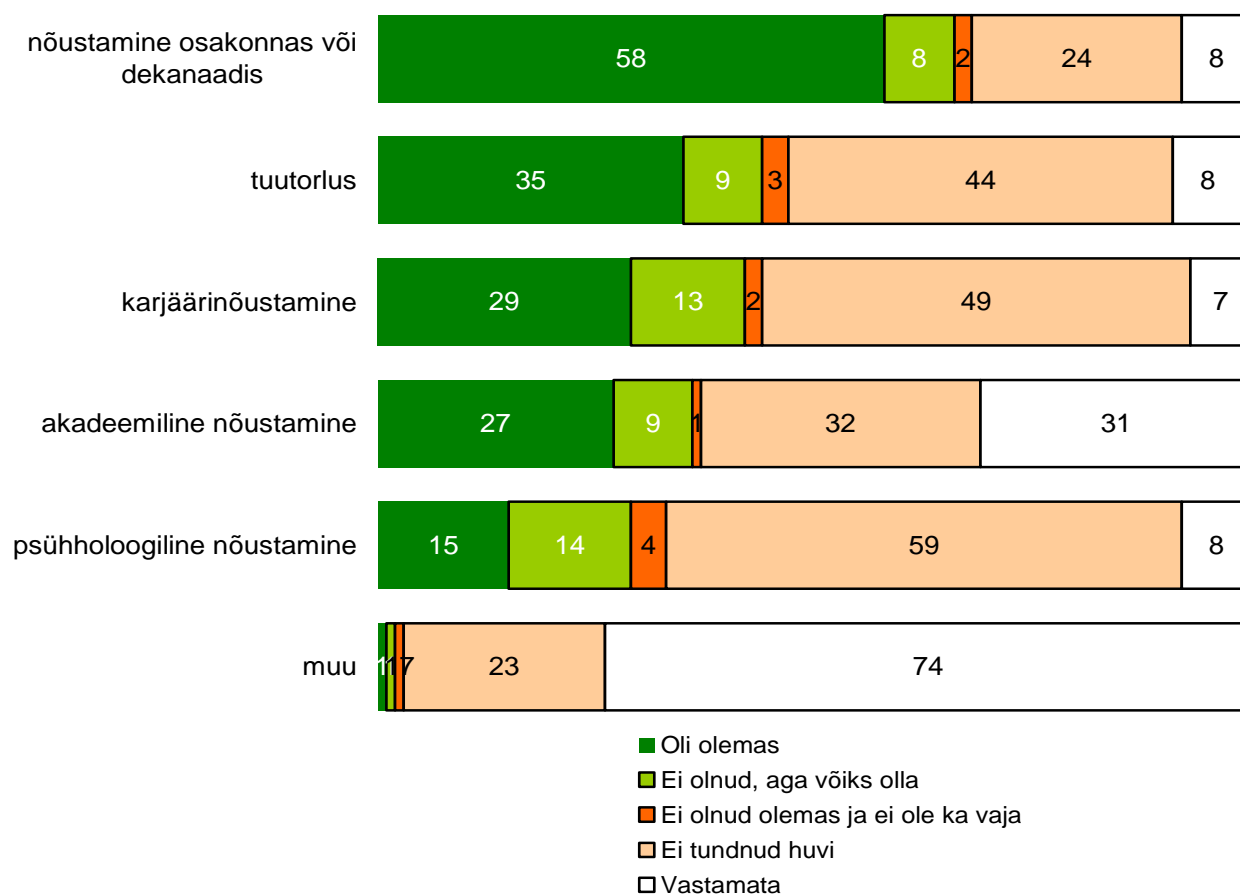
Erinevate nõustamisteenuste olemasolu ülikoolis

Vastanutel paluti hinnata oma suhtumist erinevate nõustamisteenuste vajalikkusesse ja nende olemasolu oma koolis (joonis 32). Suur osa vastanutest ei tundnud erinevate nõustamisviiside vastu huvi. Ka mittevastamine nõustamist puudutavatele küsimustele annab tunnistust vähesest huvist või vastava info puudumisest.

Kõige enam ollakse teadlikud tuutorlusest ja nõustamise võimalustest osakonnas või deканаadis.

Kui nõustamist osakonnas või deканаadis toodi esile küllalt ühtlaselt kõikide ülikoolide vilistlaste poolt, siis tuutorluse võimalust märkisid esmajoones suuremate kõrgkoolide (Tallinna Tehnikaülikool, Tartu Ülikool ja Tallinna Ülikool) lõpetanud.

Joonis 32 Hinnangud erinevate nõustamisviiside vajalikkusele ja kättesaadavusele (% , n=2975)

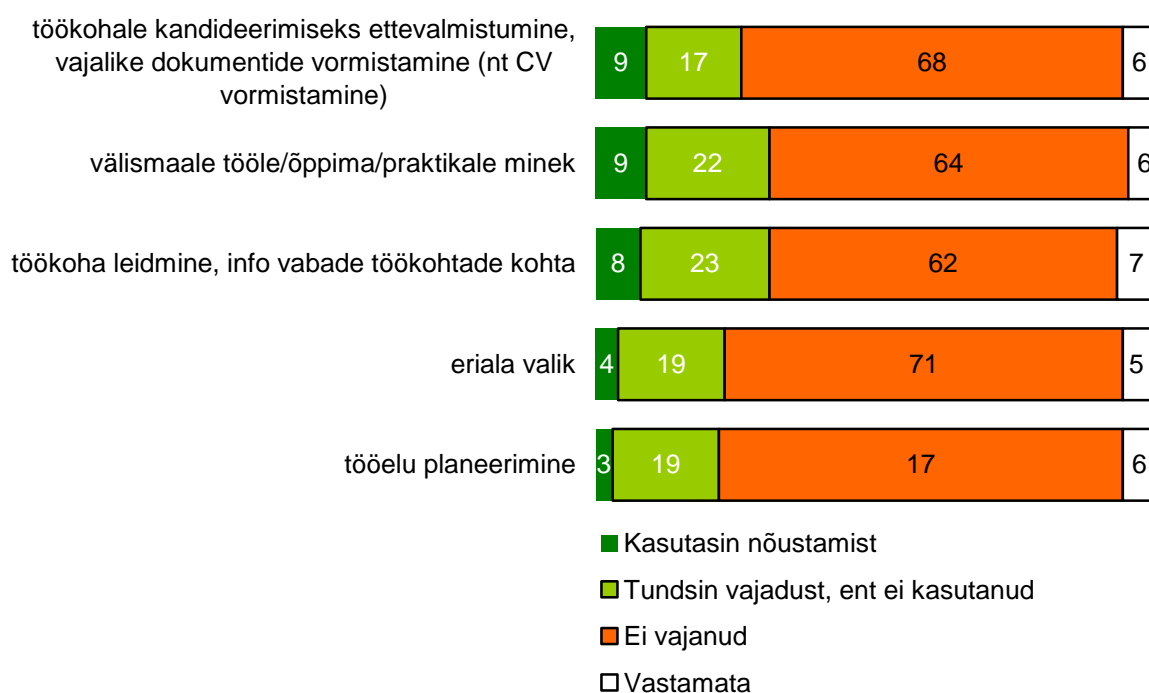

Karjäärinõustamise kasutamine

Karjäärinõustamist oli kasutanud 21% kõigist vastanutest. Lisaks on mingi karjäärilase nõustamise järgi vajadust tundnud 36%.

Karjäärinõustamise kasutamisest ja vajadusest erinevate probleemide korral annab ülevaate joonis 33.

Joonis 33 Karjäärinõustamise kasutamine erinevate küsimuste korral ja selle vajamine (% , n=2975)

Kõikides karjäärinõustamist puudutavates küsimustes on teenuse kasutanute hulk oluliselt väiksem kui selle vajalikkust tunnetanud isikute hulk.

Karjäärilase nõustamise kasutajaskond ei eristu erinevate taustatunnuste alusel olulisel määral. Kõrgkoolidest Tallinna Tehnikaülikooli vilistlased on mõnevõrra enam kasutanud nõustamist eriala valikul (8%), Eesti Kunstiakadeemia lõpetanud aga töökohale kandideerimiseks ettevalmistamisel (19%) ja töökoha leidmiseks (15%).

Karjäärilast nõustamist eriala valiku küsimustes hindasid mõnevõrra sagedamini vajalikuks kõrgkoolidest Eesti Maaülikooli (27%) ja Tallinna Tehnikaülikooli (24%), töökoha leidmise küsimustes aga Eesti Kunstiakadeemia vilistlased (35%).

Ka riigieelarvelisel kohal õppijad hindasid võrreldes riigieelarveväliste õppekohtadel lõpetanutega karjäärinõustamise vajalikkust enda jaoks erinevate probleemide korral sagedamini oluliseks.

Nõustamine õppekorralduslike probleemide korral

Joonisel 34 on toodud erinevates õppekorralduslikes küsimustes nõustamist kasutanute ja seda vajanute hulk. Kokku kasutas nõustamist erinevate õppekorralduslike probleemide korral 45% vastanutest.

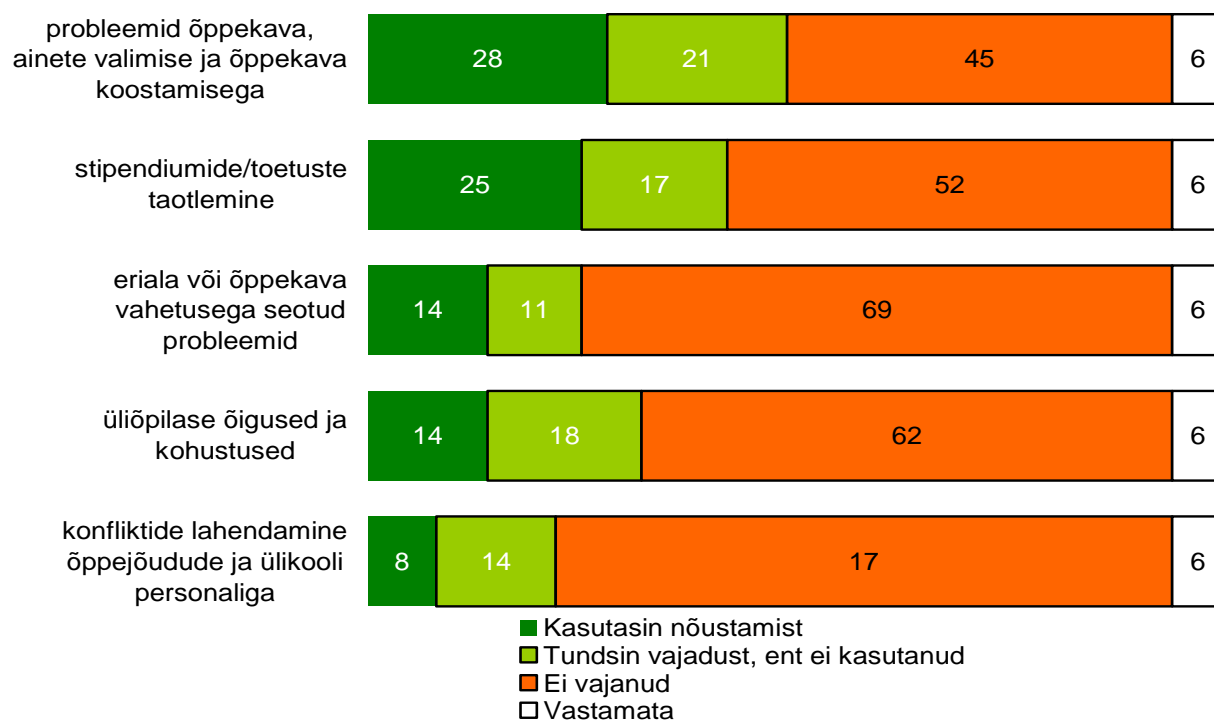
Levinuim on nõustamise kasutamine õppekava puudutavates küsimustes ja stipendiumide, toetuste taotlemisel.

Võrreldes kõikide lõpetanutega on õppekava puudutavates küsimustes kasutanud sagedamini nõustamist Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia (52%) ning EBS-i lõpetanud (40%), stipendiumide taotlemisel aga Eesti Kunstiakadeemia tudengid (44%). Muude taustatunnuste osas nõustamise kasutamises olulised erinevused puuduvad. Erandiks on tasuta kohal õppijad, kes on võrreldes riigieelarvevälistel õppekohtadel õppijatega enam kasutanud nõustamist stipendiumide ja toetuste taotlemisel.

Nõustamise suhtes olulise grupi moodustavad need lõpetanud, kes küll vajasid nõustamist, kuid ei kasutanud seda.

Mõnevõrra sagedamini on selles grupis Tallinna Ülikooli lõpetanuid, seda nii õppekava koostamise (25%), konfliktide lahendamise (19%), eriala vahetuse (15%), samuti üliõpilase õigusi/kohustusi puudutavates küsimustes (22%).

Joonis 34 Nõustamise kasutamine ja selle vajalikkus õppekorralduslike probleemide korral (% , n=2975)

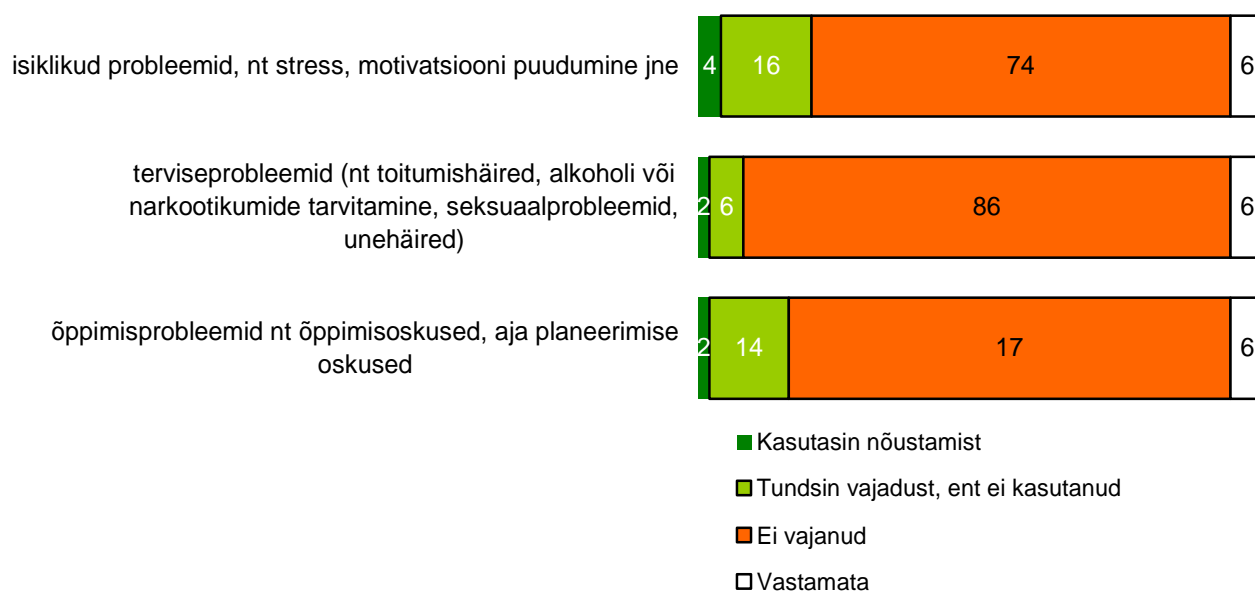

Psühholoogiline nõustamine

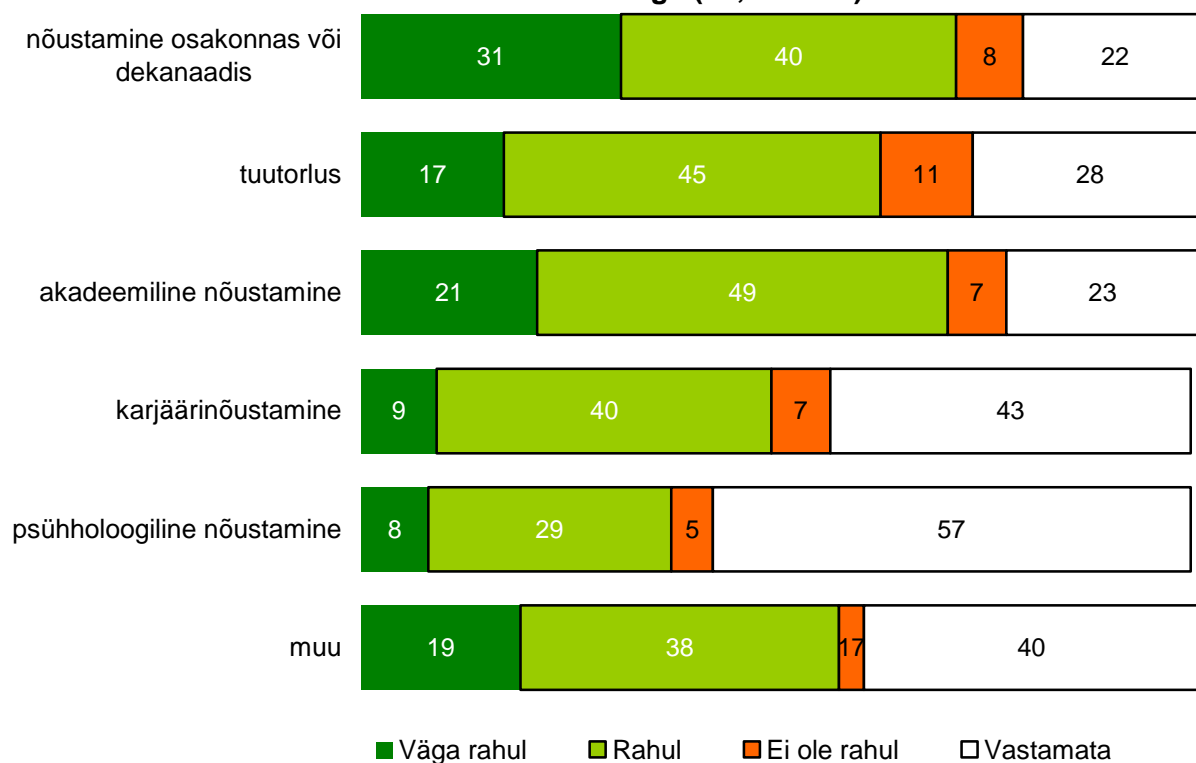
See on nõustamise valdkond, mida on kasutatud kõige vähem (joonis 35). Vaid 6% kõikidest vastanutest on pöördunud mingi probleemiga nõustaja poole.

Võrreldes kasutamisega on tunnetatud vajadust taolise nõustamise järgi oluliselt sagedamini, seda eriti isiklike ja õppimisprobleemidega seoses.

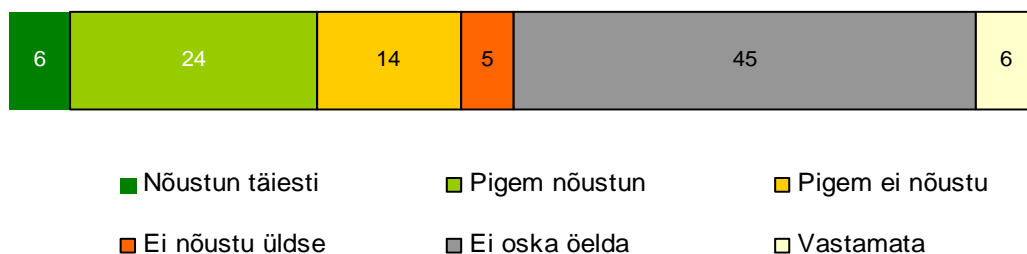
Joonis 35 Nõustamise kasutamine ja selle vajalikkus psühholoogilist laadi probleemide korral (% , n=2975)

Juhul, kui vastanu oli teadlik vastava nõustamisteenuse olemasolust oma ülikoolis, paluti tal hinnata oma rahulolu selle nõustamisteenusega. Tulemused on toodud joonisel 36.

Joonis 36 Rahulolu erinevate nõustamisviisidega (% , n=2975)

Lõpetanud hindasid ka oma rahulolu nõustamisteenusega ülikoolis üldiselt (joonis 37).

Joonis 37 Nõustumine väitega: Olen rahul nõustamisteenusega oma ülikoolis (% kõikidest vastanutest)

Keskmine rahuloluhinnang nõustamisteenusega (2,35) on praktiliselt sama madal kui rahulolu praktikavõimalustega.

Enam on ülikooli nõustamisteenusega rahul EBS-i lõpetanud. Asjaolu, et pooled vastanutest ei osanud nõustamisele oma hinnangu anda, näitab teenuse vähest tuntuust.

SEEGA: Nõustamise kasutajaskond on hetkel väike – enim kasutatakse nõustamist õpikorralduslike probleemide korral (45%), karjäärinõustamise ja psühholoogilise nõustamise kasutamine on oluliselt vähem levinud (vastavalt 21% ja 6%). Samal ajal ületab nõustamist vajanute hulk kõikide nõustamisliikide puhul nende kasutajaskonna. Nõustamisvõimalustest ollakse vähe teadlikud (10-18% kõikidest lõpetanutest hindas erinevaid nõustamisteenuseid oma koolis puudevaks, 51% ei osanud hinnata oma rahulolu nõustamisega üldiselt)

2.3 Siirdumine tööturule ja lõpetanute töökohad

2.3.1 Töökoha valik ja leidmine

Vastajatel paluti nimetada kuni kolm nende jaoks kõige olulisemat tegurit, mis mõjutasid nende töökoha valikut. Tulemused on toodud joonisel 38.

Joonis 38 Atraktiivsed tegurid töökoha valikul (% töötavatest lõpetanutest, n= 2498)

Valdavalt toodi töökoha valiku mõjutajatena esile positiivseid tegureid, kõige sagedamini seotust erialaga. Vaid 7% nimetas muude valikute puudumist ja 5% erialase töö puudumist.

Suurimad erinevused töökoha valikul ilmsesid sõltuvalt ametiala grupist:

- Juhid väärtustasid sagedamini töö huvitavust (59%) ja professionaalse arengu võimalust (51%);
- Tippspetsialistid seotust erialaga (68%),
- Keskastme juhid ja tehnikud pidasid mõnevõrra olulisemaks (+3-4%) enamikku tegureid (*tõenäoliselt põhjuseks grupi heterogeensus*);
- Ametnike jaoks oli keskmisega võrreldes sagedamini atraktiivseks karjäärivõimalus (33%) ja oluliselt sagedamini soodustused õppelaenu kustutamise, ametiauto vmt näol (23%) ning muude valikute puudumine (13%);
- Muudes ametites (oskus-, teenindus-, lihttöötajad jm) töötavad lõpetanud pidasid sagedamini oluliseks paindlikku töögraafikut (43%), head palka (34%), sobivat asukohta (39%) aga ka erialase töö (16%) ning muude valikute puudumist (13%).

Kõige levinum viis töökoha leidmisel oli isikliku pakkumise saamine tööandjalt (joonis 39).

Joonis 39 Töökoha leidmise viisid (% töötavatest lõpetanutest, n= 2498)

Valdavalt tehakse selline pakkumine juba eelnevat töökogemust omavale kooli lõpetanule, isikutele, kellest 2/3 juhtudest saavad ettevõtte või asutuse juhtivtöötajad või tippspetsialistid. Eelneva tööalase kokkupuute tähtsust rõhutab ka asjaolu, et 14% vastanutest tõi töökoha leidmisel olulisena esile sellel töökohal töötamise õpingute ajal või praktika käigus.

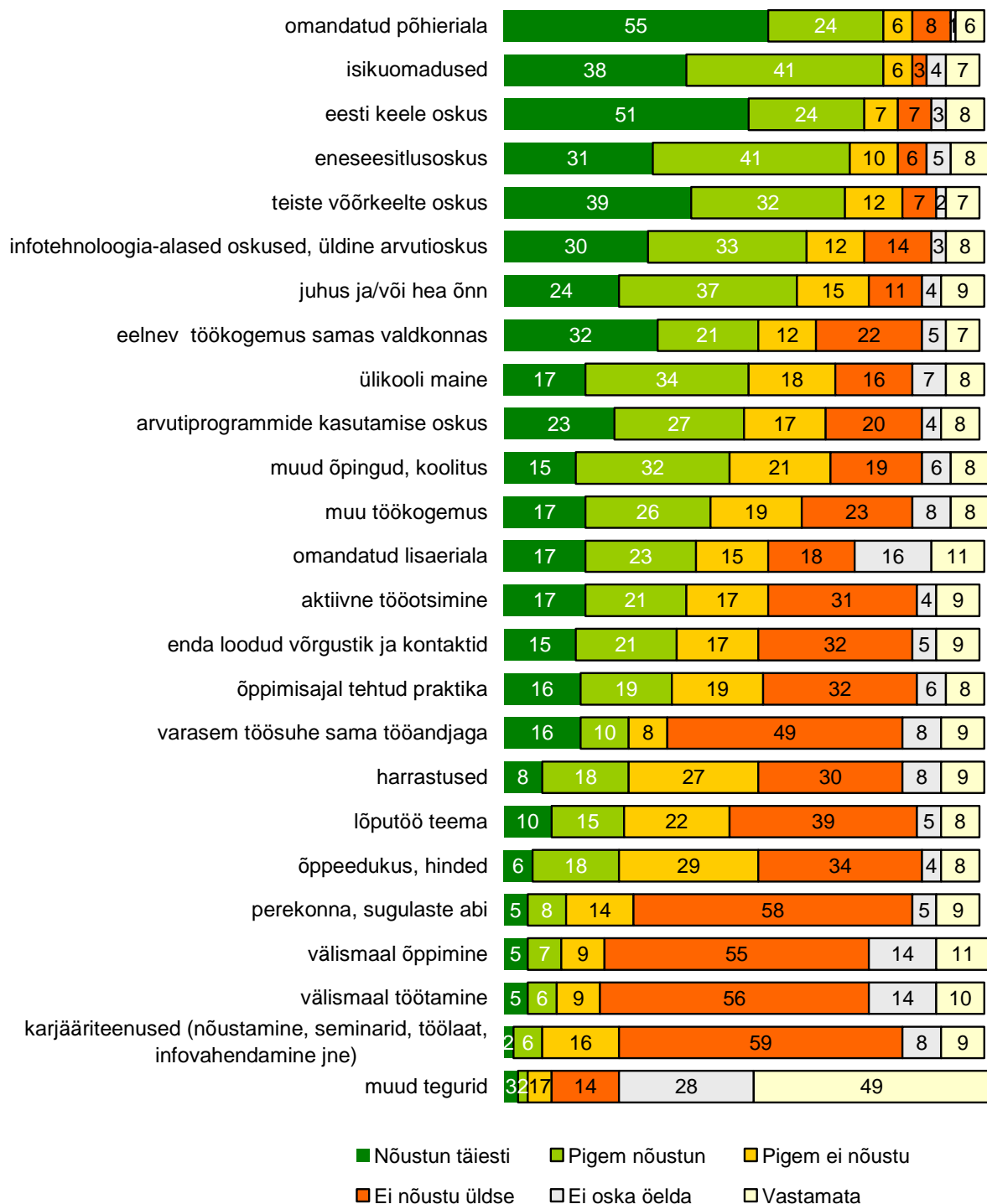
Tänu oma aktiivsele tegevusele kas erinevaid reklaame, kuulutusi, portaale või kodulehekülgi külastades või töövõtjaga ise ühendust võttes leidis töökoha ligi kolmandik (32%) lõpetanutest, tuttavatelt-sugulastelt saadud info või abi kasutades 11% (oluliselt sagedasem oli tuttavate abi kasutamine oskus- ja teenindustöötajana tööle asunutel- 20%). Muud viisid töökoha leidmiseks on marginaalse iseloomuga.

Selgitamaks, kuivõrd aitasid töökoha leidmisele kaasa erinevad tegurid, paluti vastajatel hinnata oma nõustumist erinevate väidetega (kokku 25), sh ka juba eelnevalt küsitud töökoha leidmise viisidega. Tulemused on toodud joonisel 40.

Sagedamini hinnati oluliseks ühelt poolt üldisi, lihtsamalt määratletavaid tegureid nagu eriala, eesti keele ja teise võõrkeele oskus, eelnev töökogemus, arvutioskus, teisalt ka isikuomadusi ja eneseesitlusoskust.

Kuna küsimustikus puudus emakeele/koduse keele tunnus, puudub võimalus eesti keele oskuse sisuliseks interpreteerimiseks – pole võimalik eristada kui palju vastas neid üliõpilasi, kellel eesti keel pole emakeeleks.

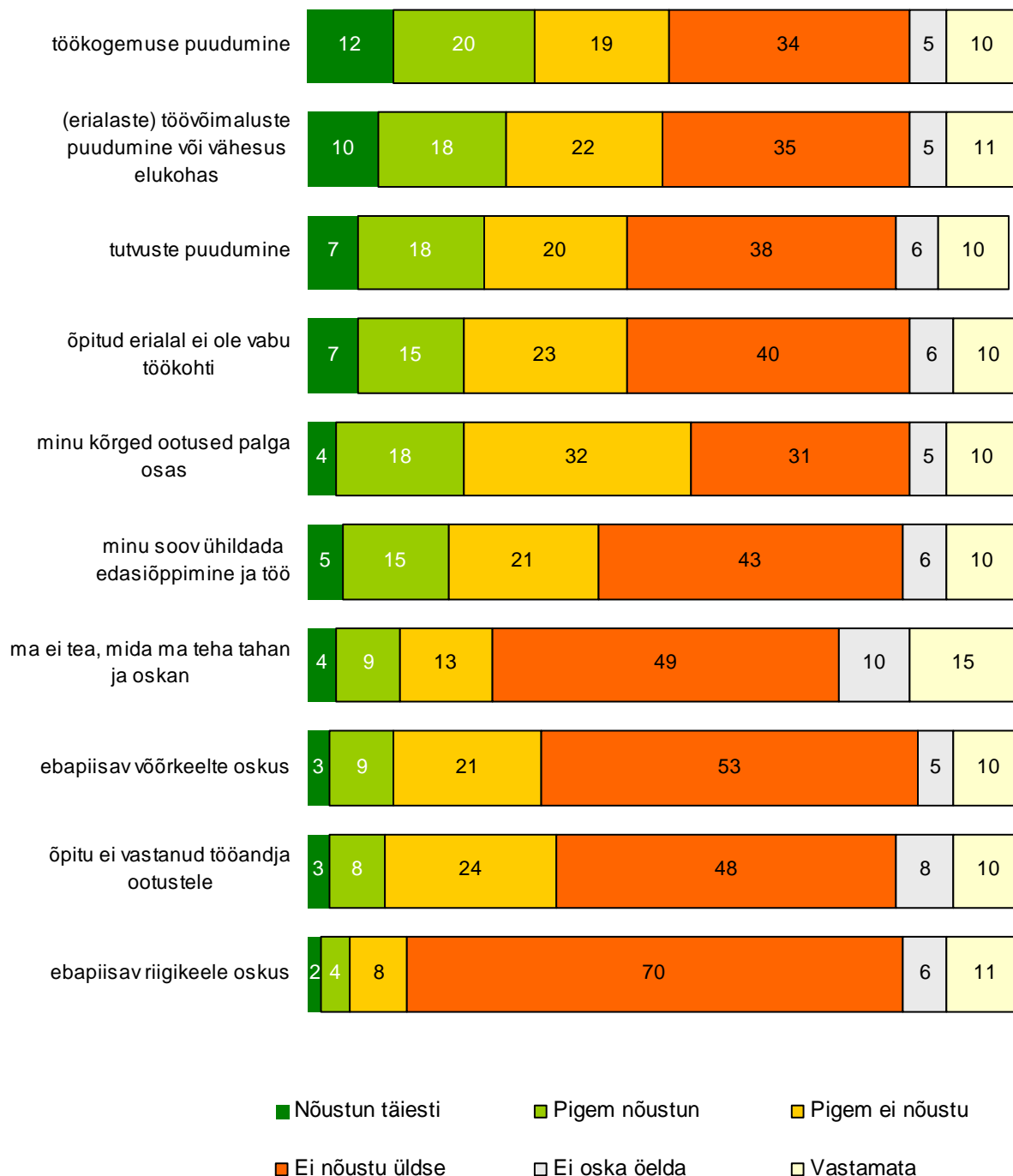
Joonis 40 Erinevate tegurite olulisus töökoha leidmisel (% töötavatest lõpetanutest, n= 2498)

Üllatavalt on töökoha leidmisel enamiku poolt hinnatud väheolulisteks nii õppeedukust/hindeid kui õpinguid/töötamist välismaal ning tuge töökoha leidmisel sugulaste-tuttavate või karjääriteenuse osutajate poolt.

Töötavatel lõpetanutel paluti hinnata ka oma nõustumist erinevate väidetega probleemide kohta sobiva töökoha leidmisel. Tulemused on toodud joonisel 41.

Joonis 41 Nõustumine erinevate väidetega probleemide kohta sobiva töökoha leidmisel (% töötavatest lõpetanutest, n=2498)

Sobiva töökoha leidmisel on kõige sagedamini toodud esile töökogemuse puudumist – esmajoones nende poolt, kes ülikooli ajal ei töötanud, neile lisandub osa lõpetanutest, kes õpingute ajal töötasid, kuid tegid seda tõenäoliselt teises valdkonnas või lühemat aega.

Ebapiisavat riigikeele oskust nähti probleemina sobiva töö leidmisel vaid väheste poolt (2% täiesti nõus ja 4% pigem nõus). *Kuna vastajatel puudus võimalus vastata küsimustele vene keeles, ei pruugi selline tulemus olla üldistatav kõikidele lõpetanutele*

Enamik töökoha leidmisel probleeme valmistanud teguritest seondub töölesuundunu enda taustaga (töökogemuse puudumine, töötamise ja õpingute jätkamise ühitamissoov, kõrged ootused palga suhtes, teadmatus, mida teha tahetakse ja osatakse) ja erialaste töövõimaluste vähesuse või nende kättesaadavusega (erialaste töövõimaluste vähesus või puudumine elukohas, vastavate vabade kohtade puudumine, tutvuste puudumine).

Harvemini nõustuti, et probleeme sobiva töökoha leidmisel valmistas nõrk ettevalmistus (ebapiisav võõrkeelte ja riigikeele oskus, õpitu mittevastavus tööandja ootustele).

Töökogemuse puudumist tõid keskmisega võrreldes sagedamini esile keskastme spetsialistid tehnikud (37% nõus), ametnikud (43% nõus) ja teiste ametiala gruppide töötajad (44%); enda kõrgeid ootusi palga suhtes teiste ametiala gruppide töötajad (36% nõus).

2.3.2 Lõpetanute töökohad

2005. aasta lõpetanutest töötas uuringu toimumise ajal 85%. Erinevate ülikoolide lõpetanute töökohtade paiknemisest annab ülevaate tabel 2.

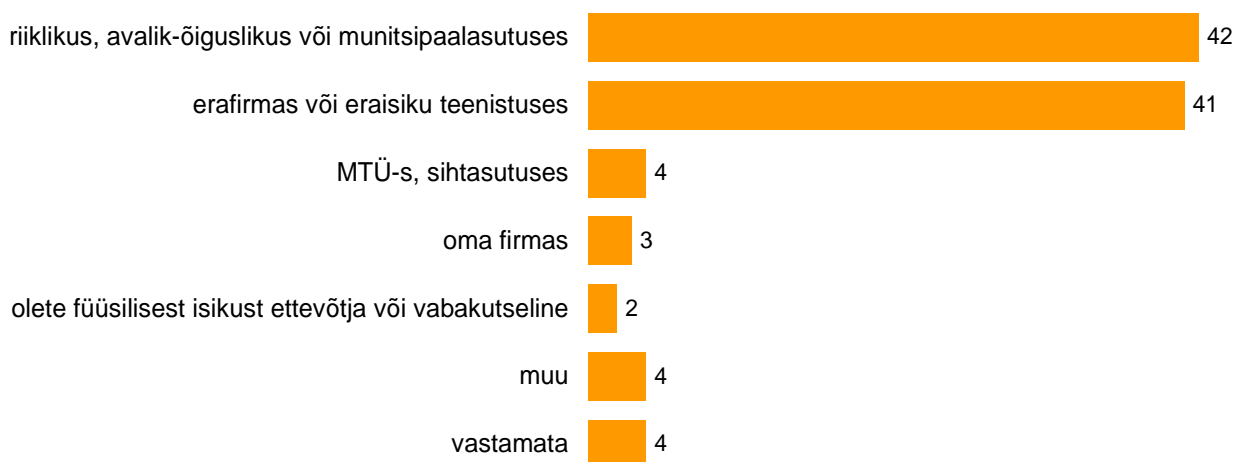
Tabel 2 Erinevate ülikoolide lõpetanute töökohtade paiknemine

Töökoha piirkond/Ülikool	EKA, %, n=65	EMÜ, %, n=241	EMTA, %, n=31	TTÜ, %, n=613	TLÜ, %, n=531	TÜ, %, n=889	EBS, %, n=127	% tööle suundunutest n=2498
Põhja-Eesti (Harju-, Rapla-, Järvamaa)	84	21	63	86	67	35	85	57
Lääne-Eesti (Saared, Lääne- ja Pärnumaa)		7	4	2	7	6	3	5
Tartu piirkond (Tartu- ja Jõgevamaa)	6	46	17	1	5	39	1	20
Lõuna-Eesti (Põlva-, Valga-, Viljandi-, Võrumaa)	2	13	9	1	6	6		5
Virumaa (Lääne- ja Ida-Virumaa)		8		2	7	5	2	5
<i>Vastamata</i>	8	5	8	7	9	9		8
Kokku	100	100	100	100	100	100	100	100

Selgelt on välja kujunenud erinevate kõrgkoolide lõpetanute tööpiirkonnad. Tallinnas paiknevate kõrgkoolide lõpetanud jäävad oluliselt sagedamini tööle Põhja-Eestisse, mis on ka Tartu kõrgkoolide lõpetanutel Tartu piirkonna kõrval oluliseks tööpiirkonnaks.

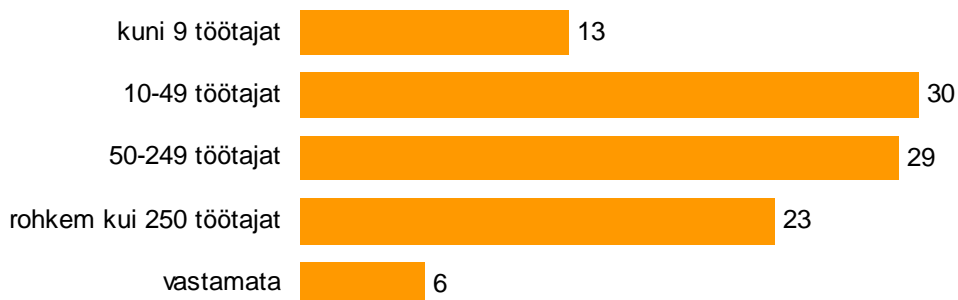
Lõpetanute töötamine erineva omandivormiga ettevõtetes, asutustes on toodud joonisel 42. Võrreldes kogu tööealise elanikkonna jaotumisega, on 2005. aastal ülikooli lõpetanud enam rakendust leidnud riiklikes, avalik-õiguslikes või munitsipaalasutustes.

Joonis 42 Ülikooli lõpetanute töötamine eri omandivormiga ettevõtetes, asutustes (% töötavatest lõpetanutest, n= 2498)

Enam kui pooled lõpetanutest on rakendust leidnud suuremates, 50 ja enama töötajaga ettevõtetes, asutustes (joonis 43)

Joonis 43 Rakenduse leidmine erineva töötajate arvuga ettevõtetes/asutustes (% töötavatest lõpetanutest, n= 2498)

2.3.3 Kõrgkooli lõpetanute töötamine erinevate tegevusvaldkondade ettevõtetes, asutustes

Töötavate lõpetanute hõivatuses erinevates tegevusvaldkondades annab esmase ülevaate [joonis 44](#). Ettevõtete, asutuste tegevusvaldkonnad on järjestatud sinna tööle suundunud lõpetanute hulga alusel.

Joonis 44 Kõrgkooli lõpetanute töötamine erineva tegevusvaldkonnaga ettevõtetes, asutustes (% töötavatest lõpetanutest, n= 2498)

Tabelis 3 ja 3a on toodud erinevate õppevaldkondade lõpetanute jaotumine töökohtade tegevusvaldkondade vahel.

Kõige tumedama värviga on tähistatud need tegevusalad, kus töötab 30 ja enam protsenti konkreetse õppevaldkonna lõpetanutest, keskmise tumedusega need, kus töötab 20-29% ja heledama värviga need, kus töötab 10-19% õppevaldkonna lõpetanutest.

Tabel 3 Erinevate õppevaldkondade lõpetanute jaotumine töökohtade tegevusvaldkondade vahel

			Tervis ja heaolu	Põllu- majandus	Tootmine ja töötlemine	Loodus- ja täppis- teadused	Arhitek- tuur ja ehitus	Ärindus ja Haldus	Õigus
Töötavad, arv	2498		159	44	43	318	85	500	94
Ettevõtte tegevusala	Arv/%	%	%	%	%	%	%	%	%
vastamata	117	5	4	0	8	3	7	5	6
Tervishoid ja sotsiaal- hoolekanne	161	6	69	0	3	2	0	2	1
Põllumajandus, jahindus ja metsamajandus, kala- püük	62	2	0	37	0	2	1	3	0
Mäetööstus, Töötle- v tööstus	117	5	0	12	41	2	3	8	0
Teadus ja arendus- tegevus	113	5	1	3	11	15	2	1	0
Ehitus	64	3	0	3	0	2	26	3	1
Kinnisvara, rentimine ja äriteenindus	417	17	0	3	6	35	40	21	46
Avalik haldus ja riigi- kaitse; kohustuslik sotsiaalkindlustus	214	9	6	4	7	4	3	16	32
Haridus	502	20	7	14	2	12	4	8	3
Muu ühiskonna-, sotsiaal- ja isiku- teenindus	239	10	7	16	6	5	2	5	3
Elektrienergia-, gaasi- ja veevarustus	48	2	0	0	2	1	1	2	1
Finantsvahendus	109	4	1	0	0	6	0	10	1
Veondus, laondus ja side	107	4	1	0	0	3	3	5	3
Hulgi- ja jaekaubandus; mootorsõidukite, mootorrataste, isik	107	4	1	7	5	1	1	7	1
Hotellid ja restoranid	31	1	2	0	6	0	0	1	0
Muu	92	4	1	2	2	6	6	3	1

Tabel 3 Erinevate õppevaldkondade lõpetanute jaotumine töökohtade tegevusvaldkondade vahel

	Kõik		Haridus	Humani- taaria ja kunstid	Ajakirjan- -dus ja infolevi	Teeni- ndus	Sotsiaal- ja käitumis- teadused	Tehnik a-alad
Töötavad, arv	2498		323	268	64	183	144	132
Ettevõtte tegevusala	Arv/%	%	%	%	%	%	%	%
vastamata	117	5	6	3	5	9	2	6
Tervishoid ja sotsiaalhoolekanne	161	6	0	1	0	2	8	3
Põllumajandus, jahindus ja metsa- majandus, kalapüük	62	2	0	0	0	2	1	1
Mäetööstus, Töötlev tööstus	117	5	0	3	4	5	1	9
Teadus ja arendustegevus	113	5	1	6	2	3	4	9
Ehitus	64	3	1	0	2	2	0	5
Kinnisvara, rentimine ja äriteenindus	417	17	2	17	5	4	15	14
Avalik haldus ja riigikaitse; kohustuslik sotsiaalkindlustus	214	9	2	6	7	3	19	5
Haridus	502	20	74	29	11	10	11	9
Muu ühiskonna-, sotsiaal- ja isikuteenindus	239	10	5	18	43	26	10	2
Elektrienergia-, gaasi- ja veevarustus	48	2	0	0	1	2	3	16
Finantsvahendus	109	4	0	3	4	1	11	1
Veondus, laondus ja side	107	4	1	5	8	12	4	9
Hulgi- ja jaekaubandus; mootor- sõidukite, mootorrattaste, isik	107	4	3	3	2	6	7	5
Hotellid ja restoranid	31	1	1	1	0	7	1	0
Muu	92	4	3	4	4	5	3	7

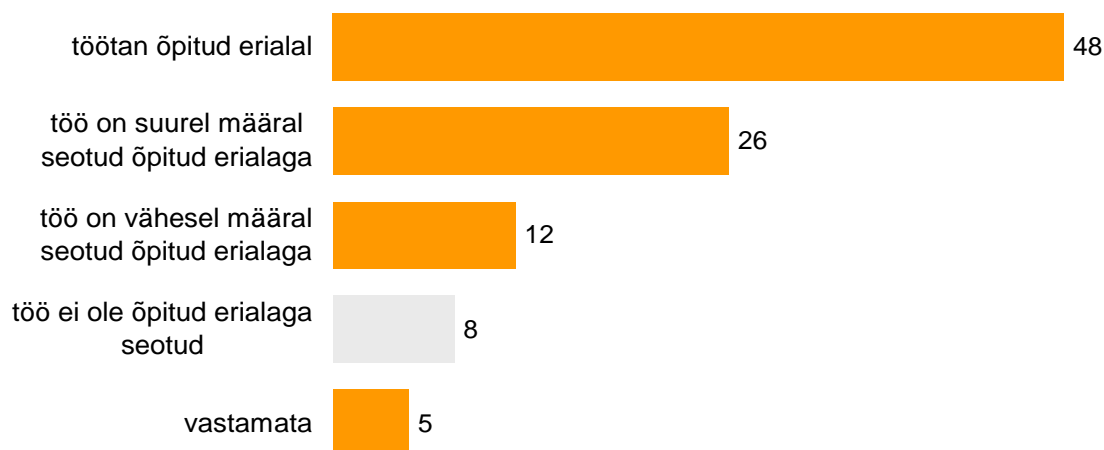
Kõige väiksem hajuvus erinevate tegevusvaldkondade vahel iseloomustab hariduse ning tervise ja heaolu õppevaldkonna lõpetanuid – vastavalt 74% ja 69% lõpetanutest töötab sama valdkonna asutustes, ettevõtetes. Enam on mingisse tegevusvaldkonda koondunud veel õiguse, ajakirjanduse ja infolevi, arhitektuuri ja ehituse, tootmise ja töötlemise õppevaldkonna lõpetanud (41-46%).

Kõige ühtlasemalt on erinevate tegevusvaldkondadega ettevõtetes rakendust leidnud sotsiaal- ja käitumisteaduste, teeninduse, ärimise ja halduse õppevaldkondade lõpetanud.

Ainuüksi töökoha tegevusvaldkonna alusel pole võimalik teha järeldusi erialal töötamise kohta. Paljude õppevaldkondade puhul on iseendastmõistetav lõpetanute tööleasumine erinevate tegevusvaldkondade ettevõtetes/asutustes. Seega iseloomustab tabelis toodu küll erinevate õppesuundade lõpetanute tööleasumist, kuid ei anna piisavalt teavet nende töötamisest omandatud erialal.

Vastanutel paluti ka hinnata, mil määral nende praegune põhitöö on seotud lõpetatud erialaga. Tulemused on toodud joonisel 45. Enamik hetkel töötavatest lõpetanutest töötab õpitud erialal või on töö erialaga seotud suurel määral (74%). Sagedamini töötavad õpitud erialal bakalaureuse ja magistriõppe integreeritud õppeastme (84%), doktoriõppe (76%) ja rakenduskõrghariduse omandanud (53%). Kõrgkoolidest eristub sagedasema töötamisega erialal vaid Eesti Teatri- ja Muusikaakadeemia (61%).

Joonis 45 Praeguse töökoha seotus erialaga (% , n= 2498)

Enne kui vaatame õppevaldkonniti lõpetanute töötamist erinevate tegevusvaldkondade ettevõtetes, asutustes, toome ära õppevaldkondade lõpetanute hinnangud oma praeguse töö seotuse kohta erialaga (tabel 4)

Tabel 4 Erinevate õppevaldkondade lõpetanute hinnangud oma töö seotusele erialaga

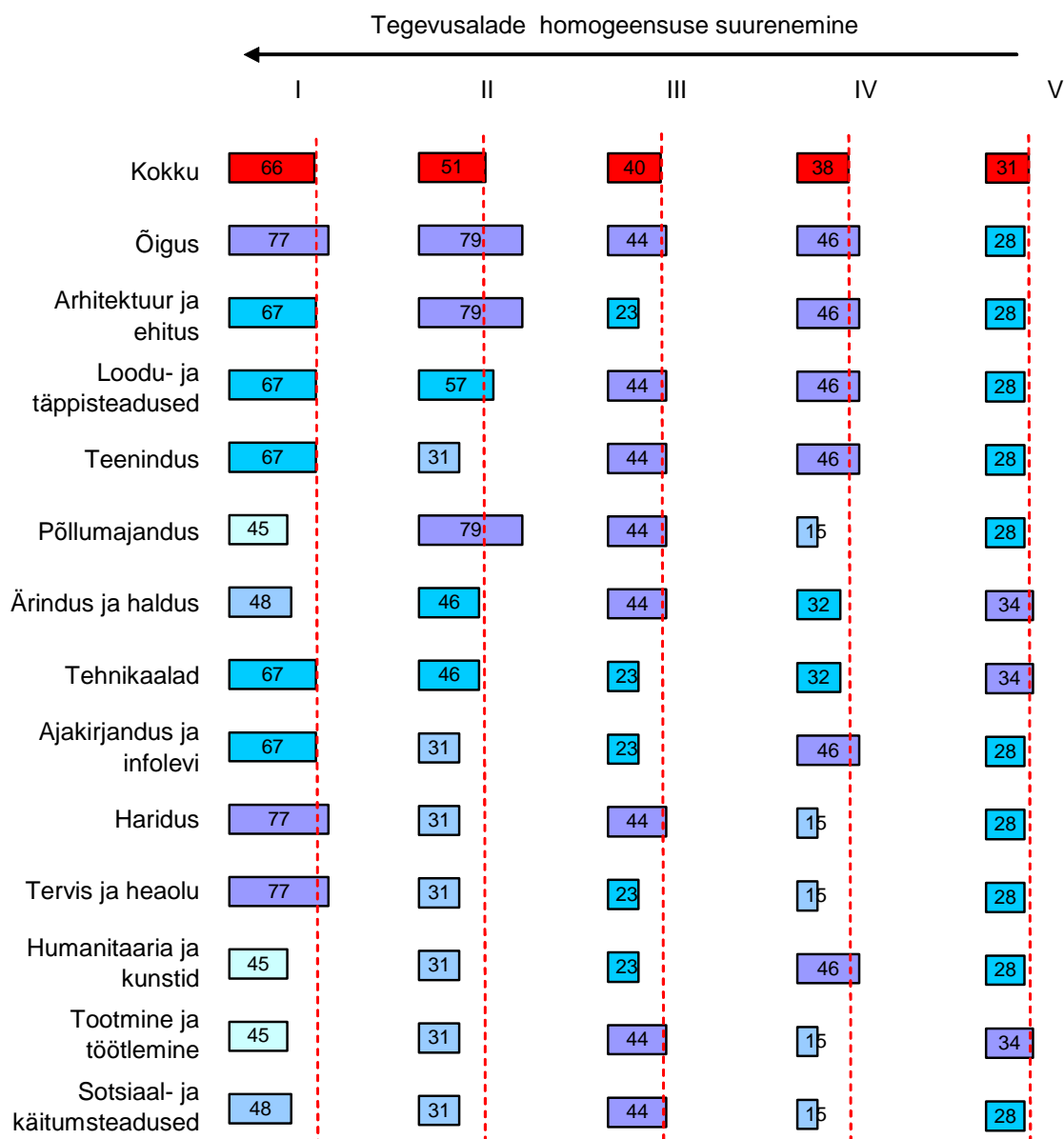
	Kuivõrd on Teie praegune põhitöö seotud õpitud erialaga?				
	vastamata	töötan õpitud erialal	suurel määral	vähesel määral	ei ole seotud
Õppevaldkond					
Õigus	8	71	16	4	1
Tervis ja heaolu	5	64	19	6	5
Arhitektuur ja ehitus	10	63	15	7	6
Haridus	6	61	17	8	8
Loodus- ja täppisteadused	3	54	26	11	7
Tehnikaalad	4	49	26	18	3
Ajakirjandus ja infolevi	5	47	21	18	9
Teenindus	11	45	21	11	12
Tootmine ja töötlemine	8	40	26	14	11
Ärindus ja Haldus	5	38	37	16	4
Humanitaaria ja kunstid	4	36	26	16	19
Põllumajandus	8	33	28	11	20
Sotsiaal- ja käitumisteadused	3	30	40	17	10
vastamata	4	44	33	9	10

Valdavalt töötavad erialasel või suurel määral erialaga seotud töö: õiguse, tervise ja heaolu, arhitektuuri ja ehituse, hariduse, loodus- ja täppisteaduste ning tehnikaalade lõpetanud.

Suhteliselt vähene seotus erialaga iseloomustab humanitaaria ja kunsti, põllumajanduse ning ka sotsiaal- ja käitumisteaduste õppevaldkondade lõpetanute tööd.

Määratlemaks, milliste õppevaldkondade lõpetanud erinevates ettevõtete/asutuste tegevusvaldkondades töötavad õpitud erialal, kasutasime CHAID analüüsi. Selleks grupeeriti ettevõtete asutuste tegevusalad erialase töötajate osakaalu alusel ning moodustati igas tegevusala grupis õppevaldkondade grupid erialast tööd tegevate lõpetanute osakaalu põhjal (joonisel 46 tähistatud eri värvidega) Erialane töötamine tegevusvaldkonniti moodustunud gruppide lõikes on toodud joonisel 46.

Joonis 46 Erialane töötamine tegevusala grupiti sõltuvalt lõpetanu õppevaldkonnast (%)

I Teadus ja arendustegevus; Haridus; Tervishoid ja sotsiaalhoolekanne (n=827)

II Kinnisvara, rentimine ja äriteenindus; Ehitus; Elektrienergia-, gaasi ja veevarustus (n=568)

III Avalik haldus ja riigikaitse; Kohustuslik sotsiaalkindlustus; Tööstus; Põllumajandus; Kalapüük (n=494)

IV Hotellid ja restoranid; Muu ühiskonna-, sotsiaal- ja isikuteenindus; Muu (n=391)

V Hulgi- ja jaekaubandus; Mootorsõidukid ja kodumasinat remont; Finantsvahendus; Veondus, laondus ja side (n=333)

Kõige homogeensem ja enam vastavuses lõpetanute õppevaldkondadega erialase töö pakkumisel on teadus ja arendustegevuse, hariduse, tervishoiu ja sotsiaalhoolekande tegevusvaldkonnad (66% erialasel tööl), seda eriti õiguse, hariduse ja tervise ja heaolu suuna lõpetanutele.

Enam kui pooled lõpetanutest väidavad, et töötavad oma erialal kinnisvara ja rentimise, äriteeninduse; ehituse, elektrienergia, gaasi- ja veevarustuse tegevusaladel. Sagedamini aga õiguse ja arhitektuuri, ehituse ning põllumajanduse valdkonna lõpetanud.

Teiste tegevusalade ettevõtted/asutused pakuvad oluliselt vähem erialast tööd kindlate õppevaldkondade lõpetanutele. Eriti paistavad selles osas silma hulgi- ja jaekaubanduse, finantsvahenduse, veonduse, laonduse ja side valdkondade ettevõtteid/asutusi ühendav tegevusala grupp.

2.3.4 Ametialane positsioon ja seda mõjutavad tegurid

Vastanute jaotus ametialase positsiooni alusel on toodud joonisel 47.

Joonis 47 Ametialane positsioon praegusel töökohal (% töötavatest lõpetanutest, n= 2498)

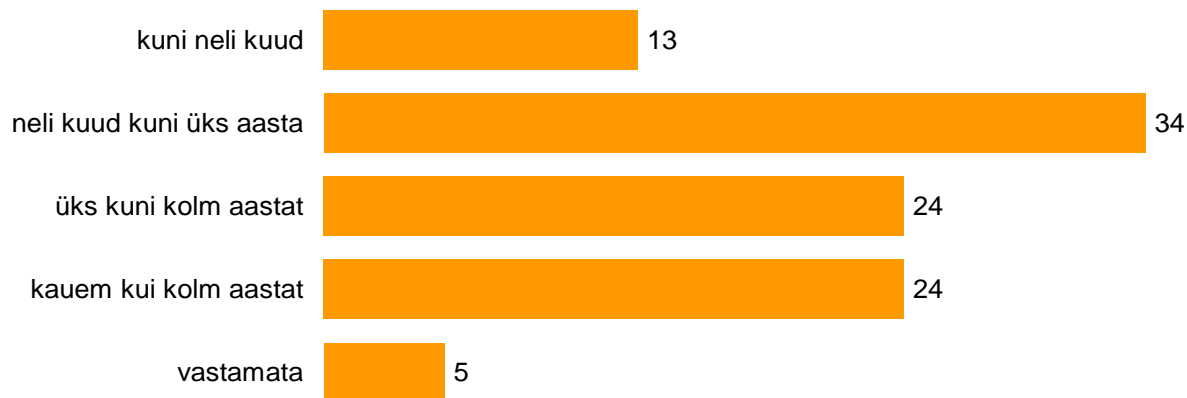
Rohkem kui pooled juhtidest, kõrgematest ametnikest on vanemad kui 30 aastat, tippspetsialistidest kolmandik, keskastme spetsialistidest ja ametnikest 20% ja muudel ametialadel töötajatest on 30-aastaseid ja vanemaid vaid 15%.

Seega: mida noorem on lõpetanu, seda tõenäolisemalt alustab ta pärast kooli lõpetamist madalamalt ametipositsioonilt.

Vanemad on sagedamini töötanud nii õpingute ajal kui juba enne õpingute alustamist. Nii pole varasemat töökogemust vaid paaril protsendil enam kui 30 aastastest lõpetanutest. Vanuse ja ametipositsiooni seose tõttu puudub varasem töökogemus vaid 9% praegustest juhtidest ja 16% tippspetsialistidest samal ajal kui teiste ametigruppide töötajatest puudub eelnev töökogemus ligikaudu veerandil.

Joonisel 48 on toodud 2005. aastal ülikooli lõpetanute töötamise aeg oma praegusel ametikohal.

Joonis 48 Töötamise aeg praegusel töökohal (% töötavatest lõpetanutest, n= 2498)

Kuna küsitlus viidi läbi 2006. aastal, on loomulik, et kõige sagedasem on kuni aastane töötamine oma praegusel töökohal (47%). Siiski on ligikaudu pooled oma praegusel töökohal leidnud rakendust kauem kui aasta, mis tähendab, et oma praegusel töökohal töötati juba õpingute ajal. Eriti puudutab see juhte ja tippspetsialiste.

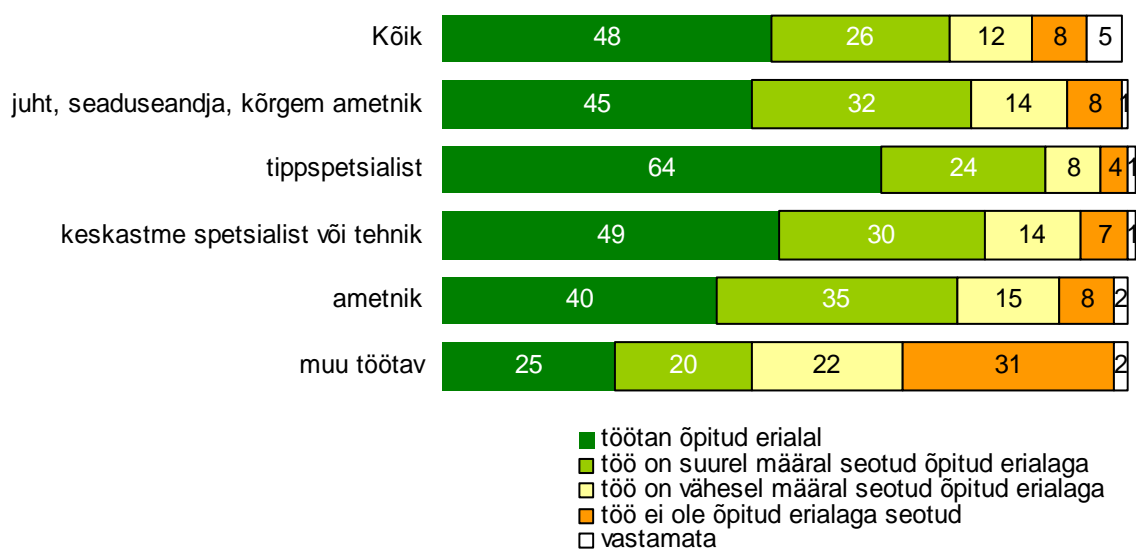
Juhid, kõrgemad ametnikud ja tippspetsialistid on praegusel ametikohal töötanud oluliselt sagedamini juba pikemat aega (enam kui kolmandik üle kolme aasta).

Keskastme spetsialistid ja tehnikud on olnud ametis keskmisest sagedamini neljast kuust kuni aastani (68%) ja kõige sagedamini on lühemat aega oma praeguses ametis olnud ametnikud ja muude ametialade esindajad.

Kui juhid ja tipp-spetsialistid töötasid juba õpingute ajal valdavalt erialasel tööl, siis muudel ametialadel töötavatel lõpetanutel on nendega võrreldes vähem õpinguteaegset töökogemust ja see on sagedamini mitteerialane või vähe seotud erialaga (36-50% töötanutest).

Järgnevalt vaatame, kuidas on seotud ametialane positsioon ja praegune töötamine oma erialal (joonis 49). Kõige sagedamini töötavad õpitud erialal või teevad sellega suurel määral seotud tööd tippspetsialistid. Vähem töötavad õpitud erialal ametnikud ja ka juhid ning oluliselt vähem lõpetanud, kes on rakendust leidnud oskus-, teenindus- või lihttöölisena.

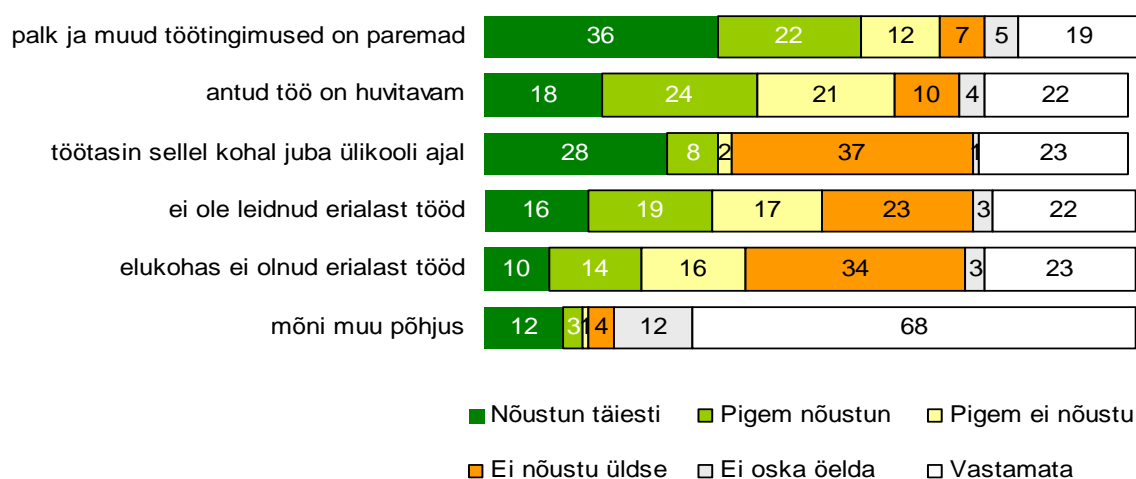
Joonis 49 Erineval ametipositsioonil töötavate lõpetanute töö seotus erialaga (% töötavatest lõpetanutest, n= 2498)

Nendel lõpetanutel, kes ei töötanud oma erialal või kelle töö oli erialaga seotud vaid vähesel määral, paluti hinnata oma nõustumist erinevate väidetega erialal mittetöötamise põhjuste kohta.

Põhjused, miks ei töötata õpitud erialal, on toodud [joonisel 50](#).

Joonis 50 Põhjendused erialal mittetöötamise kohta (% n=512)

Kõige sagedamini oli õpitud erialal mittetöötamise põhjuseks palk ja paremad töötingimused. Seda töid sagedamini esile mitteerialasel tööl rakendust leidnud Tallinna Ülikooli, hariduse, tervise ja heaolu ja teeninduse õppevaldkonna lõpetanud, keskastme spetsialistid ja tehnikud.

Varasem töötamine sellel kohal iseloomustas sagedamini EBS-i lõpetanuid, huvitavamad tööd töid keskmisest sagedamini esile juhid.

Erialase töö mitteleidmist töid põhjusena esile sagedamini kõige madalamal ametipositsioonil töötavad lõpetanud, erialase töö puudumist elukohas aga mõnevõrra sagedamini keskastme spetsialistid ja tehnikud.

Muude põhjuste all toodi esile sobivat tööpakkumist, paindlikke töötingimusi töö kõrvalt õppimiseks, erialase töökogemuse puudumist, soovimatust teha erialast tööd jmt.

Et selgitada, millised tegurid määravad lõpetanu tööleasumise erinevatele ametipositsioonidele kõige tõenäolisemalt, viisime läbi CHAID analüüsi.

Selgus, et oluliselt määrab selle, millisele ametialale asub lõpetanu, töökoha asukoht, täpsemalt asulatüüp.

Tallinna tööle asunute puhul (kokku 52% lõpetanutest) on sagedasem :

- tööle asumine (või töö jätkamine) juhina 30 aastaste ja vanemate lõpetanute puhul; *(Oma osa on siin kõrgkoolide paiknemisel, mis võimaldab õpingute kõrval töötamist)*
- tippspetsialistidena 25 aastastel ja vanematel, seda eriti juhul, kui töö on seotud õpitud erialaga.
- **Kuni 24-aastased** lõpetanud töötavad Tallinnas pärast lõpetamist õpitud erialal sagedamini keskastme spetsialisti/tehniku või ametnikuna. Juhul kui töö pole seotud erialaga, siis oluliselt sagedamini teenindus- või müügitöötajana, oskustöölisena, samuti ametnikuna.

Maakonnakeskustes ja muudes linnades töötavad ülikoolide lõpetanud (31%):

- sagedamini tippspetsialistina ja ka keskastme spetsialistide/tehnikutena juhul kui nende töö on seotud erialaga, seda eriti juhul kui on lõpetanud sellise õppesuuna, mis võimaldab erialast tööd eri piirkondades.
- asuvad tööle ka erialaga väheseotud või mitteerialasele tööle keskastme spetsialisti, tehnikuna või muudesse ametitesse *(tõenäoliselt seotud oma kodukohta siirdumisega pärast õpinguid)*.

Maal töötavad (9%) lõpetanud töötavad sagedamini tippspetsialistidena, mõnevõrra sagedamini ka juhtidena.

Välismaale tööle siirdunute (3%) puhul on kõige sagedasem töötamine muudes ametites – oskus-, müügi- ja teenindustöötajatena, mis pole erialaga seotud või on seda vähesel määral.

2.3.5 Hinnangud oma haridustaseme vastavusele ametis vajalikuga

Enne kui vaatame töötavate lõpetanute hinnanguid omandatud haridustaseme vastavusele ametiala grupiti, toome ära erinevate õppeastmete lõpetanute hinnangud praegusel töökohal vajalikule haridustasemele (tabel 5).

Tabel 5 Viimane lõpetatud haridustase ja praegusel ametikohal eeldatav haridustase

	Vastab (%)	Nõuab kõrgemat (%)	Piisab madalamast (%)	Haridustase pole oluline
Diplomiõpe, rakenduskõrgharidus	44	30	9	5
3+2 bakalaureus	56	4	14	9
4+2 bakalaureus	63	4	13	7
3+2 magistriõpe	18	-	68	4
4+2 magistriõpe	27	1	59	4
Õpetajakoolitus	10	-	75	7
Bakalaureuse ja mag. integr. õppekava	38	1	50	-
doktoriõpe	48	-	42	9
KOKKU	50	7	31	7

Vaid diplomiõppe/rakenduskõrghariduse lõpetanutest hindab oluline osa oma praegusel töökohal vajalikuks senisest kõrgemat haridustaset. Teiste õppeastmete lõpetanute hinnangul vastab nende haridustase kõige sagedamini vajatavale (bakalaureuseõpe) või piisab madalamast haridustasemest (magistriõpe).

Kõikidest lõpetanutest pooled hindavad omandatud haridustaset vastavaks praeguses ametis eeldatavaga, 7% hinnangul eeldaks amet praegusest kõrgemat ja 31% madalamat haridustaset, 7% hinnangul pole haridustase sel töökohal oluline ja 4% ei osanud seda hinnata.

Täpsustamaks, milliseks hindasid lõpetanud vajalikku haridustaset oma ametis, toome ära ka erineval ametipositsioonil töötavate vastanute hinnangud vajaliku haridustaseme kohta. (tabel 6)

Tabel 6 Erinevates ametialagruppides vajalikuks peetavad haridustasemed vastavalt nendes gruppides töötanud lõpetanute arvamusele

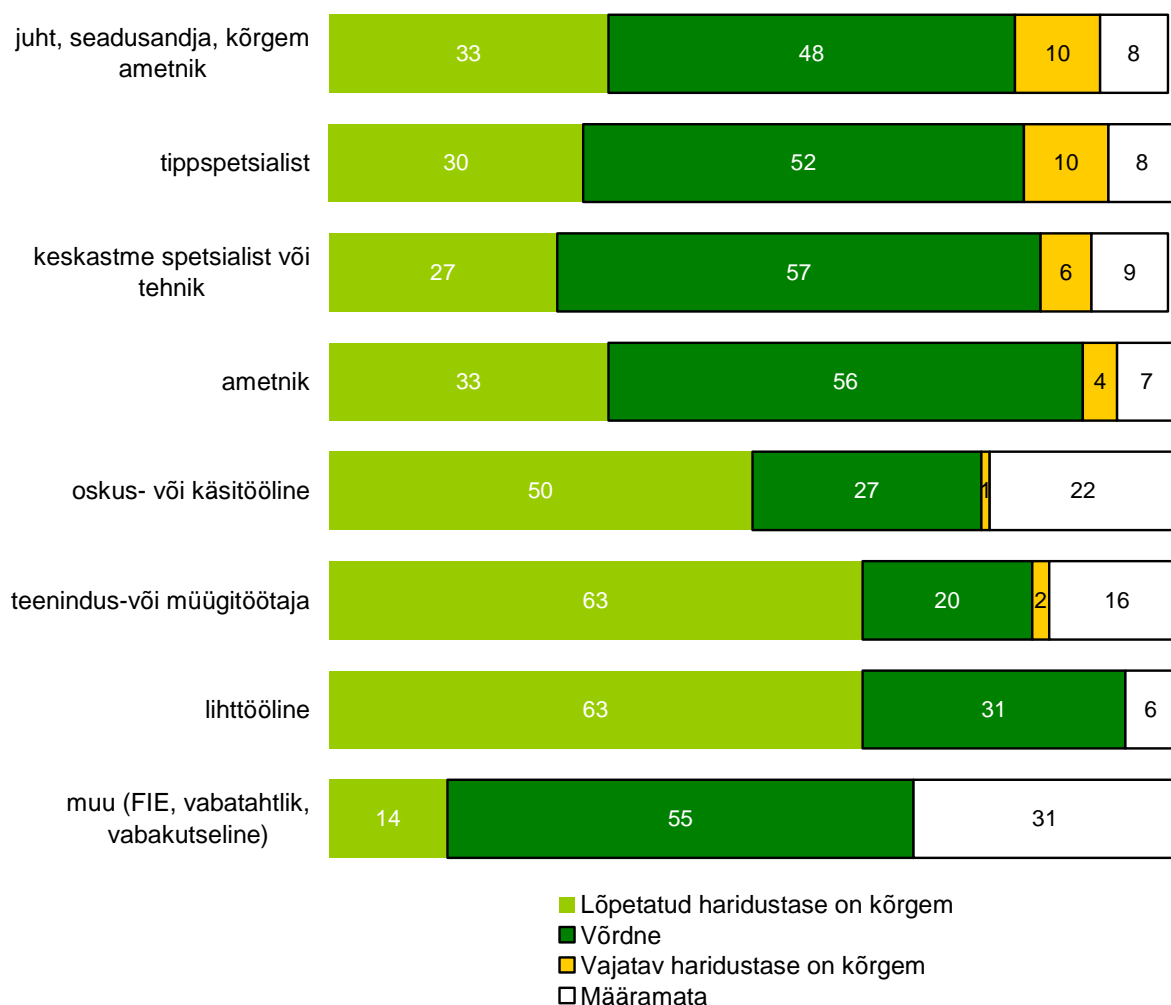
	Juht, kõrgem ametnik %, n=311	Tippspetsialist %, n=723	Keskastme spets./tehnik %, n=846	Ametnik %, n=236	Muu (%), n=242	Kõik töötavad %, n=2496
Doktorikraadi	2	2	-		1	1
Magistrikraadi	13	17	7	4	3	10
Bakalaureusekraadi	56	58	60	61	24	53
Rakenduskõrgharidust	14	11	13	15	10	12
Üldkeskharidust	2	1	3	7	20	4
Kutsekeskharidust		1	2	4	4	2
Haridustase pole sellel töökohal oluline	6	4	6	3	23	7
Ei oska öelda	7	6	9	6	16	12
KOKKU	100	100	100	100	100	100

Nagu tabelist selgub, eeldatakse kõikidel ametipositsioonidel kõige sagedamini vajalikuks bakalaureuseharidust. See tähendab, et nõudmised haridustaseme osas on küllalt madalad ja eelistavad 3+2 süsteemi esimest astet.

Toome ära veel erinevatel ametipositsioonidel töötavate lõpetanute hinnangud oma haridustaseme vastavuse kohta ametis vajatavaga (joonis 51) .

Eri ametiala gruppide töötajatest eeldavad oma ametikohal senisest kõrgemat haridustaset mõnevõrra vaid juhid ja tipp-spetsialistid (10%). Sagedasem on olemasoleva haridustaseme hindamine kõrgemaks kui ametis vajatav.

Joonis 51 Erinevatel ametipositsioonidel töötavate lõpetanute hinnangud oma haridustaseme vastavuse kohta ametis vajatavaga (% vastaval ametikohal töötajatest)

Toodu põhjal ei saa siiski teha järeldust, et kõikidel ametipositsioonidel töötavad kõrgkooli lõpetanud on pigem üle - kui alaharitud.

Seda ei võimalda väita:

- ühelt poolt asjaolu, et sageli jätkavad töötavad lõpetanud töö kõrvalt õpinguid (30%) sõltumata oma ametipositsioonist või kavatsesed seda teha lähiaastatel (62% hetkel ainult tööga seotud lõpetanutest).
- Teiselt poolt lõpetanute hinnangud oma pädevustele võrrelduna töökohtadel vajatavaga. (vaatame järgmises peatükis).

2.4 Töökohal vajalikud pädevused

Vilistlaste konkurentsivõimet tööjõuturul saab täpsemalt hinnata läbi konkreetsete pädevuste. Küsitluses paluti vastajatel anda hinnangud 28 erineva pädevuse kohta:

- 1) kuivõrd vajalik on antud pädevus küsitletu ametikohal,
- 2) kuivõrd aitasid ülikooliõpingud kaasa selle väljaarendamisele ja
- 3) milline on küsitletu tase selle pädevuse osas.

Hinnangud anti viiepallisel skaalal, kus üks pall tähistas vastavalt väheolulist pädevust ametikohal, vähest õpingute mõju selle arendamisele ja väga madalat vastaja taset ning viis palli vastavalt väga olulist pädevust ametikohal, väga olulist õpingute mõju pädevuse arendamisele ja väga kõrget vastaja taset.

2.4.1 Pädevuste grupeerimine

Lihtsustamaks üldiste seaduspärade leidmist pidasime analüüsil otstarbekas koondada pädevused sarnasteks pädevuste gruppideks. Grupeerimise aluseks võtsime hinnangud pädevuse vajalikkuse kohta töökohal, kuna sellest sõltub reaalselt töötulemus. Pädevuste grupeerimiseks kasutati faktoranalüüsi.

Lõppresultaadiks oli seitsme faktortunnuse moodustumine, mis kirjeldas ära 63% üksiktunnuste varieeruvusest. Faktoranalüüs jagas töökohal vajatavad pädevused järgmisteks gruppideks:

- **Analüüsi-, sünteesi- ja õppimisoskused**, kuhu kuuluvad pädevustest:
 - 1) analüüsioskus, 2) iseseisva õppimise oskus, 3) oskus analüüsitulemusi sünteesida uueks teadmiseks/oskuseks, 4) õppimisvõime, 5) oskus anda argumenteeritud hinnanguid, 6) oskus teoreetilisi teadmisi, mõistmisi ja oskusi praktikas rakendada, 7) eneseanalüüsioskus
- **Sotsiaalsed oskused**, kuhu kuuluvad: 1) pingetaluvus, 2) efektiivne ajakasutusoskus, 3) meeskonnatööoskus, 4) läbirääkimisoskus, 5) enesekehtestamise oskus.
- **Ettevõtlus- ja juhtimisoskused**, kuhu kuuluvad: 1) ettevõtlusoskused, 2) juhtimisoskus, 3) uute ideede genereerimise oskus
- **Eneseväljendusoskused**, kuhu kuuluvad: 1) kirjalik eneseväljendusoskus, 2) suuline eneseväljendusoskus, 3) oskus kirjutada kokkuvõtteid, memosid jne, 4) esinemisoskus (retoorika), 5) üldteoreetilised, maailmapilti avardavad teadmised
- **Erialased oskused**, kuhu kuuluvad: 1) praktilised erialased oskused, 2) teoreetilised teadmised oma eriala kohta, 3) motivatsioon edasi õppida (täiendusõpe), 4) seoste loomine valitud eriala ning teiste erialade/valdkondade vahel

- **Arvutioskused**, kuhu kuuluvad: 1) üldine arvutioskus, 2) erialaste arvutiprogrammide kasutamise oskus
- **Võõrkeeleskused**, kuhu kuuluvad: 1) a-võõrkeel, 2) b-võõrkeel.

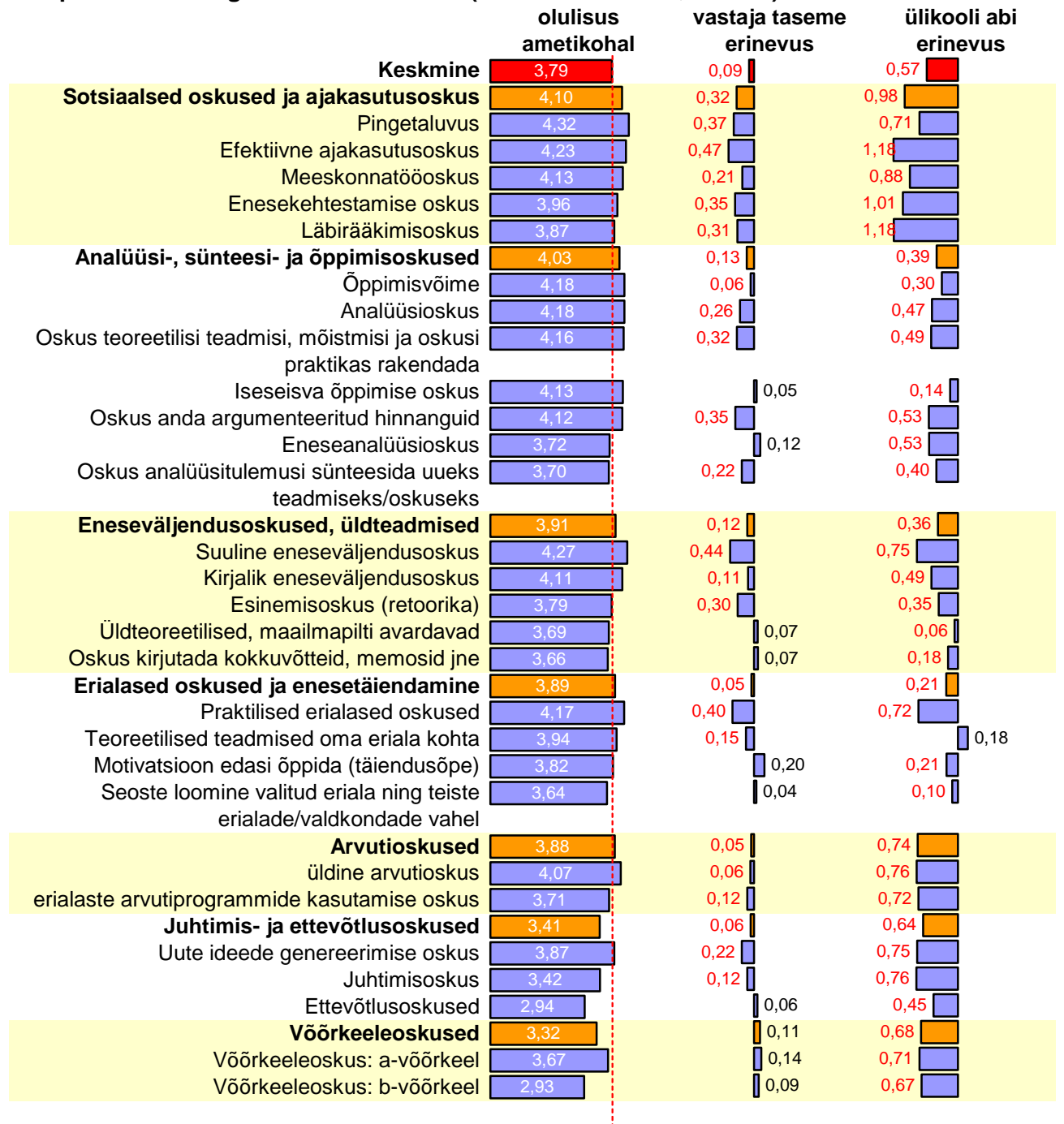
Vastavalt faktoranalüüsis moodustatud faktoritele moodustati gruppi kuuluvate pädevuste põhjal indeksid, mis iseloomustavad gruppi kuuluvate pädevuste keskmist taset.

2.4.2 Lõpetanute hinnangud töös olulistele pädevustele võrrelduna enda taseme ja ülikooli panusega nende arendamisse

Toome esmalt ära üldpildi kõikide töötavate lõpetanute hinnangud pädevustele kolme aspekti osas. Joonisel 52 on toodud iga pädevuse grupi ja selles sisalduvate pädevuste:

- keskmine olulisus ametikohal (mõõdetuna 5 pallisel skaalal, kus 5 tähendas väga olulist pädevust),
- vastaja keskmise taseme erinevus sellest (madalam tase punasega, kõrgem mustaga)
- ja viimases veerus ülikooli keskmise panuse erinevus vastava pädevuse või pädevuse grupi oluliseks peetavast tasemest.

Joonis 52 Keskmine hinnang pädevuste olulisusele ametikohal ning vastajate taseme ja ülikooli panuse hinnangute erinevus sellest (töötavad vilistlased, n=2498)

Joonisel toodud pädevuste grupid on järjestatud selle alusel, kuivõrd oluliseks lõpetanud neid oma töökohal hindasid.

Ametialaselt on kõige olulisemad sotsiaalsed oskused ning analüüsi-, sünteesi ja õppimisoskused

Grupisiselt erinevad kõige enam juhtimis- ja ettevõtlusoskused – uute ideede genereerimise oskust on hinnatud ametikohal olulisuselt palli võrra kõrgemalt kui ettevõtlusoskuseid.

Vastajate tasemete keskmised hinnangud joonistuvad välja üldjoontes sarnaselt ametikoha vajadustega, kuigi hinnangu numbriline väärtus jääb mõnevõrra madalamaks kui hinnang ametikoha vajadustele.

Suurimad vajakajäämised lõpetanute taseme ja ametikohal vajaliku vahel on sotsiaalsete oskuste ja ajakasutusoskuste grupis.

Vastajad tunnetavad *enda taset kõrgemana* kui ametikohal vajalik võõrkeeleoskuste, samuti õppimisega seotud pädevuste (õppimisvõime, iseseisva õppimise oskus, motivatsioon edasi õppida) osas.

Ülikoolide panust hinnatakse eelkõige erialaste teadmiste ja oskuste, analüüsi-, sünteesi- ning õppimisoskuste andjana. Lisaks tuuakse ülikooli panust esile teoreetiliste teadmiste andmisel eriala kohta ning õppimisoskuste arendamisel (iseseisva õppimise oskus, õppimisvõime). Ülikooli abi ning ametikoha vajaduste vahelist erinevust hinnatakse kõige suuremaks sotsiaalsete oskuste ning ajakasutusoskuste juures.

Selgitamaks, kuidas oleks otstarbekas esitada tulemusi, so millised tegurid eristavad kõige enam pädevusi, viisime läbi CHAID analüüsi.

CHAID analüüs tõi ametikoha vajaduste hinnangutes suurimate erinevuste loojana esile õppevaldkonna ja ülikooli.

Ka ülikooliõpingute panus erinevate pädevuste arendamisse sõltub kõige enam õppevaldkonnast ja ülikoolist. Seejuures on põhiline mõjur õppevaldkond, kuna ülikoolid eristava tegurina tulid esile tingituna nende spetsialiseerumisest teatud õppesuundadele. Sel põhjusel esitame eraldi tulemused õppevaldkonniti.

Vastajate taset eristavad tegurid ei ole nii üheselt määratud ja erinevad pädevusegruppide kaupa:

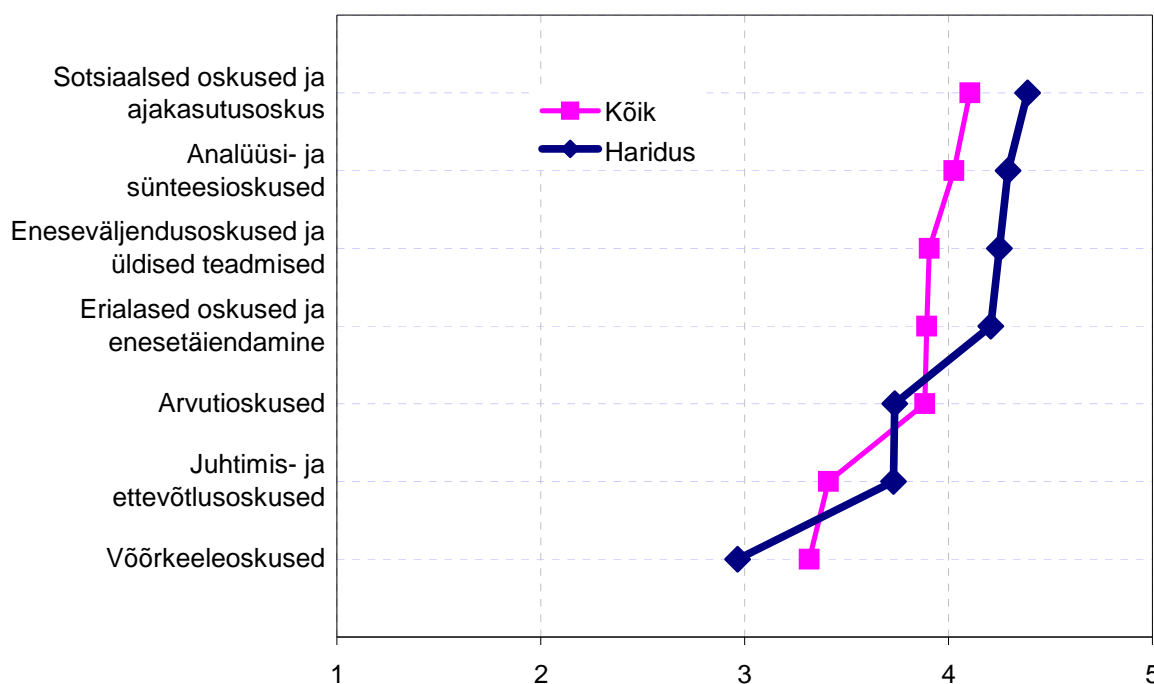
- Analüüsi- ja sünteesioskused, sotsiaalsed oskused ja ajakasutusoskused, juhtimis- ja ettevõtlusoskused ning erialased oskused ja enesetäiendamine eristuvad kõige rohkem ametiastme järgi. Juhid, kõrgemad ametnikud ja tippspetsialistid hindavad enda taset kõrgemaks kui ülejäänud ametiastmete esindajad nendes pädevusgruppides.
- Eneseväljendusoskuste, üldiste teadmiste ning arvutioskuste hinnang erineb kõige enam vastajate õppesuundade lõikes.

- Arvutioskuste poolest on teistest suurel määral üle arvutiteaduste lõpetajad, eneseväljenduseoskused ja üldised teadmised on kõrgemad humanitaaria ja kunstide, hariduse, sotsiaalteaduste ning ärimise ja õiguse lõpetanutel. Võõrkeeleskused eristuvad kõige rohkem töökoha asulatüübi lõikes (kõige paremini tunnevad ennast võõrkeeleskuste osas välismaal ning Tallinnas töötavad lõpetanud).

Kuna suurimad erinevused pädevuste vajalikkuses ametikohtadel ja ülikooliõpingute abi osas esinesid just õppevaldkonniti, siis on otstarbekas vaadata hinnanguid pädevustele ka õppevaldkondade kaupa.

Järgnevatel joonistel on esmalt võrreldud iga õppevaldkonna lõpetanute hinnanguid pädevusgruppide olulisusele ametikohal kõikide töötavate lõpetanute hinnanguga ja seejärel toodud vastava õppevaldkonna lõpetanute hinnangud pädevustele juba täpsemalt kõigi kolme aspekti osas.

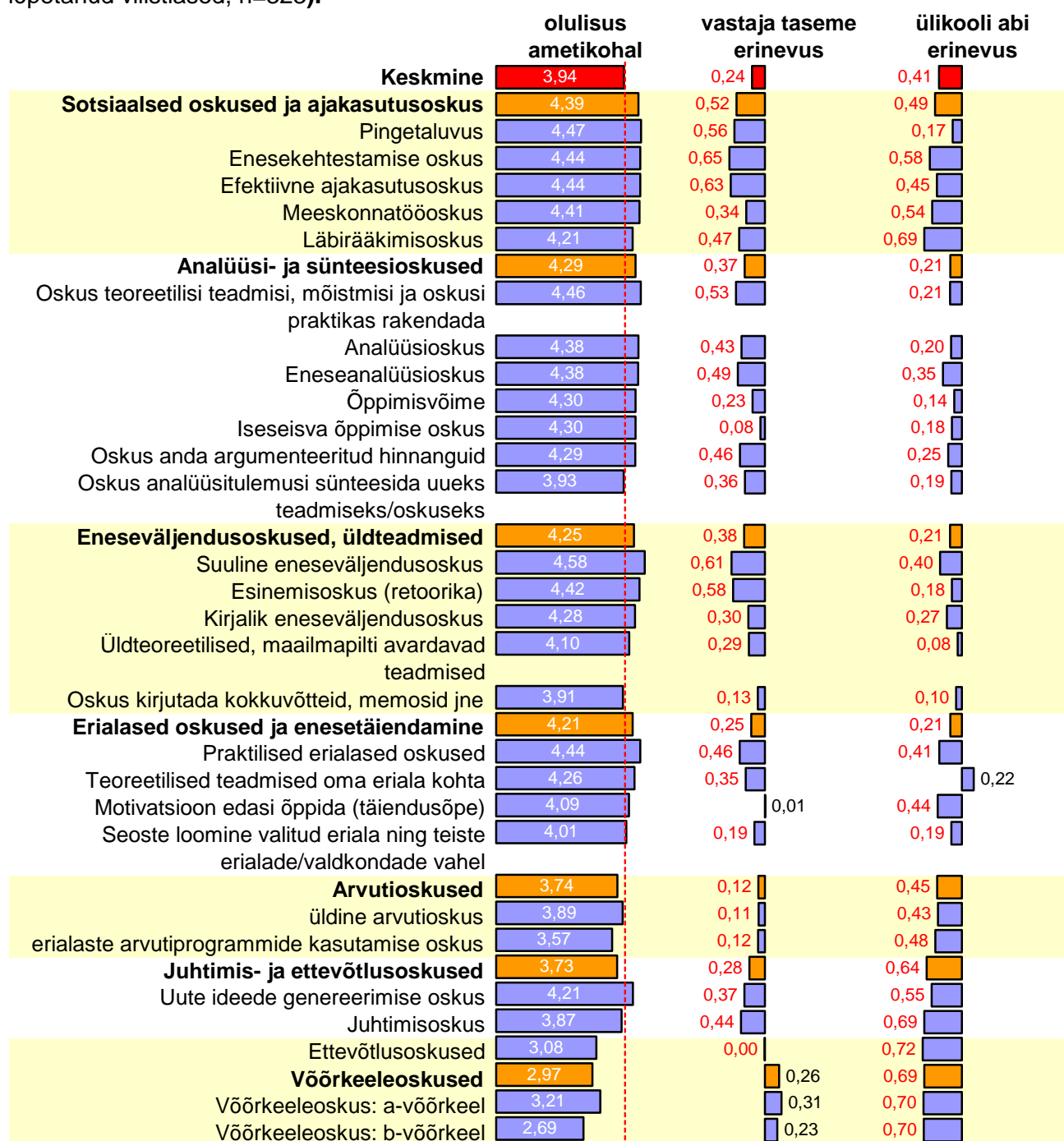
Joonis 53 Hariduse õppevaldkonna lõpetanute keskmine hinnang pädevustegruppide olulisusele ametikohal võrrelduna kõigi ülikoolilõpetajate hinnangutega (töötavad hariduse õppevaldkonna lõpetanud vilistlased, n=323 ja töötavad vilistlased, n=2498).

Hariduse õppevaldkonna lõpetanute ametikohal vajalike pädevusgruppide järjestus oli samasugune kui kõikidel lõpetajatel (joonis 53). Siiski hinnati enamikes pädevusgruppides olevaid oskusi kõikide lõpetanutega võrreldes töökohal vajalikumaks. Erandiks olid vaid võõrkeeleskused ja arvutioskused, mille vajadust ametikohal hinnati üldisest tasemest madalamaks. Hinnangud vastajate tasemele ja ülikooliõpingute abile sarnanesid suurel

määral kõikide lõpetajate keskmise hinnanguga (joonis 54). Võrreldes pädevuse olulisust ametikohal vastajate taseme ning ülikooli panusega pädevuse kujunemisel, hinnati enamikel juhtudel pädevust olulisemaks kui seda on vastaja tase ja ülikooliõpingute panus. Erandiks on vaid vastanute võõrkeeleskus, mille hinnang ületas pädevuse olulisust ametikohal.

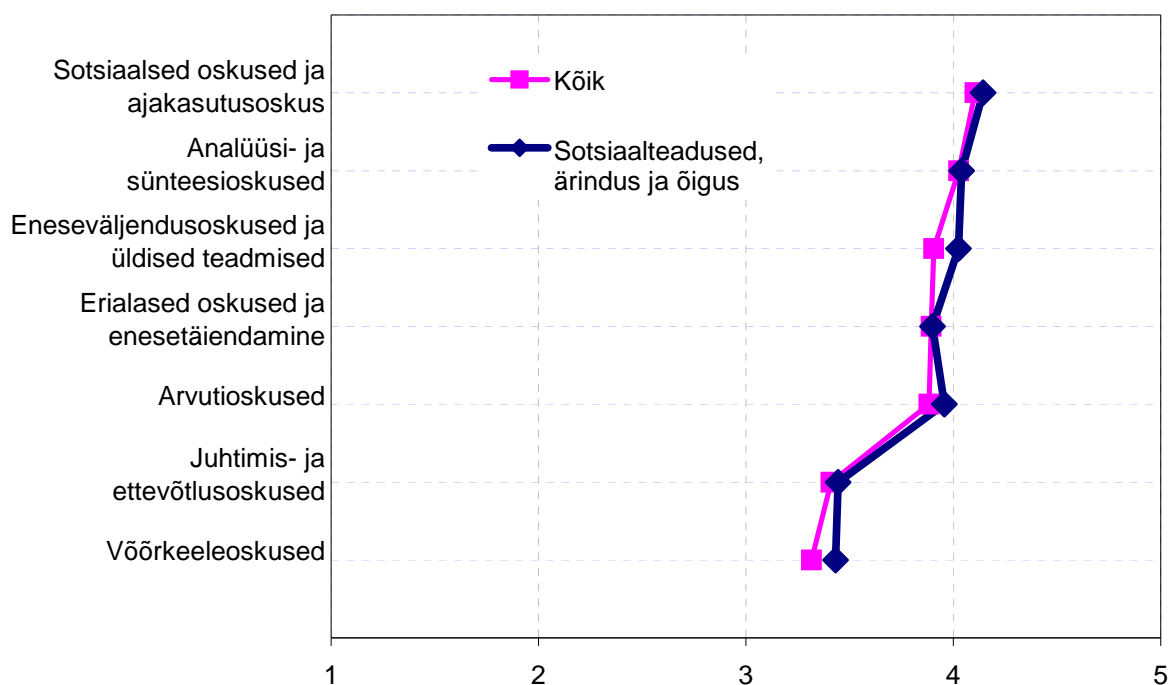
Joonis 54 Keskmine hinnang pädevuste olulisusele ametikohal ning vastajate taseme ja ülikooli panuse hinnangute erinevus sellest (töötavad hariduse õppevaldkonna lõpetanud vilistlased, n=323).

CHAID analüüs tõi hariduse õppevaldkonna lõpetanute seas esile vastajate tasemete erinevuse riigieelarveliste ja riigieelarvevälisel kohal õppinute vahel. Erinevused ilmneseid nii sotsiaalsete oskuste, ajakasutusoskuste kui juhtimis- ja ettevõtlusoskuste puhul ning mõlemal juhul hindasid oma taset paremaks riigieelarvevälisel kohal õppinud vastajad.

Arvutioskustelt hindasid end paremateks nooremad vastajad ja võõrkeeleoskus erines sarnaselt kõigi vastajatega töökoha asukoha asulatüüpide lõikes.

Joonis 55 Keskmine hinnang pädevustegruppide olulisusele ametikohal sotsiaalteaduste, ärianduse ja õiguse õppevaldkonna lõpetanutel võrrelduna kõigi lõpetajate hinnangutega (valdkonnas töötavad vilistlased, n=802 ja töötavad lõpetanud, n=2498).

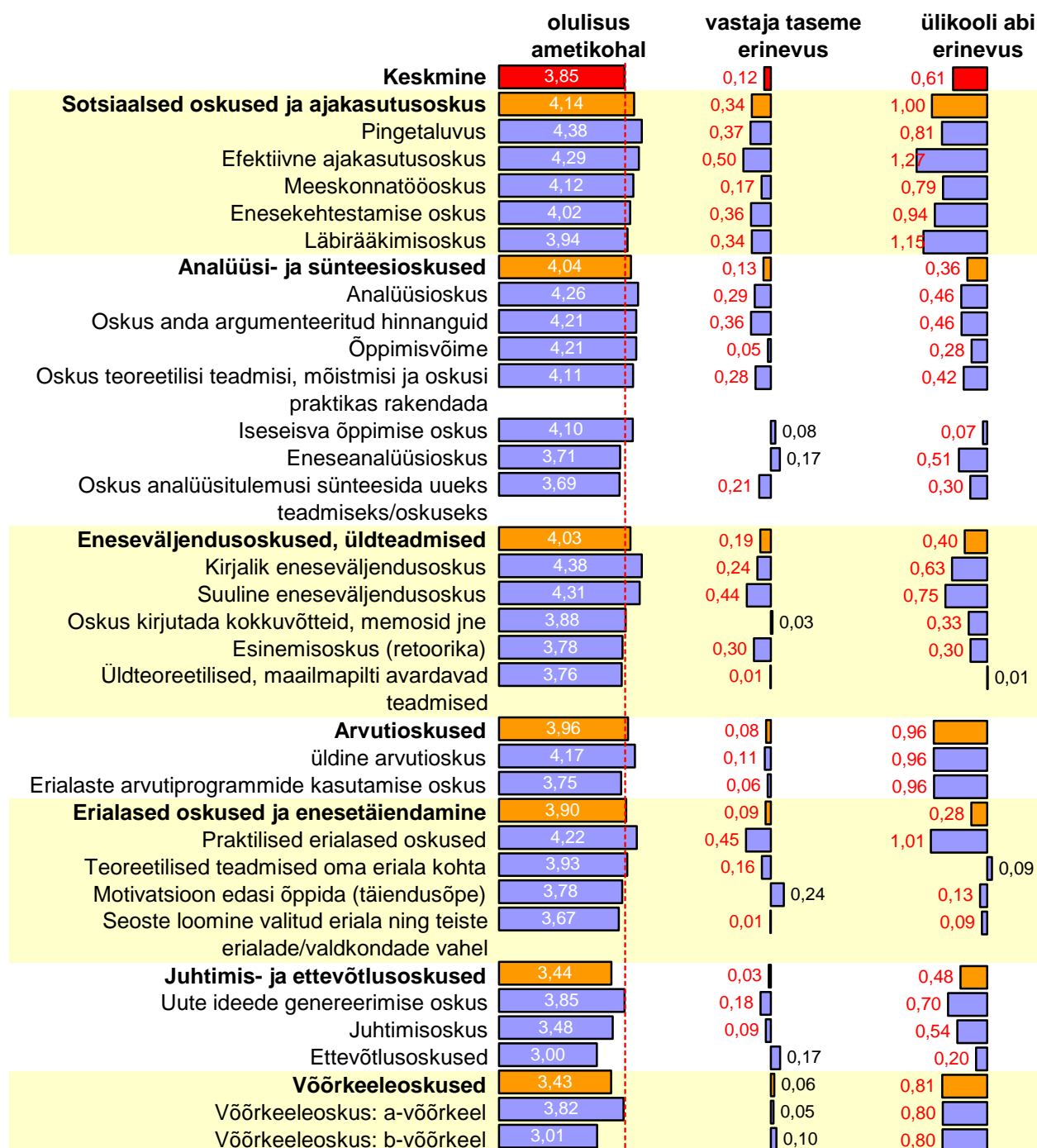
Sotsiaalteaduste, ärianduse ja õiguse valdkonna lõpetanute hinnangud pädevuste olulisusele ametikohal sarnanesid kõige enam kõigi lõpetajate vastava koondhinnanguga. Ühelt poolt on see seletatav selle valdkonna lõpetanute arvukusega ning teiselt poolt võib arvatava põhjusena välja tuua lõpetajate suure hajuvuse erinevate tegevusvaldkondade vahel (mis eeldavad erinevaid pädevusi).

Valdkonna lõpetajad peavad töökohal olulisemateks pädevusteks sotsiaalseid oskuseid, analüüsi- ja sünteesioskuseid ning eneseväljendusoskuseid. (joonis 55)

Valdkonna lõpetajate tasemete ning ülikooli abi hinnangud on võrreldes kõigi vastajate hinnangutega sarnased – kõige suuremad puudujäägid vastajate tasemes võrreldes

vajalikkusega ametikohal on sotsiaalsete oskuste grupis. Välja võib veel tuua ülikooli madalama panuse arvutioskuste ja võõrkeeleskuste pädevuste gruppides ning seal sisalduvate üksikute pädevuste arendamisel (joonis 56).

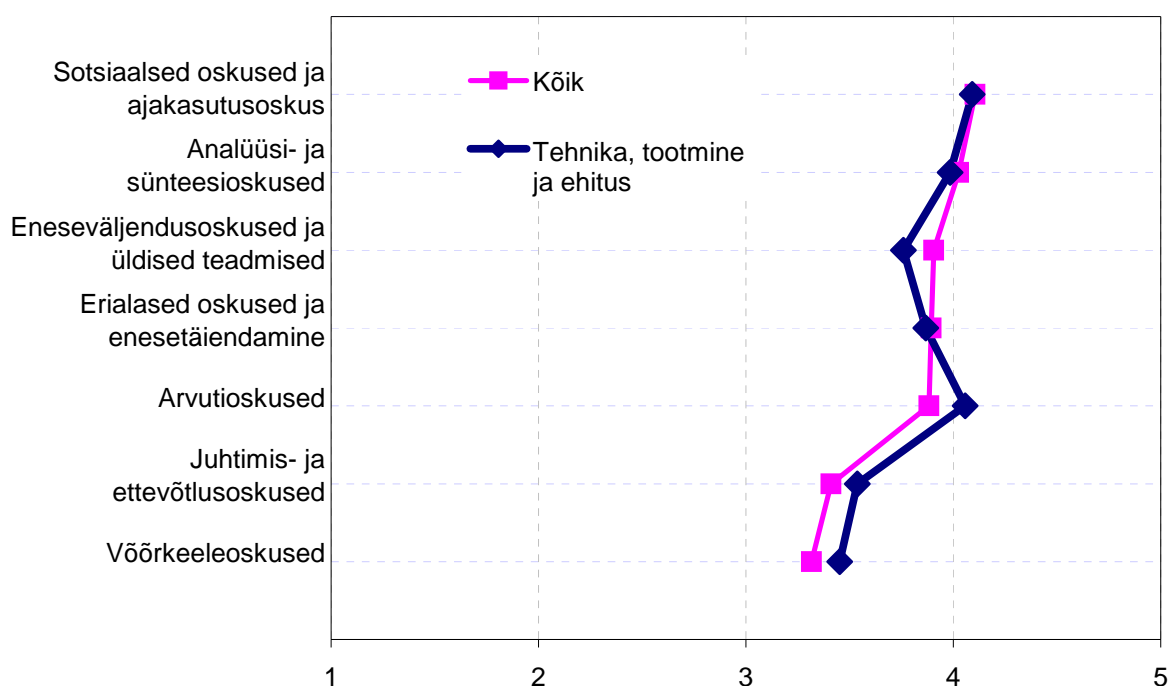
Joonis 56 Keskmine hinnang pädevuste olulisusele ametikohal ning vastajate taseme ja ülikooli panuse hinnangute erinevus sellest (töötavad sotsiaalteaduste, äriduse ja õiguse õppevaldkonna lõpetanud, n=802).

Hinnangud pädevuste olulisusele ametikohal ületavad ka selles valdkonnas hinnanguid vastajate tasemele ja ülikooli abile, seda eriti sotsiaalsete oskuste osas. Erandiks on jällegi vastajate võõrkeeleskuste tase, mis ületab võõrkeeleskuste olulisust ametikohal.

Tehnika, tootmise ja ehituse õppevaldkonna lõpetanud hindavad sotsiaalsete oskuste kõrval hinnatakse ametikohal oluliseks arvutioskusi, mis pädevusegruppide järjestuses on tõusnud valdkonna lõpetajate hinnangutes olulisuselt teiseks (joonis 57).

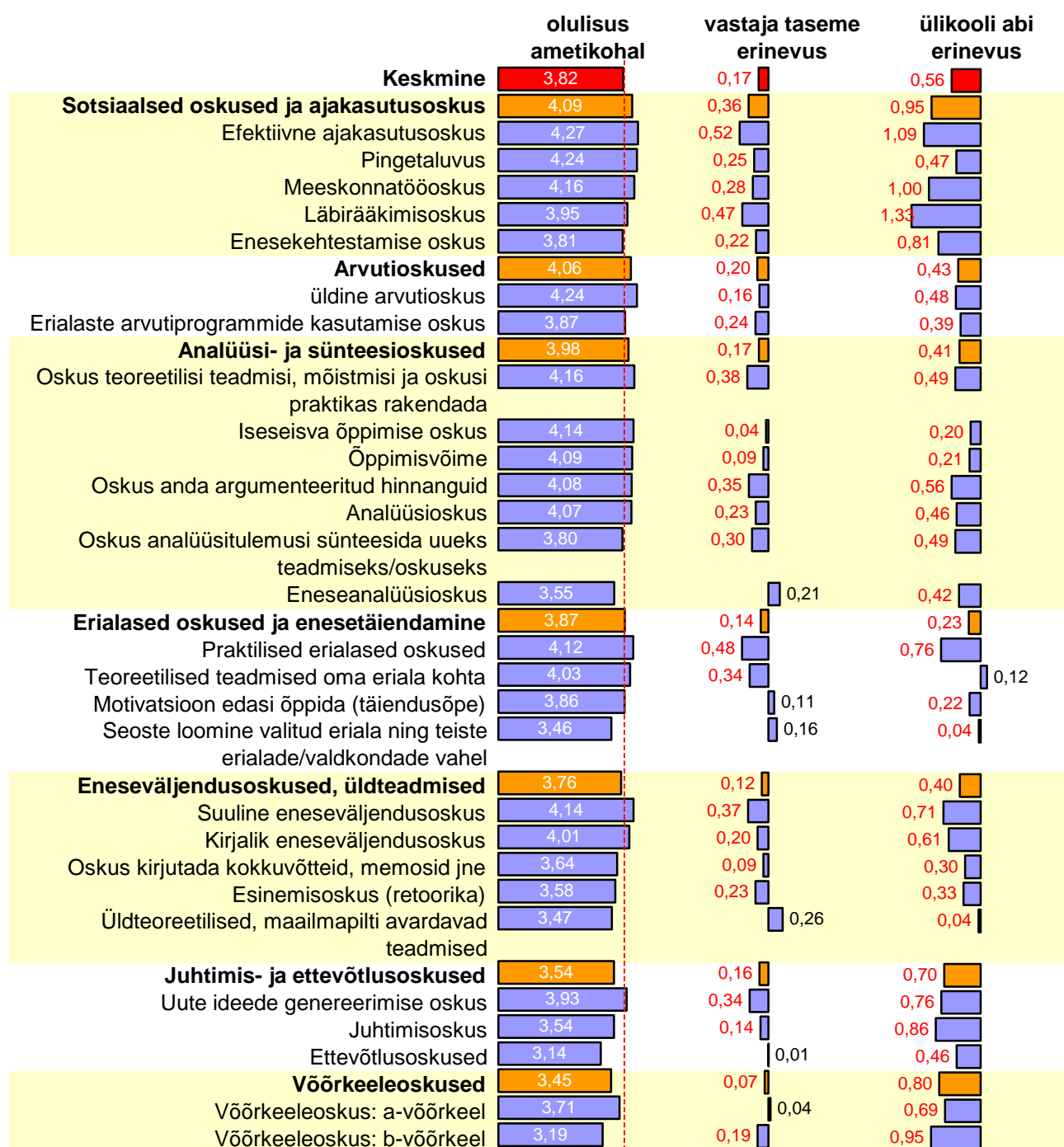
Joonis 57 Tehnika, tootmise ja ehituse õppevaldkonna lõpetanute keskmine hinnang pädevustegruppide olulisusele ametikohal võrrelduna kõigi ülikoolilõpetajate hinnangutega (töötavad tehnika, tootmise ja ehituse õppevaldkonna lõpetanud, n=260 ja töötavad, n=2498).

Võrreldes kõikide vastajatega hindavad tehnika, tootmise ja ehituse valdkonna lõpetanud ametikohal vähem oluliseks eneseväljendusoskusi ja üldisi teadmisi (joonis 58).

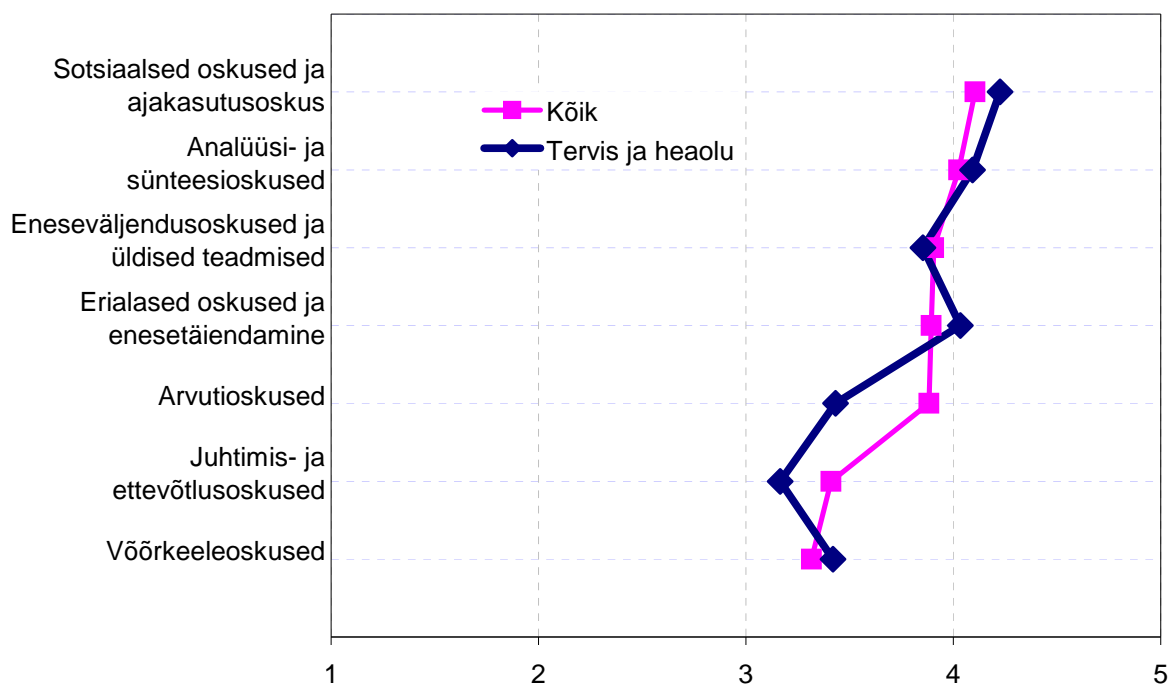
Hinnangud pädevusegruppide olulisusele ametikohal on kõrgemad kui hinnangud vastajate tasemele ja ülikooli abile igas pädevuste grupis. Erinevused on kõige suuremad sotsiaalsete oskuste osas. Üksikute pädevuste osas hinnatakse ülikooli abi erialaste teoreetiliste teadmiste omandamisel kõrgemalt kui pädevuse olulisust ametikohal. Sellegipoolest jääb vastajate tase andud pädevuse osas madalamaks kui olulisus ametikohal.

Joonis 58 Keskmine hinnang pädevuste olulisusele ametikohal ning vastajate taseme ja ülikooli panuse hinnangute erinevus sellest (töötavad tehnika, tootmise ja ehituse õppevaldkonna lõpetanud, n=260).

Tervise ja heaolu valdkonna lõpetajad hindavad ametialaselt olulisemaks sotsiaalseid oskuseid, ajakasutusoskust, erialaseid oskusi, enesetäiendamist ja analüüsi ja sünteesioskuseid (joonis 59).

Joonis 59 Tervise ja heaolu õppevaldkonna lõpetanute keskmine hinnang pädevustegruppide olulisusele ametikohal võrrelduna kõigi lõpetajate hinnangutega (töötavad tervise ja heaolu õppevaldkonna lõpetanud, n=159 ja kõik töötavad, n=2498).

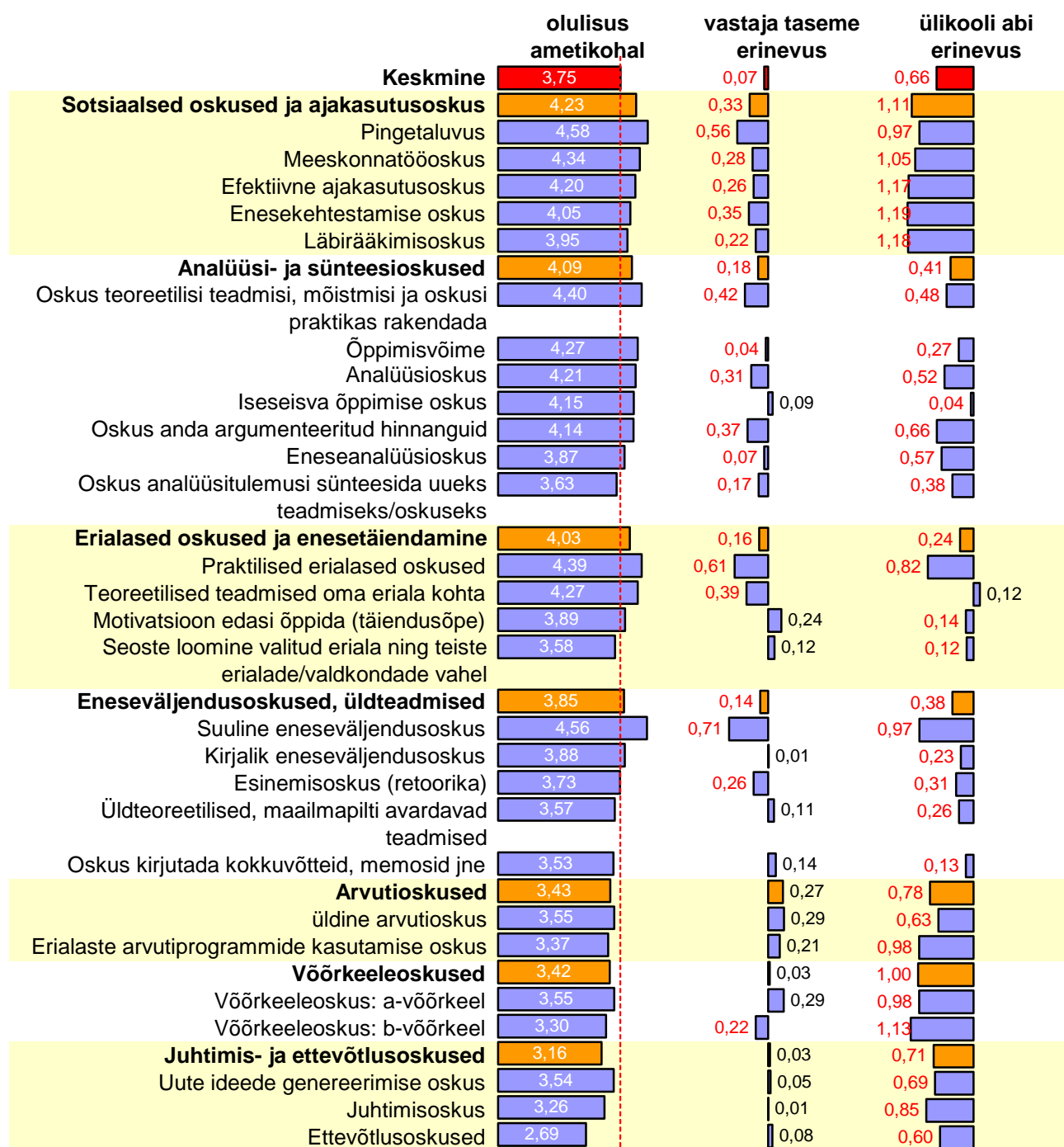
Sotsiaalsed oskused ja ajakasutusoskus paistavad silma just suure lahknevuse poolest pädevuse olulisuse osas ametikohal ning ülikooliõpingute abi vahel. (joonis 60)

Võrreldes teiste pädevusgruppidega on tunduvalt ebaolulisemad tervise ja heaolu lõpetanute ametikohtadel arvutioskused ja juhtimis- ning võõrkeeleoskused.

Üksikutest pädevustest sotsiaalsete oskuste grupis kerkivad ametikoha olulisuse hinnangu poolest esile pingetaluvus ja meeskonnatööoskus. Samade pädevuste osas hindavad vastajad enda taset tunduvalt madalamaks kui olulisust ametikohal.

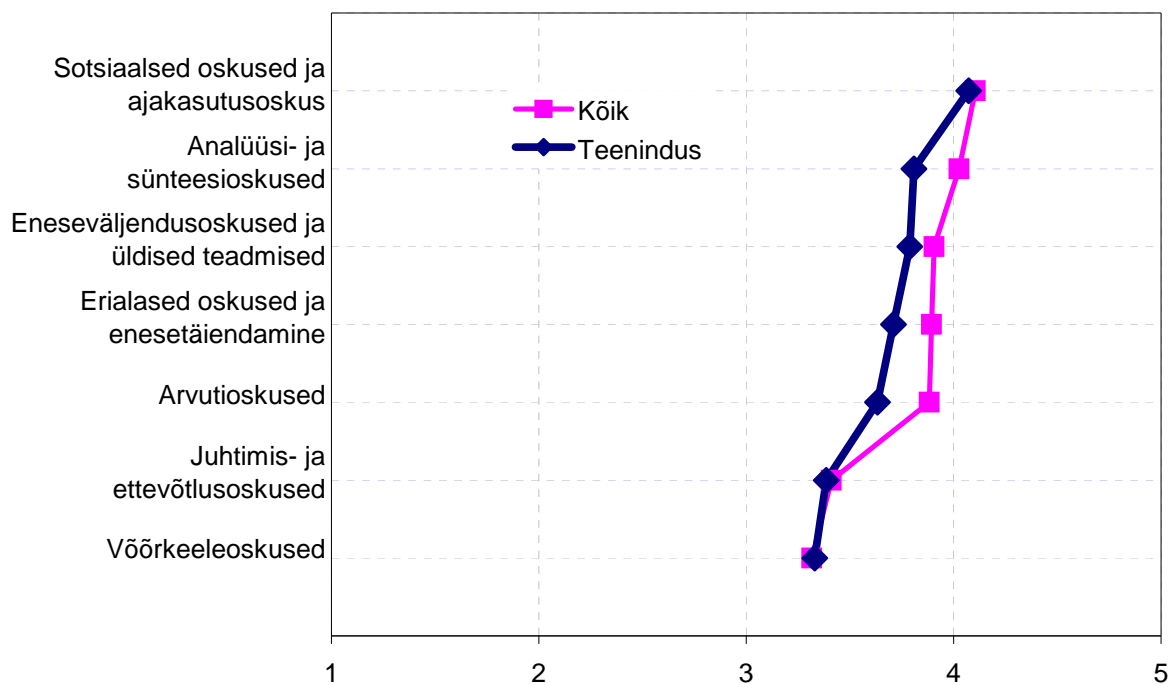
Tervise ja heaolu lõpetanute ametikohtadel väärtustatakse suulist eneseväljendusoskust, praktilisi erialaseid oskuseid, teoreetilisi teadmisi eriala kohta ja oskust teoreetilisi teadmisi, mõistmisi ja oskusi praktikas rakendada. Samade pädevuste osas on suured erinevused vastaja taseme ning olulisuse vahel ametikohal. Ülikooliõpingute abi erialaste teadmiste andmisel hinnatakse heaks, kuid praktiliste erialaste oskuste juures ja suulise eneseväljendusoskuse juures väga madalaks võrreldes vajadusega töökohal.

Joonis 60 Keskmine hinnang pädevuste olulisusele ametikohal ning vastajate taseme ja ülikooli panuse hinnangute erinevus sellest (töötavad tervise ja heaolu õppevaldkonna lõpetanud, n=159).

Teeninduse valdkonna lõpetajad hindavad enamikku pädevuse gruppidest enda ametikohal vähem oluliseks võrrelduna kõikide vastajatega. Samal tasemel olevateks hinnatakse pädevusgruppidest vaid kõige olulisemat – sotsiaalseid- ja ajakasutusoskusi ning viimastel kohtadel asuvaid pädevusgruppe – juhtimis- ja ettevõtlusoskusi ja võõrkeeleskust (joonis 61).

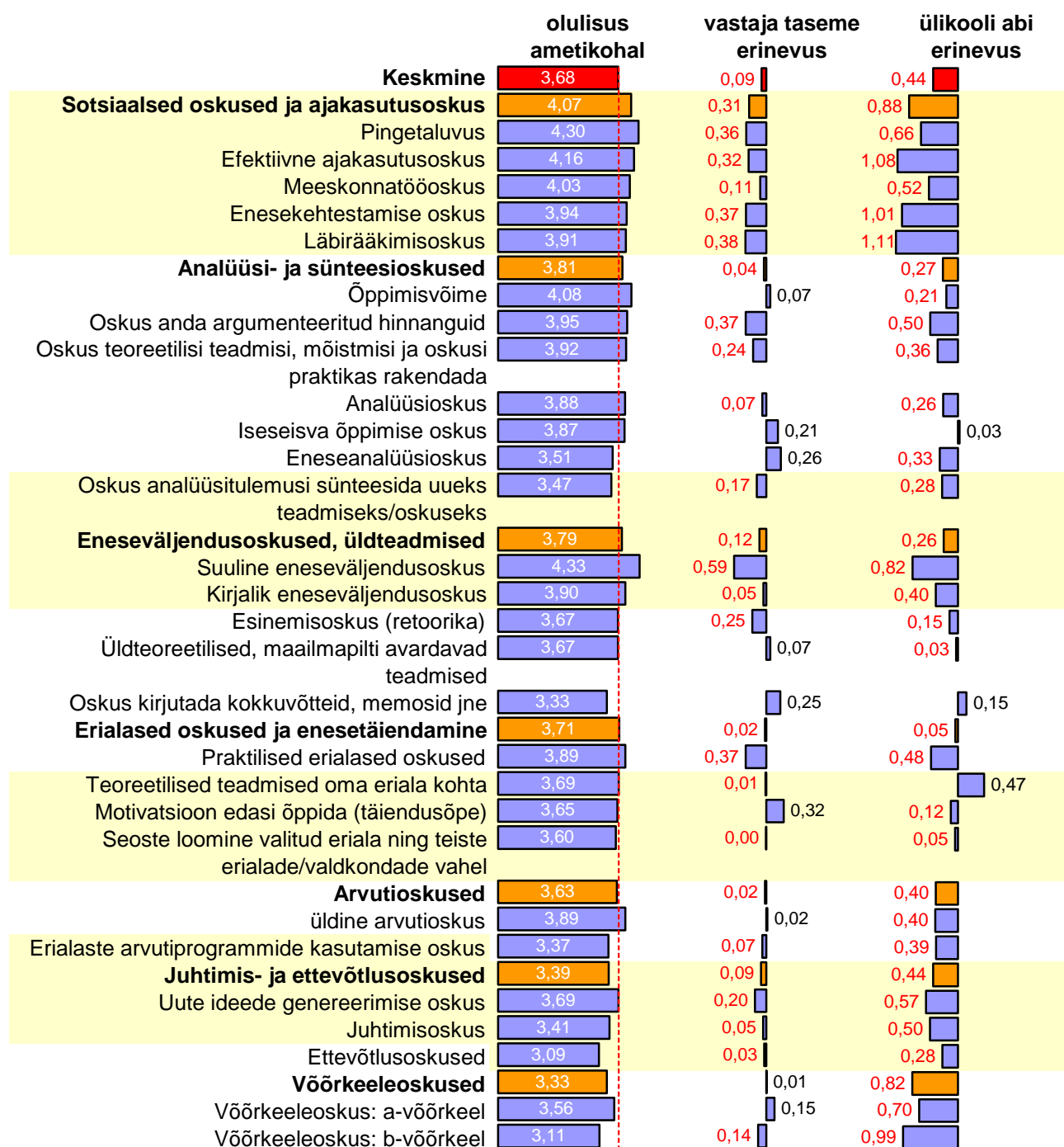
Joonis 61 Teeninduse õppevaldkonna lõpetanute keskmine hinnang pädevustegruppide olulisusele ametikohal võrrelduna kõigi lõpetajate hinnangutega (töötavad teeninduse õppevaldkonna lõpetanud, n=183 ja kõik töötavad vastanud, n=2498)

Ülikooli abi pädevuste kujunemisel võrrelduna pädevuse olulisusega ametikohal on paljude pädevuste osas palju parem võrreldes kõikide vastajatega, kuid põhjuseks on pigem pädevuste madalam olulisus töökohal, mitte ülikooliõpingute tunduvalt suurem panus nende arendamisse (joonis 62). Ka selle valdkonna lõpetanute tase on sotsiaalsete oskuste osas tunduvalt madalam kui pädevusgrupi olulisus ametikohal.

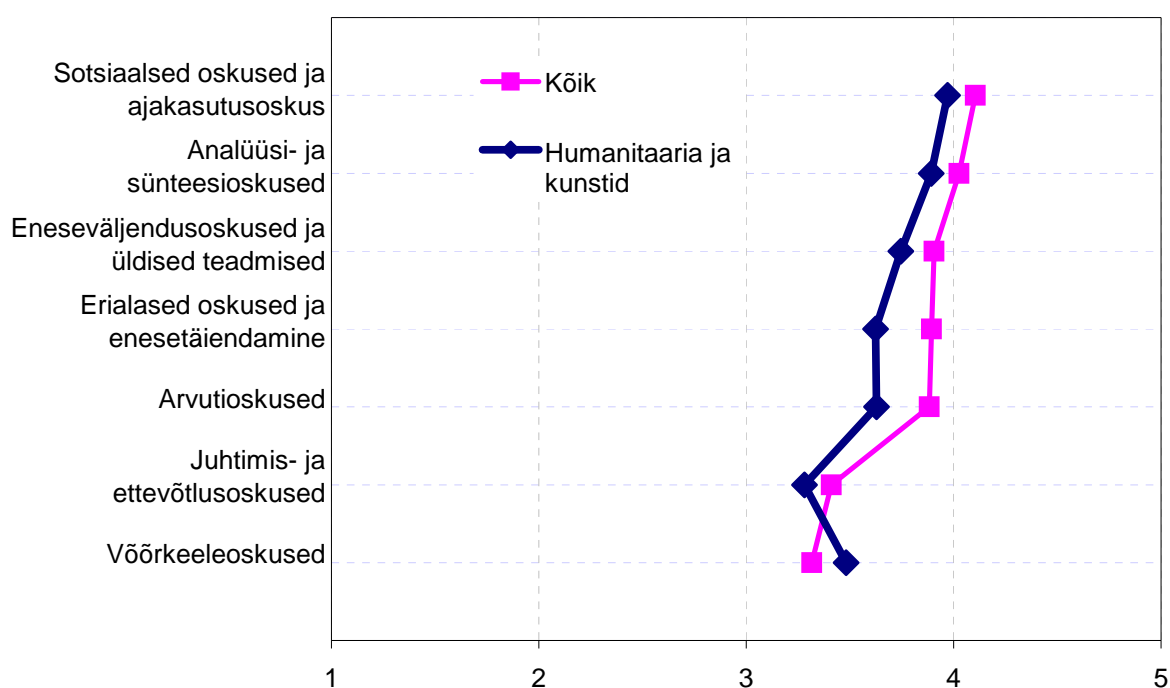
Eraldi võib välja tuua ülikooli panuse erialaste teoreetiliste teadmiste andmisel, kus ülikooli abi on keskmiselt poole palli võrra kõrgemaks hinnatud kui teooria olulisus töökohal. Kontrastiks võib välja tuua aga joonisel 62 järgmisena asetsevad praktilised erialased oskused, mille puhul on ametikoha olulisuse ja ülikooliõpingute abi suhe täpselt vastupidine.

Joonis 62 Keskmine hinnang pädevuste olulisusele ametikohal ning vastajate taseme ja ülikooli panuse hinnangute erinevus sellest (töötavad teeninduse õppevaldkonna lõpetanud vilistlased, n=183)

Humanitaaria ja kunstide õppevaldkonna vilistlased hindavad võõrkeeleoskuste olulisust ametikohal kõrgemaks võrreldes kõikide vastanutega. Ülejäänud pädevusegruppide osas on aga valdkonna pädevuste olulisuse tase ametikohal madalam võrreldes teiste valdkondade tasemega, kusjuures kõige suurem vahe humanitaaria ja kunstide valdkonna lõpetanute hinnangute erinevus kõikidega on arvutioskuse, erialaste oskuste ning enesetäiendamise gruppide osas (joonis 63).

Joonis 63 Humanitaaria ja kunstide õppevaldkonna lõpetanute keskmine hinnang pädevustegruppide olulisusele ametikohal võrrelduna kõigi lõpetanute hinnangutega (töötavad humanitaaria ja kunstide õppevaldkonna lõpetanud, n=268 ja töötavad vilistlased, n=2498)

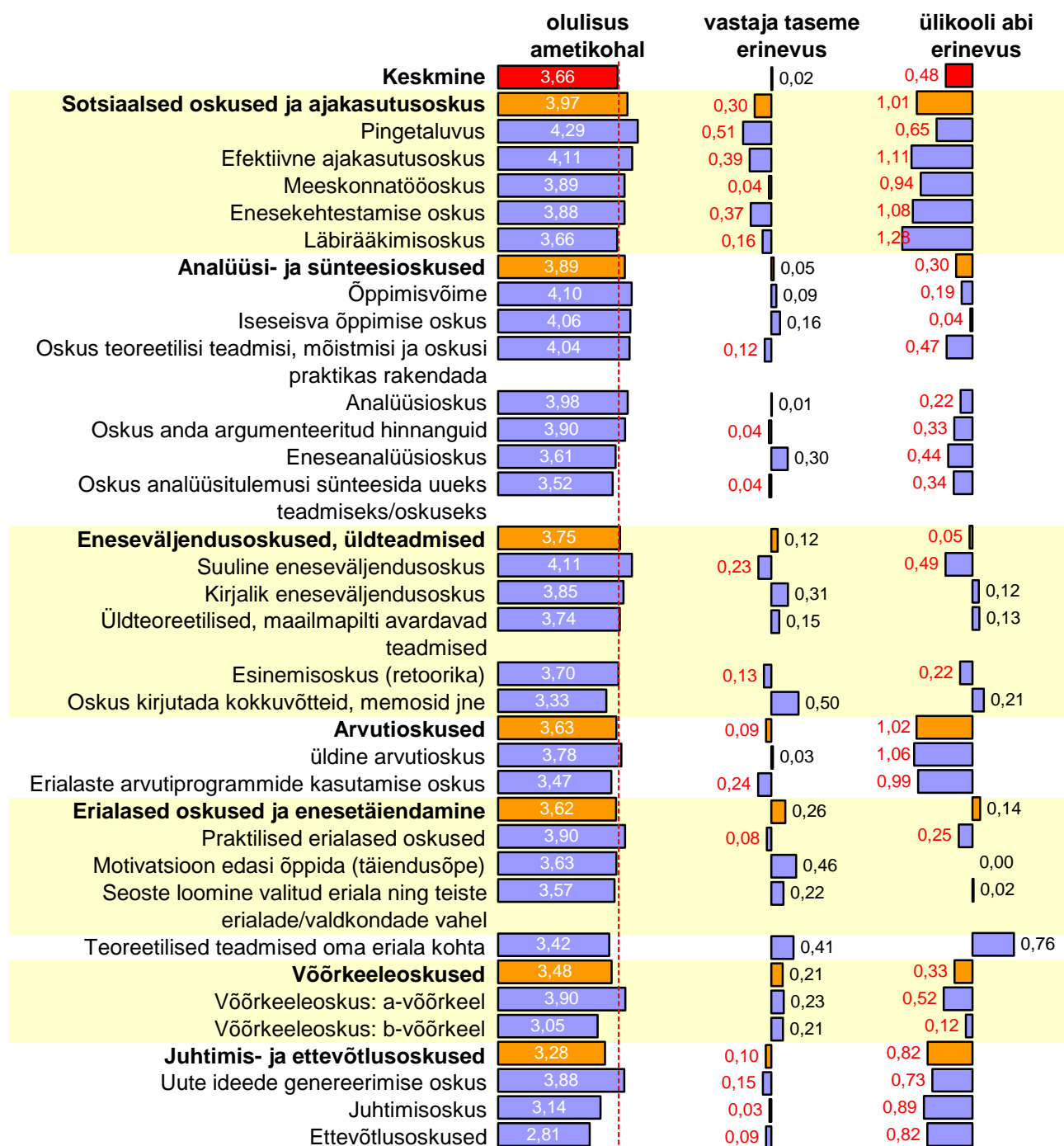

Valdkond eristub teistest eelkõige seetõttu, et vastaja tase ületab paljude pädevuste puhul pädevuse olulisust ametikohal (joonis 64). Vastaja tase on tunduvalt madalam olulisuse tasemest ametikohal vaid sotsiaalsete oskuste ja ajakasutusoskuste grupi pädevuste osas.

Ülikooliõpingute abi on pädevuse olulisusest ametikohal oluliselt väiksem sotsiaalsete oskuste ja ajakasutusoskuste, arvutioskuste ning juhtimis- ja ettevõtlusoskuste osas.

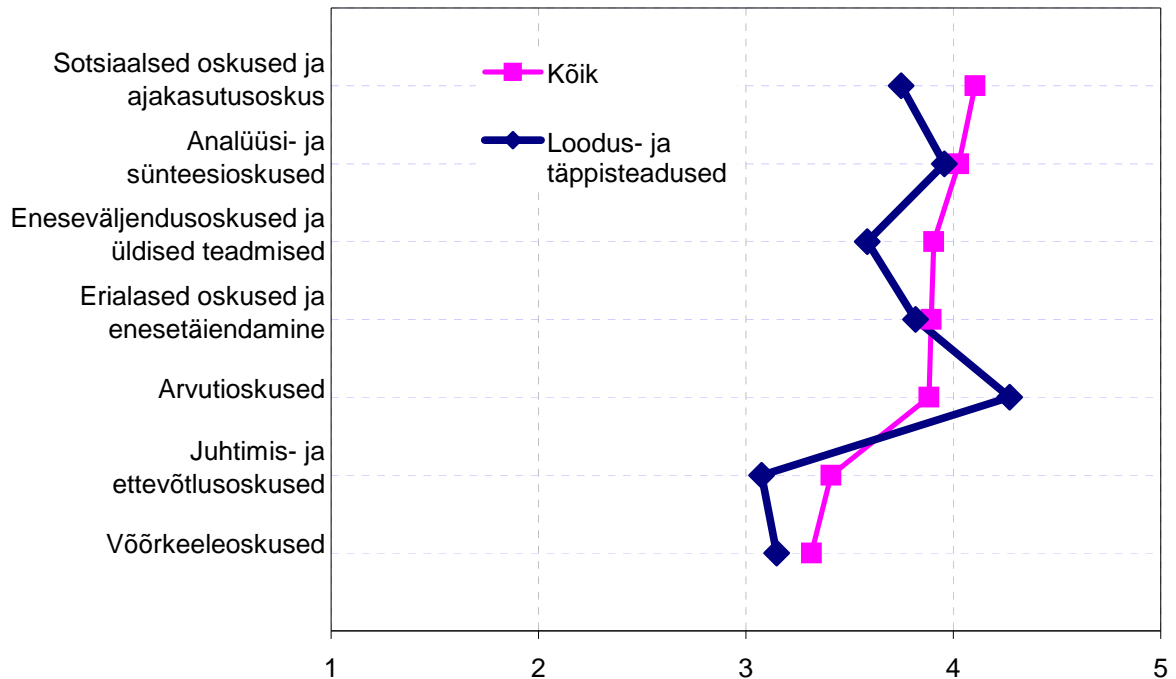
Jällegi võib välja tuua ülikooli abi erialaste teoreetiliste teadmiste osas, mis ületab kolmveerandi palli võrra teoreetiliste teadmiste olulisust ametikohal ning mille tulemusena on kujunenud ligi poolepalline erinevus keskmistes hinnangutes vastaja taseme ning pädevuse ametialase olulisuse vahel.

Joonis 64 Keskmine hinnang pädevuste olulisusele ametikohal ning vastajate taseme ja ülikooli panuse hinnangute erinevus sellest (töötavad humanitaaria ja kunstide õppevaldkonna lõpetanud, n=268)

Loodus- ja täppisteaduste valdkonna lõpetanute hinnangud pädevusegruppide olulisusele ametikohal erinevad kõige enam kõikide vastajate keskmistest hinnangutest. (joonis 65)

Joonis 65 Loodus- ja täppisteaduste õppevaldkonna lõpetanute keskmine hinnang pädevustegruppide olulisusele ametikohal võrrelduna kõigi lõpetajate hinnangutega (töötavad loodus- ja täppisteaduste õppevaldkonna lõpetanud, n=268 ja töötavad vilistlased, n=2498)

Loodus- ja täppisteaduste õppevaldkonna lõpetajate kõige olulisemaks pädevuste grupiks ametikohal on hinnatud poolt arvutioskusi, seda nii võrreldes teiste alal vajalike pädevuste gruppide kui kõikide töötavate lõpetanutega.

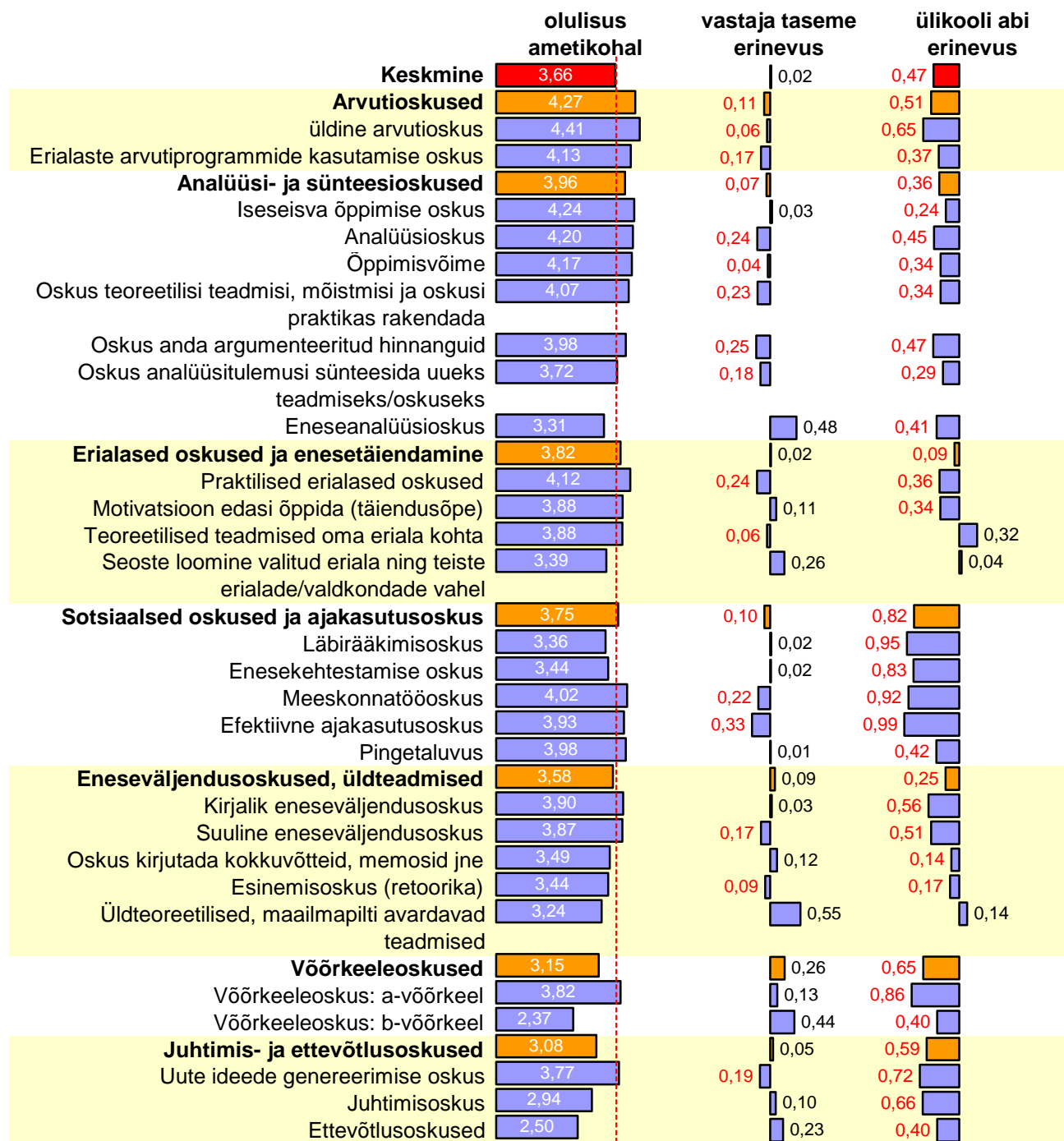
Tunduvalt madalamaks vastajate üldisest tasemest on hinnatud sotsiaalsete oskuste ja ajakasutusoskuste, eneseväljendusoskuste ja üldiste teadmiste ning juhtimis- ja ettevõtlusoskuste olulisust ametikohal, mõnevõrra madalamalt on hinnatud võõrkeeleoskuste olulisust.

Vastajate olemasolev pädevuste tase võrrelduna pädevuse olulisusega ametikohal erineb suhteliselt väheste pädevuste osas. Suurimaid puudujääke nähakse efektiivse ajakasutusoskuse osas (joonis 66).

Ülikooliõpingute abi on võrreldes pädevuste olulisusega töökohal kõige rohkem erinev sotsiaalsete oskuste ning ajakasutusoskuste, võõrkeeleoskuste ning juhtimis- ja

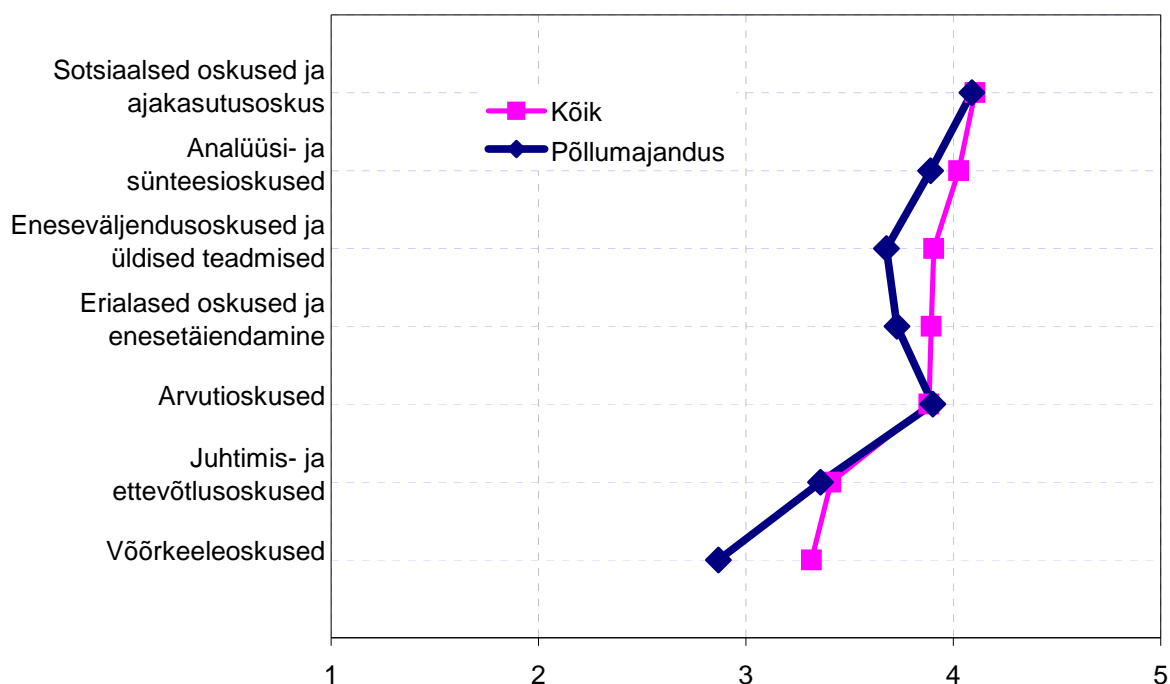
ettevõtlusoskuste osas. Ülikooliõpingute vähesest abist hoolimata on vastaja tase nendes pädevusegruppides võrreldav olulisusega ametikohtadel.

Joonis 66 Keskmine hinnang pädevuste olulisusele ametikohtal ning vastajate taseme ja ülikooli panuse hinnangute erinevus sellest (töötavad loodus- ja täppisteaduste õppevaldkonna lõpetanud, n=318).

Põllumajanduse õppevaldkonna lõpetajad hindavad ametikohal tähtsaimateks pädevusvaldkondadeks sotsiaalseid oskuseid, ajakasutusoskust ning arvutioskuseid (joonis 67). Need kaks pädevuste valdkonda koos juhtimis- ja ettevõtlusoskusega on ainukesena hinnatud ametialaselt olulisuselt samal oluliseks kõikide vastajate hinnanguga.

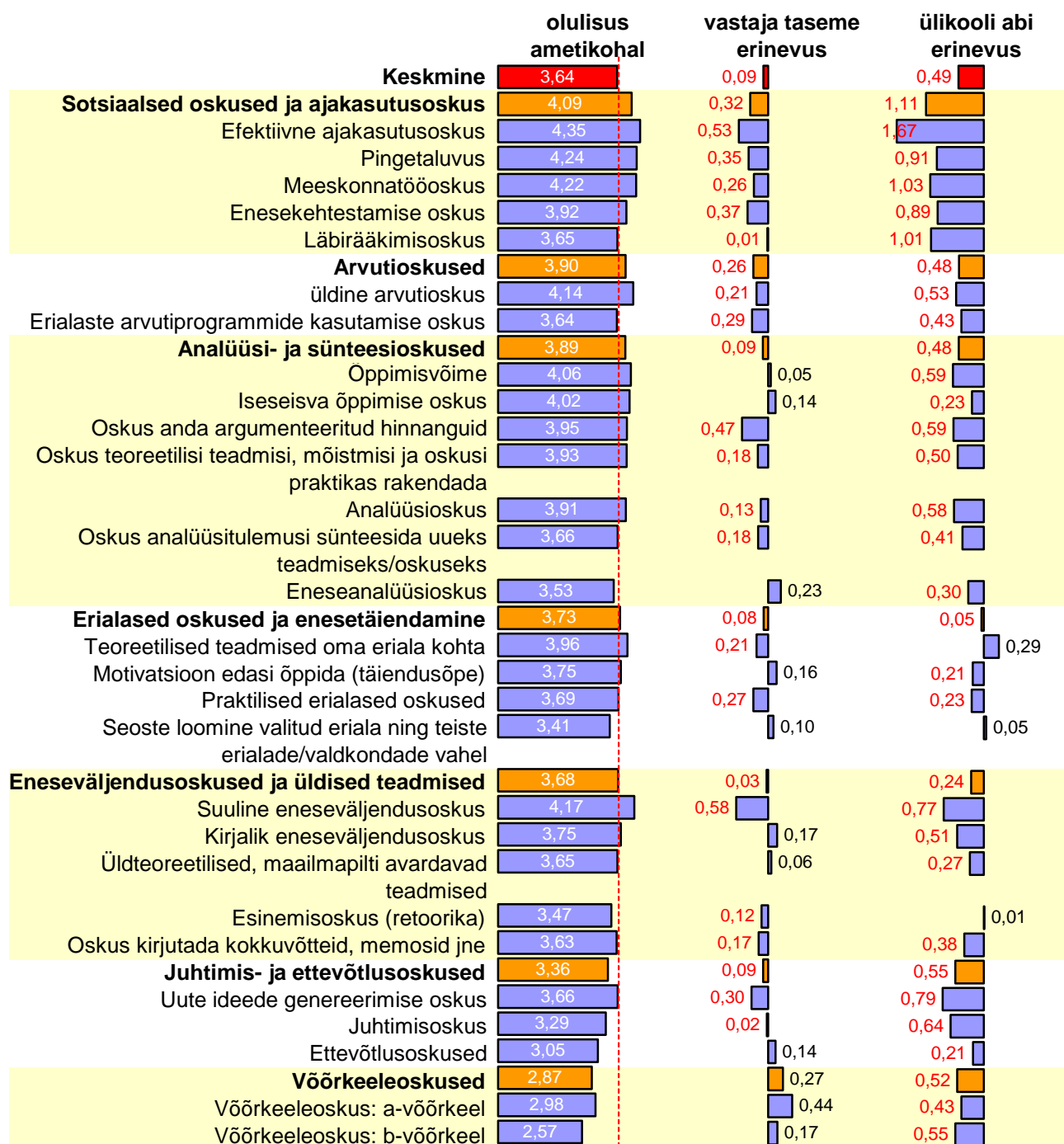
Joonis 67 Põllumajanduse õppevaldkonna lõpetanute keskmine hinnang pädevustegruppide olulisusele ametikohal võrrelduna kõigi lõpetajate hinnangutega (töötavad põllumajanduse õppevaldkonna lõpetanud vilistlased, n=44 ja töötavad vilistlased, n=2498)

Teiste pädevuste olulisus ametikohal on tunduvalt madalam võrrelduna kõikide vastajate hinnanguga.

Vastajate tase jääb ametikohal vajatule alla eelkõige sotsiaalsete oskuste, ajakasutusoskuste ja arvutioskuste poolest (joonis 68). Lisaks on vastajate tase suurel määral madalam suulise eneseväljendusoskuse ning argumenteeritud hinnangute andmise osas. Ülikooliõpingute abi on palju väiksem võrreldes olulisusega ametikohal samade pädevusgruppides, mis vastajate taseme puhul.

Joonis 68. Keskmine hinnang pädevuste olulisusele ametikohal ning vastajate taseme ja ülikooli panuse hinnangute erinevus sellest (töötavad põllumajanduse õppevaldkonna lõpetanud, n=44)

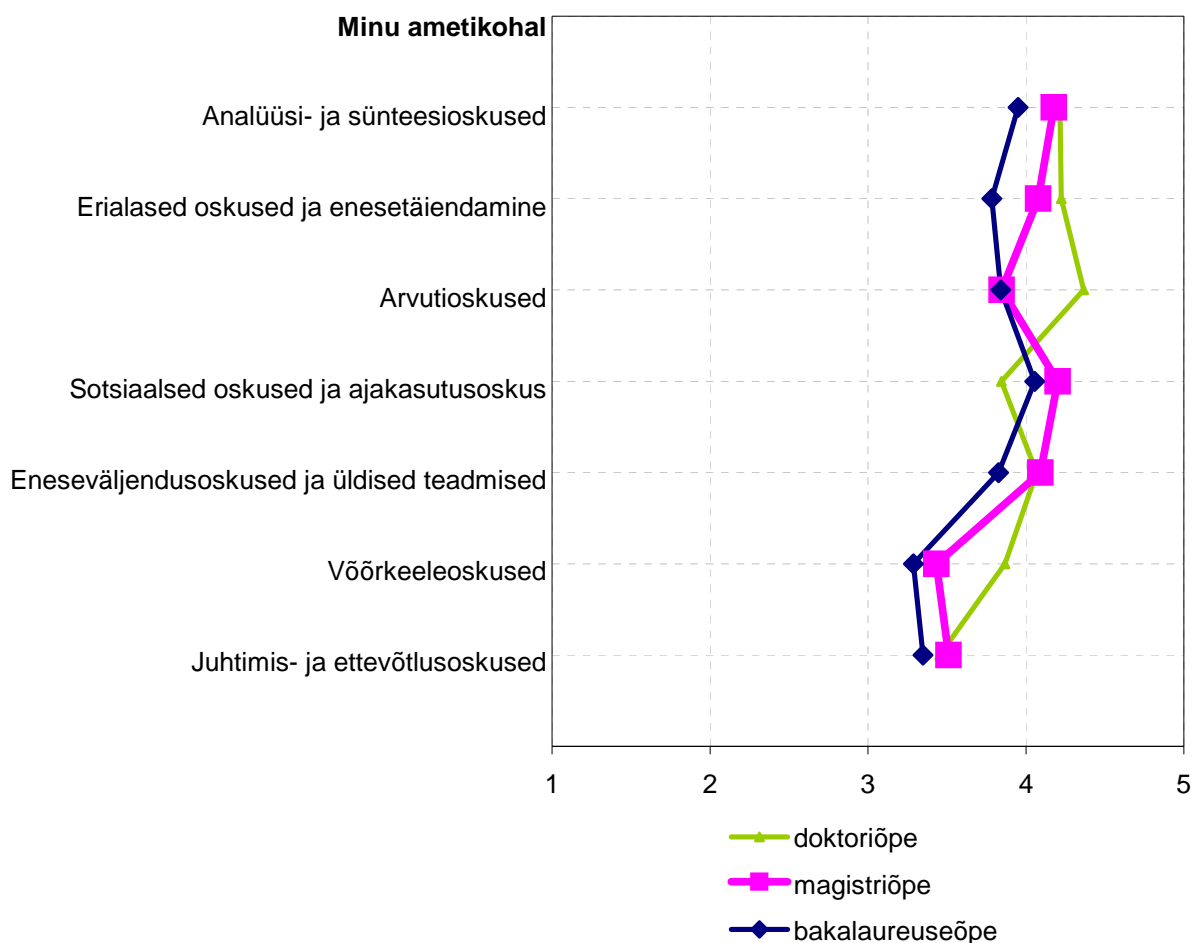
SEEGA:

- Kõige olulisemateks pädevusteks ametikohal peetakse sotsiaalseid oskusi ja ajakasutusoskust. Vastaja tase ning ülikooli panus erinevad töökohal vajalikust kõige rohkem just selle pädevuserühma puhul.
- Olulisuse poolest järgnevad analüüsi-, sünteesi ja õppimisoskused, eneseväljendusoskused, üldteadmised ning erialased oskused, enesetäiendamine. Ülikoolide osa nende pädevusegruppide arendamisel hinnatakse lõpetanute poolt kõige paremaks.
- Järgmise pädevusena ametikohal toodi esile arvutioskust. Vastanute hinnangud oma tasemele selles osas erinevad oluliselt õppevaldkonniti ja lõpetanute vanusest sõltuvalt.
- Järgnevad juhtimis- ja ettevõtlusoskused, mille olulisust ametikohal peavad madalaks kõikide õppevaldkondade esindajad (k.a. sotsiaalteadused, ärimus ja õigus)
- Viimasel kohal ametialaselt on võõrkeeleskused. Võõrkeeleskuste vajalikkus ametikohal sõltub regioonist. Tallinnas ja selle lähiümbruses on võõrkeeles olulisus ametikohal palju suurem kui teistes regioonides.
- Kõige suuremat abi tuntakse saavat ülikoolist teoreetiliste teadmiste osas oma erialal.
- Kõige rohkem erineb pädevuste olulisus ametikohtadel õppevaldkonnast sõltuvalt:
 - Hariduse õppevaldkonna lõpetajate ametikohad on kõige nõudlikumad pädevuste suhtes, hariduse õppevaldkonna vastajate tase pädevuste osas on sellegipoolest võrreldav teiste vastajatega. Selletõttu on suured käärid ametikoha ja vastajate taseme vahel;
 - Sotsiaalteaduste, ärimuse ja õiguse valdkond on kõige sarnasem võrreldes kõikide vastajate üldpildiga
 - Tehnika, tootmise ja ehituse õppevaldkonna lõpetajatel on arvutioskuste olulisus töökohal kõikide vastajate omast kõrgem, eneseväljendusoskuste ja enesetäiendamise olulisus madalam.
 - Tervise ja heaolu õppevaldkonna lõpetajatele on võrreldes kõikide vastajatega töökohal olulisemad erialased oskused, sotsiaalsed oskused ning ajakasutusoskus. Teistest madalamalt hinnatakse ametikohal arvutioskuste ja juhtimis- ning ettevõtlusoskuste olulisust.

- Teeninduse õppevaldkonna lõpetanute jaoks on enamik pädevusi vähem olulised kui kõikide vastajate jaoks. Erialaseid teoreetilisi teadmisi tunnevad nad saavat ülikoolist rohkem kui ametikohal vajalik, samas tunnevad nad suurt puudust praktilistest erialastest teadmistest.
- Humanitaaria ja kunstide õppevaldkonna lõpetajate jaoks on töökohal paljud pädevused vähem olulised kui teiste vastajate jaoks. Erandiks on võõrkeeleskus.
- Loodus- ja täppisteaduste valdkonna lõpetajate tähtsaimad oskused töö juures on arvutioskused. Erialased oskused, enesetäiendamine ning analüüsi- ja sünteesioskused on ametikohal sama olulised kui teistel vastajatel. Teised pädevused on tunduvalt vähem olulisused.
- Põllumajanduse valdkonna lõpetanud hindavad pädevuste olulisust ametikohal võrdsena kõigi vastajatega vaid sotsiaalsete oskuste, ajakasutusoskuse, arvutioskuste ning juhtimis- ja ettevõtlusoskuste puhul. Ülejäänud pädevusegrupe hinnatakse vähemolulisematena võrreldes teistest vastajatega.

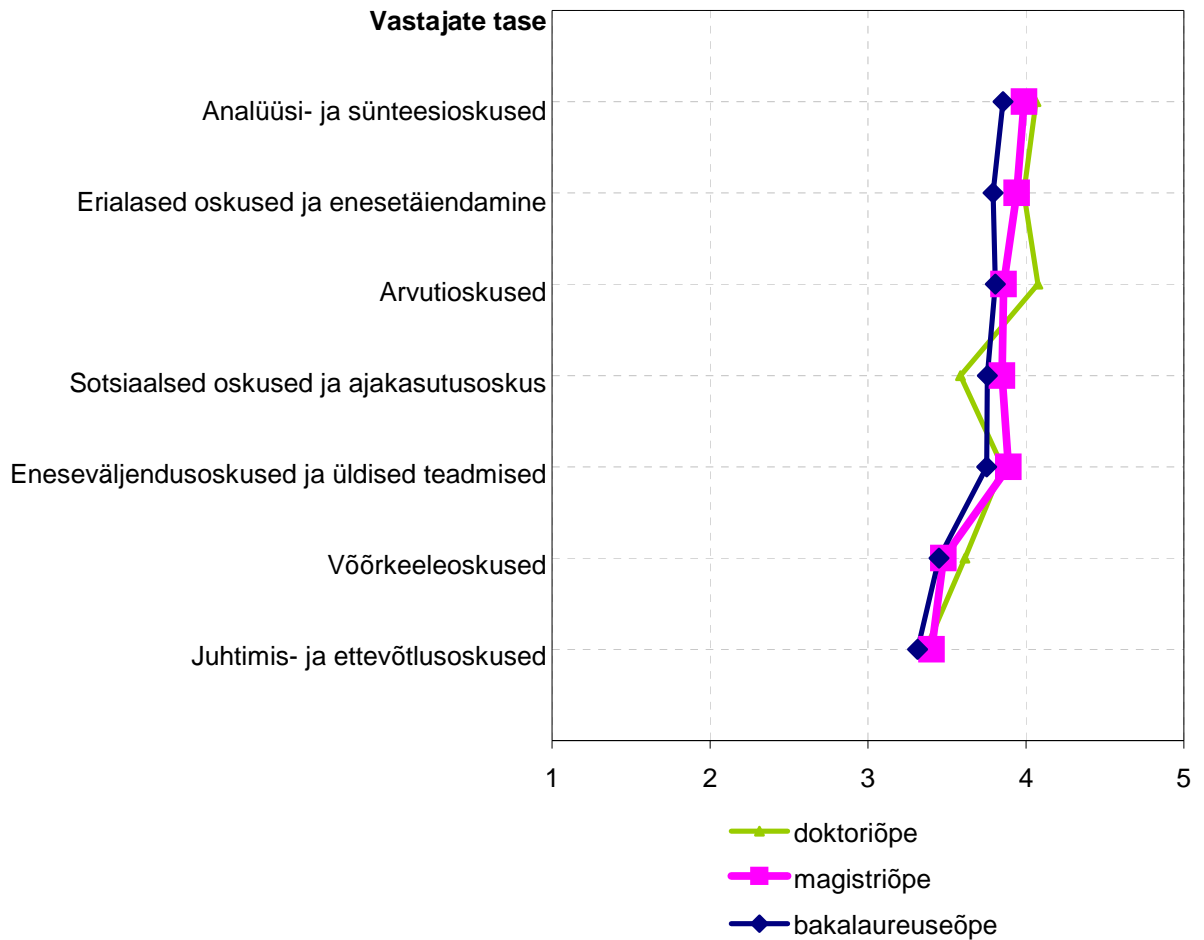
Erinevate õppeastmete lõpetajate hinnangud erinevate pädevusgruppide olulisusele oma ametis erinevad oluliselt. Mida kõrgem õppeaste, seda olulisemaks ta hindab erinevaid pädevuste gruppe oma töökohal (joonis 69). Erandiks on ainult sotsiaalsed ja ajakasutusoskused, mida just doktoriõppe õpetanud hindavad vähem olulisteks.

Joonis 69 Erinevate õppeastmete lõpetajate keskmised hinnangud erinevate pädevusgruppide olulisusele ametikohal (töötavad lõpetajad, n=2498)

Hinnangud enda tasemele erinevate pädevusgruppide osas on praktiliselt kõikidel õppeastmetel sarnased. Vaid doktoriõppe lõpetanud on tunduvalt kõrgema tasemega arvuti- ja võõrkeeleoskuste osas. Teiste pädevuste osas on doktoriõppe lõpetajad enda hinnangute kohaselt magistriõppe lõpetajatega kas samal tasemel või isegi madalamal tasemel (joonis 70).

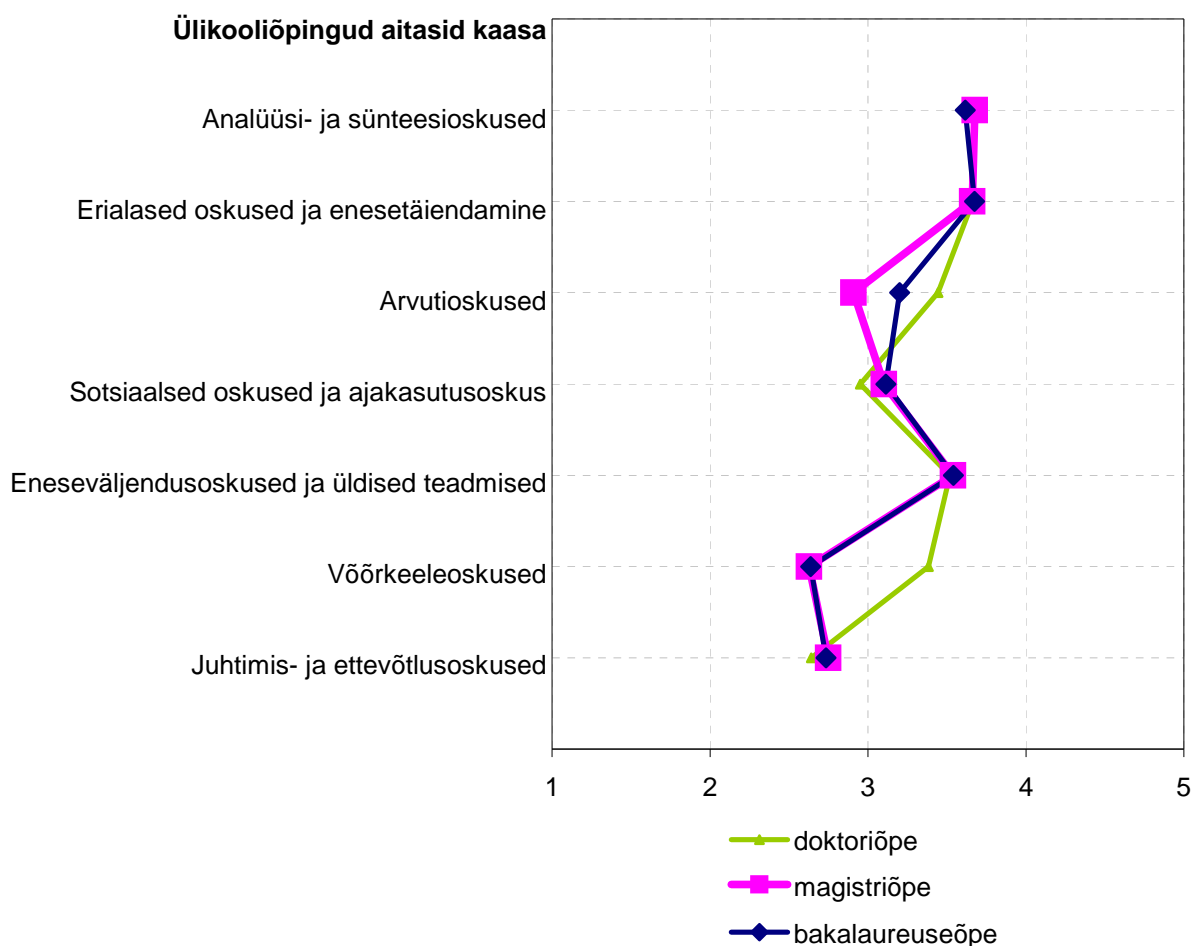
Joonis 70 Erinevate õppeastmete lõpetajate keskmised hinnangud enda tasemele erinevates pädevusgruppides (töötavad lõpetajad, n=2498)

Ka ülikooliõpingute panust erinevate pädevusgruppide arendamisse hinnatakse erinevate õppeastmete lõpetajate poolt enamiku pädevusgruppide puhul sarnaselt (joonis 71) Vaid:

- doktoriõpe arendab võrreldes teiste õppeastmetega tunduvalt rohkem võõrkeeleskusi ning arvutioskusi, samas jäävad sotsiaalsed oskused ja ajakasutusoskus ning juhtimis- ja ettevõtlusoskused tahaplaanile
- magistriõpe arendab arvutioskuseid võrreldes teiste õppeastmetega tunduvalt vähem.

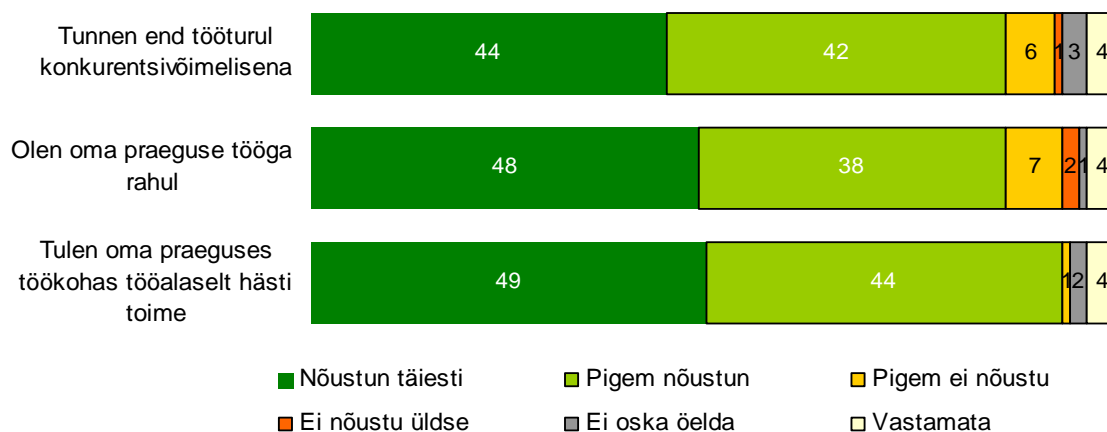
Joonis 71 Erinevate õppeastmete lõpetajate keskmised hinnangud ülikooli panusele erinevate pädevusgruppide arendamisel (töötavad lõpetajad, n=2498)

2.5 Toimetulek töökohal

Töötavatel lõpetanutel paluti hinnata erinevate väidetega nõustumist, milleks olid rahulolu praeguse tööga, toimetulek oma praegusel töökohal ja enda tundmine konkurentsivõimelisena tööturul. Tulemused on toodud joonisel 72,

Joonis 72 Nõustumine erinevate väidetega oma praeguse töökoha suhtes (% töötajatest, n=2498)

Selgitamaks, millised taustatunnused mõjutavad enim hinnanguid rahulolu, töökohal toimetuleku ja konkurentsivõime osas tööturul, viisime läbi CHAID analüüsi.

Selgus, et:

Rahulolu oma praeguse tööga mõjutab enim vanus:

- Enam on rahul 25-aastased ja vanemad lõpetanud kõikidel ametialadel välja arvatud oskus-, teenindus- ja muud töötajad.
- vähem rahul on nooremad, kuni 24-aastased lõpetanud, eriti kui nad töötavad keskastme spetsialisti, ametniku või muu töötajana.

Hinnang oma toimetulekule praeguses töökohas on samuti enim mõjutatud vanusest.

- Kõige paremini toimetulevaks hindavad end 40 aastased ja vanemad lõpetanud; samuti 25-39 aastased (erandiks muu tööala). Sagedamini on nad lõpetanud EMTA, Tallinna Ülikooli või EBS-i, või teiste ülikoolide need õppesuunad, kus palgatase on lõpetamisel kõrgem (ärinduse, halduse, tehnika, arvutiteaduste jne)
- Kõige madalamalt hindavad oma toimetulekut kuni 24 aastased.

Erandiks on selle vanusegrupi noored juhul, kui nende töökoht asub Tallinnas või muus linnas ja nende sissetulekutase on kõrgem.

Hinnangutega oma toimetulekule praeguses töökohas ei seostunud olulisel määral pädevused. Tõenäoliselt seetõttu, et töökohtade nõuded ja vastanute tase on sedavõrd erinevad.

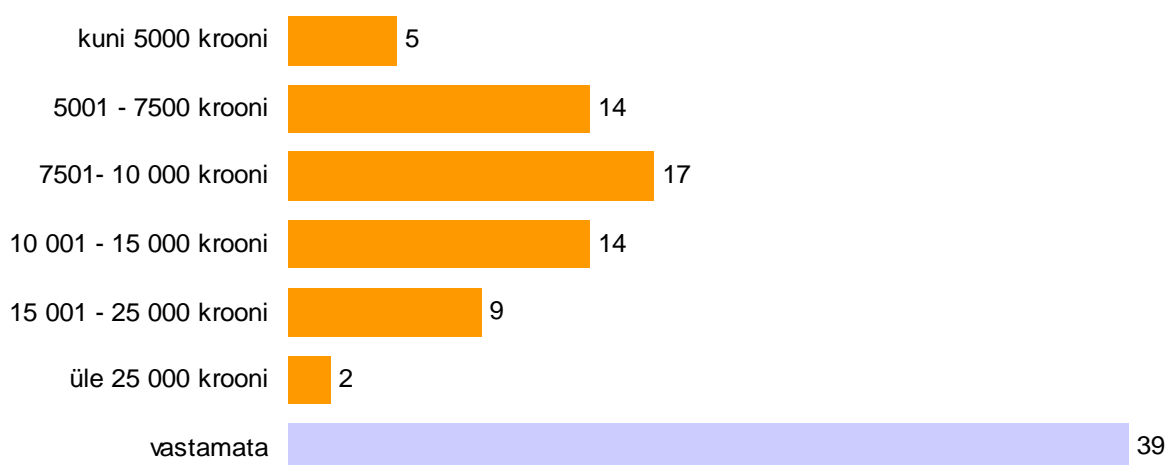
Hinnang enda konkurentsivõimele tööturul seostub kõige enam vanuse ja lõpetanute palgatasemega:

- Nii hindavad end konkurentsivõimeliseks ka kuni 24-aastased noored juhul kui nende sissetulekutase ületab 10 000 krooni ja
- vähem konkurentsivõimeliseks teised vanusegrupid juhul kui nende sissetulek on keskmisel tasemel või madal, seda eriti humanitaaria ja kunstide, põllumajanduse, loodus- ja täppisteaduste valdkonnas.

See, et lõpetanu **vanus** seondub kõige enam lõpetanute rahulolu- ja toimetulekuhinnangutega oma töökohal, seletub asjaoluga, et tegemist on paljusid erinevaid mõõtmeid ühendava näitajaga. Nii lisandub vanusega elu- ja töökogemust, mis ühelt poolt võimaldab ülikoolis omandatud teoreetilised ja erialased teadmised lihtsamini asetada konkreetseesse konteksti, teisalt arendada ülikooliõpingutes tahaplaanile jäänud vajalikke pädevusi. See koos ajafaktoriga (pikem töötamine erialal) võimaldab töötada kõrgemal ametipositsioonil, tulla tööalaselt hästi toime ja saada ka sellele vastavat töötasu.

Konkurentsivõime tööturul seostus lisaks vanusele palgatasemega, seda vaatamata sellele, et suur osa töötavatest lõpetanutest jättis küsimusele palga kohta vastamata. Toome siinkohal ära töötavate lõpetanute brutopalka vahemikud (joonis 73)

Joonis 73 Töötavate lõpetanute brutopalk , %

39% lõpetanutest jättis küsimusele palga kohta vastamata. Kuna vastamine palka puudutavale küsimusele oli ebaühtlane sõltuvalt kõrgkoolist jm taustatunnustest (näiteks olid sissetuleku

jätanud märkimata kõik EBS-i lõpetanud, 75% Eesti Maaülikooli lõpetanutest), ei peegelda taoline jaotus tõenäoliselt lõpetanute tegelike töötasude vahemikke. *Edaspidistes uuringutes oleks otstarbekas küsida töötasu suurust mitte konkreetse palganumbrina, vaid vahemikke kasutades.* Võib oletada, et parema andmestiku puhul oleks sissetulek seondunud enam ka teiste küsimustega.

Toimetulek oma töökohal, rahulolu tööga ja tööturul enda tundmine konkurentsivõimelisena seostusid omavahel:

Korelatsioon (Pearsoni r) töökohal toimetuleku ja tööga rahulolu vahel oli 0,69. Nõrgem seos esines toimetuleku ja enda konkurentsivõimelisena hindamise vahel ($r=0,44$) töökohal. Mida enam on lõpetanu rahul oma tööga, seda konkurentsivõimelisemaks ta hindab end ka tööturul ($r=0,55$).